

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

AİLE İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ KISA FORMU: TÜRKÇE'YE UYARLAMA
GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEDA GEDİZ

Danışman

Doç. Dr. Arzu TAŞDELEN KARÇKAY

ANTALYA, 2023

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

11/09/2023

Seda GEDİZ

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Seda GEDİZ'in bu çalışması tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

İmza

Başkan:.....

Üye:

Üye (Danışman):

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI: Ergenler İçin Aile İlişkileri Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir. Doç. Dr. Güçlü ŞEKERCİOĞLU Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Güçlü ŞEKERCİOĞLU
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez sürecim boyunca bana hep destek olan, daima motivasyonumu yükselten, hedeflerim doğrultusunda yolumu açmak için her türlü destek yardımı ve imkânı sunan, güler yüzünü sıcaklığını eksik etmeyen, bu süreci sevgiyle ve keyifle yaşamamı sağlayan, sayesinde çok değerli kazanımlar edindiğim, yolumuzun kesişerek bu süreci birlikte yürütebilmekten onur duyduğum değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Arzu TAŞDELEN KARÇKAY'a emekleri ve bana kattığı her şey için sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Hayatım boyunca her koşulda beni destekleyen, sevgi ilgi ve yardımlarını her an yanımda hissettiğim, her alanda olduğu gibi varlıklarıyla bu yoğun tempolu tez sürecimde de hayatımı kolaylaştıran, bu günlere gelmemde emekleri büyük olan canım aileme sonsuz sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek lisansa başlamam ile tanıma fırsatı bulduğum, birlikteyken en kıymetli zamanları geçirdiğim, her zaman her konuda desteklerini yanımda hissettiğim, varlıklarıyla daima sıcacık hissettiren çok değerli arkadaşlarım Begüm TOPRAK, Duygu UĞUR ve Gülçin GÖKMEN'e teşekkür ederim.

Varlığıyla hayatıma anlam katan tüm yakınlarım ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Seda GEDİZ

ÖZET

AİLE İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ KISA FORMU: TÜRKÇE'YE UYARLAMA GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

GEDİZ, Seda

Yüksek Lisans Tezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Arzu TAŞDELEN KARÇKAY

Ağustos 2023, 137 Sayfa

Bu çalışma Fok vd. tarafından 2014 yılında Moos ve Moos'un (1994) Aile Ortamı Ölçeğinin İlişki Boyutu referans alınarak uyarlama çalışması yapılan, "Aile İlişkileri Ölçeği-Kısa Formu (AİÖ-KF)" nin Türkçe 'ye uyarlanması amacıyla yapılmıştır. Ölçeğin psikometrik özelliklerini sınamak amacı ile üç farklı aşama takip edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, ölçeğin yapı geçerliğini sınamayı amaçlayan Doğrulamalı faktör analizi için 808 öğrenci, ölçüt geçerliği için 205 öğrenci ve test tekrar test güvenirliği için 168 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Ölçüt geçerliği için katılımcılara arka arkaya AİÖ-KF, Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği Kısa Formu (WEMİÖÖ-KF), Ergenler İçin İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Aile Yaşam Doyumu Ölçeği uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla doğrulamalı faktör analizi tek faktörlü ve iki faktörlü modeli karşılaştırılarak yapılmıştır. Ölçüt geçerliği için benzer ölçek korelasyon analizleri yapılmıştır. Güvenirlik çalışması kapsamında Cronbach Alpha, yarıya bölme ve test tekrar test değerleri hesaplanmıştır. Bununla birlikte çalışmada AİÖ-KF puanlarının cinsiyet demografik değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacı ile bağımsız grup t testi analizinde yararlanılmış ve sonuçları incelenmiştir.

Yapı geçerliği için gerçekleştirilen doğrulamalı faktör analizi ve model karşılaştırma analiz sonuçları AİÖ-KF'nin üç faktörlü orijinal yapısının yeterli uyum değerlerine sahip en uygun model olduğunu göstermiştir. Ayrıca, AİÖ-KF ve Ergen İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü, WEMİÖÖ-KF arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki ve Aile Yaşam Doyum Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunduğu görülmüştür. AİÖ-KF 'nin uyum boyutu ile, Ergen İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü WEMİÖÖ-KF arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü ve Aile Yaşam Doyum Ölçeği arasında

istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. İfade edebilme boyutu ve Ergen İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü, ifade edebilme ve WEMİÖÖ-KF arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü; ifade edebilme ve Aile Yaşam Doyum Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Çatışma boyutu ve Ergen İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki, WEMİÖÖ-KF arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ve Aile Yaşam Doyum Ölçeği arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .92 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alpha katsayısının belirlenmesiyle birlikte maddelerin iki yarı arasındaki korelasyon değerleri hesaplanmış ve güvenilir bir ölçüm aracı olup olmadığı değerlendirilmiştir. Elde edilen korelasyon değerinin .70 üzerinde .86 olduğu görülmüş ve AİÖ-KF Türkçe formunun güvenilir olduğu tespit edilmiştir. İlgili ölçek için yapılan test tekrar test sonuçlarına göre ölçek genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüş ve iki ölçüm arasındaki korelasyon değeri 0,984 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla ölçeğin zamana karşı tutarlı olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet demografik değişkenine göre ölçeğin uyum ve çatışma boyutlarından alınan puanlar anlamlı düzeyde farklılık göstermekte; ifade etme boyutu ise anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. AİÖ-KF'den alınan toplam puanlara göre de cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Araştırmada elde edilen bulgular ölçeğin, ergenlerin aile ilişkilerinin değerlendirilmesi için yararlanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Aile ilişkileri, ergen, ölçek uyarlama, geçerlik, güvenirlik

ABSTRACT

BRIEF FAMILY RELATIONSHIP SCALE: A TURKISH ADAPTATION AND VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

GEDİZ, Seda

Master's Degree, Educational Sciences

Supervisor: Assoc. Assoc. Doç. Dr. Arzu TAŞDELEN KARÇKAY

August 2023, 137 Pages

The aim of this study was to adapt the Brief Family Relationship Scale (BFRS) developed by Fok et al. (2014), which is itself an adaptation of the Relationship dimension of the Family Environment Scale (FES) developed by Moos and Moos (1994), to Turkish. The psychometric properties of the scale were tested in three stages. The study group consisted of 808 students for confirmatory factor analysis to test the construct validity of the scale, 205 students for the criterion validity analysis, and 168 high school students for the test-retest reliability analysis. To test the criterion validity of the scale, the participants were consecutively administered the BFRS, the Short Warwick-Edinburgh Mental Wellbeing Scale (SWEMWBS), the Internet Addiction Test-Adolescence (IAT-A), and the Satisfaction with Family Life Scale. In order to test the construct validity of the scale, confirmatory factor analysis was conducted by comparing one-factor and two-factor models. Correlation analyses comparing similar scales were conducted to test the criterion validity of the scale. The reliability of the scale was tested using the Cronbach alpha, split-half, and test-retest methods. In addition, independent groups t-test analysis was used to test whether the BFRS scores differed according to the demographic variable of gender.

The results of the confirmatory factor analysis and model comparison analyses conducted to test the construct validity suggested that the original three-factor structure of the BFRS was the most appropriate model with adequate fit values. In addition, it was found that there was a significant negative correlation between the BFRS scores and IAT-A scores, and a significant positive correlation between the BFRS scores and SWEMWBS scores and Satisfaction with Family Life Scale scores. It was concluded that there was a significant negative correlation between the cohesion dimension of the BFRS and the IAT-A scale, and a

significant positive correlation between the cohesion dimension of the BFRS and the SWEMWBS and Satisfaction with Family Life Scale. There was also a significant negative correlation between the expressiveness dimension of the BFRS and the IAT-A scale, and a significant positive correlation between the expressiveness dimension of the BFRS and the SWEMWBS and Satisfaction with Family Life Scale. Additionally, there was also a significant negative correlation between the conflict dimension of the BFRS and the IAT-A scale, and a significant positive correlation between the conflict dimension of the BFRS and the SWEMWBS and Satisfaction with Family Life Scale. The Cronbach alpha reliability coefficient of the scale was calculated as 0.92. After confirming that the Cronbach alpha coefficient of the scale was adequate, the correlation between the two halves of the scale was calculated to test the reliability of the measurement tool. The correlation value obtained was found to be 0.86, over 0.70, which suggests that the Turkish adaptation of the BFRS is reliable. The test-retest reliability of the scale was 0.984, which signifies significant correlation between the overall scores obtained from repeated administration of the scale. Therefore, it was concluded that the scale can be reliably administered at different times. The scores obtained from the cohesion and conflict dimensions of the scale differed significantly according to gender, while the scores obtained from the expressiveness dimension did not. The total BFRS scores also differed significantly according to gender.

The results showed that the adapted scale is a valid and reliable tool that can be used to assess adolescents' family relationships.

Keywords: Family relationships, adolescent, scale adaptation, validity, reliability

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	1
1.2. Araştırmanın Soruları	10
1.2.1. Alt Sorular	10
1.3. Araştırmanın Amacı.....	10
1.4. Araştırmanın Önemi	11
1.5. Araştırmanın Varsayımları	14
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	14
1.7. Tanımlar.....	14
BÖLÜM II	15
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	15
2.1. Aile İlişkileri.....	15
2.2. Ergenlik Döneminde Aile İlişkileri	17
2.2. Aile İşlevleri	20
2.2.1. Sağlıklı Aile İşlevleri.....	21

2.2.2. Sağlıksız Aile İşlevleri.....	22
2.3. Aile Yaşam Döngüsü.....	23
2.4. Anne Baba Tutumları	25
2.4.1. Demokratik Anne Baba Tutumu.....	26
2.4.2. Otoriter Anne Baba Tutumları.....	27
2.4.3. İlgisiz Anne-Baba Tutumu	27
2.4.4. Aşırı Korumacı Anne-Baba Tutumları	27
2.4.5. Anne Baba Tutumları ile Ergen İlişkileri	28
2.5. Aile İlişkileri ile İlgili Kuramlar.....	31
2.5.1. Aile Danışmanlığına İlişkin Kuramsal Açıklamalar.....	31
2.5.1.1. Aile Sistem Kuramı	31
2.5.1.1.1. Yapısal Aile Terapisi	32
2.5.1.2. Psikoanalitik Aile Terapisi	35
2.5.1.3. Pozitif Psikoterapi.....	37
2.5.1.4. Bilişsel-Davranışçı Terapi	38
2.5.1.5. Stratejik Aile Terapisi.....	39
2.5.1.6. Yaşantısal-İnsancıl Aile Terapisi.....	39
2.5.1.6.1. İletişim Modeli.....	40
2.6. İlgili Araştırmalar	42
2.6.1. Aile İlişkileri ve Ergenlik ile İlgili Uluslararası Yapılan Araştırmalar	42
2.6.2. Aile İlişkileri ve Ergenlik ile İlgili Yapılan Ulusal Araştırmalar	44
BÖLÜM III.....	48
YÖNTEM	48
3.1 Araştırma Modeli.....	48
3.2 Araştırma Grubu	48
3.3. Veri Toplama Araçları	51

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu Kişisel Bilgi Formu.....	51
3.3.1. Aile İlişkileri Ölçeği-Kısa Formu	51
3.3.2. Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği Kısa Formu	52
3.3.3. Ergenler İçin İnternet Bağımlılığı Ölçeği	53
3.3.4. Aile Yaşam Doyumu Ölçeği.....	54
3.4. Veri Toplama Süreci.....	54
3.5. Verilerin Analizi	55
BÖLÜM VI.....	58
BULGULAR.....	58
4.1. Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri	58
4.1.1. Ölçek Maddeleri İçin Tanımlayıcı İstatistikler.....	58
4.1.2. Geçerlik Analizleri.....	59
4.1.2.1 Yapı Geçerliği.....	60
4.1.2.1.1. Doğrulayıcı Faktör Analizi	60
4.1.2.2. Ölçek Tepki Yanlılığı	65
4.1.2.3. Yakınsal ve Iraksak Geçerlik.....	65
4.1.2.4. Ölçüt Geçerliği.....	66
4.1.3.Güvenirlik Çalışması	68
4.1.3.1. Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayıları	68
4.1.3.2. Yarıya Bölme Yöntemi.....	70
4.1.3.3. Test Tekrar Test Güvenirliği	71
4.1.4. AİÖ-KF'nin Cinsiyete Göre Değişimine İlişkin Bulguları.....	72
BÖLÜM V	74
SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER.....	74
5.1. Ölçeğin Geçerliğine Yönelik Sonuçlar	74
5.1.1. Doğrulayıcı Faktör Analizine Yönelik Sonuçlar	74

5.1.2. Ölçek Tepki Yanlılığı Sonuçları	76
5.1.3. Yakınsak ve Iraksak Geçerlik Sonuçlar	76
5.1.4. AİÖ-KF Ölçüt Geçerliği Sonuçları.....	77
5.2. Ölçeğin Güvenirliğine Yönelik Sonuçlar	82
5.2.1. AİÖ-KF Cronbach Alfa Güvenirlik Sonuçları	82
5.2.2. Yarıya Bölme Yöntemi Sonuçları	83
5.2.3. Test Tekrar Test Güvenirliği Sonuçları	84
5.3. AİÖ-KF'nin Cinsiyete Göre Değişimine İlişkin Sonuçları	84
5.4. Öneriler	86
KAYNAKLAR	88
EKLER	109
EK-1. Aile İlişkileri Ölçeği.....	109
Ek-2. Ergen İnternet Bağımlılığı Ölçeği.....	110
Ek-3. Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği Kısa Formu.....	111
Ek-4. Aile Yaşam Doyumu Ölçeği.....	112
EK-5. Etik Kurul Kararı	113
EK- 6. Ölçek İzinleri.....	114
ÖZGEÇMİŞ.....	116
İNTİHAL RAPORU	117
BİLDİRİM	118

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 3. 1. AİÖ-KF'nun Doğrulamalı Faktör Analizi Katılımcı Grubunun Demografik Özellikleri (n=808)	49
Tablo 3. 2. AİÖ-KF Ölçüt Bağımlı Geçerlik Katılımcı Grubunun Demografik Özellikleri ...	50
Tablo 4. 1 AİÖ-KF'nun Maddelerinin Tanımlayıcı İstatistikleri	59
Tablo 4. 2. AİÖ-KF'nun Doğrulamalı Faktör Analizi Uyum Değerleri.....	61
Tablo 4. 3. AİÖ-KF'nun Model Karşılaştırma Uyum Değerleri.....	61
Tablo 4. 4. AİÖ-KF'nun Doğrulamalı Faktör Analizi Birinci Düzey Üç Faktörlü Modelin Faktör Yükleri	63
Tablo 4. 5. AİÖ-KF İlişkin Madde Analizi Değerleri	64
Tablo 4. 6. AİÖ-KF Tepki Yanılgı Değerleri.....	65
Tablo 4. 7. AİÖ-KF Alt Boyutlarının Ortalama Açıklanan Varyans (AVE) ve Bileşik Güvenirlik (CR) Katsayıları	66
Tablo 4. 8. AİÖ-KF ve Alt Ölçeklerinin Ergenler İçin İnternet Bağımlılığı Ölçeği Mental İyi Oluş Ölçeği ve Aile Yaşam Doyumu Ölçeği ile Korelasyonları (N=205)	67
Tablo 4. 9. AİÖ-KF Madde Toplam Korelasyonu Güvenirlik Katsayıları	69
Tablo 4. 10. AİÖ-KF ve Alt Boyutlarına İlişkin Güvenirlik Katsayıları	70
Tablo 4. 11. AİÖ-KF Yarıya Bölme Yöntemi Güvenirlik Katsayıları.....	71
Tablo 4. 12. Test Tekrar Test Sonuçları (n=50)	72
Tablo 4. 13. AİÖ-KF'nin Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları	73

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3. 1. AİÖ-KF'na İlişkin Birinci Düzey Üç Faktörlü Model Doğrulayıcı Faktör Analizi (Standardize Edilmiş)	62
--	----

KISALTMALAR LİSTESİ

AİÖ-KF: Aile İlişkileri Ölçeği Kısa Formu

WEMİÖÖ-KF: Warwick Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği Kısa Formu

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın problemine, sorularına, amacına, önemine, varsayımlarına ve çalışma kapsamında sınırlılıklar ile çalışma konusuna yönelik tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Aile içindeki ilişkiler samimiyet ve duygusallık üzerine kurulan birincil ilişkilerdir. Bireyin başka bireylerle ilk etkileşim kurduğu yer olması bakımından aile sosyalleşmenin başladığı ilk alandır. Aile sosyal, ahlaki ve hukuki kurallarla belirlenerek oluşmuş bir kurumdur, rastgele oluşmuş bir yapı değildir. Bir neslin devam ettirilmesi, bireylerin yetiştirilerek topluma sağlıklı bireylerin kazandırılması bakımından önemli fonksiyonları olan bir oluşumdur. Huzur ve güven içinde yaşayan sağlıklı toplumların oluşması için en önemli koşullardan birisi sağlıklı aile ortamlarının oluşturulması olarak görülmektedir (Aluş, 2016).

Aile çocuğun, yaşama dair bilgi ve becerilerini öğrendiği ilk kurumdur. Çocuğun çevresine uyum sağlayabilmesine ya da uyumsuzluk göstermesine neden olan etkilerin çoğunun ev ortamından kaynaklandığı belirtilmektedir (Dam, 2008). Anne babaların tutumları ve iletişim becerileri, çocukları üzerinde küçük yaşlardan itibaren derin ve kalıcı izler bırakabilmektedir. İdeal olan, çocuğun kendisini değerli ve yararlı hissettiği, ihtiyaçlarının karşılandığı, duygularını açıkça ifade edebildiği bir aile ortamının olmasıdır. Bu tür işlevsel ya da destekleyici ortamlarda yetişen çocuklar, sağlıklı ve açık ilişkiler kurmada başarılı, sosyal becerileri gelişmiş bireyler olurlar (Yıldırım ve Işıksan, 2018). Dolayısı ile aile ilişkileri, bireylerin duygusal olarak sağlıklı olmasında ve sosyal başarılarında önemli bir faktördür (Salmon ve Shackelford, 2007).

Yetişkin yaşamına ilk geçiş olarak tanımlanan ve gelişimin en karmaşık evresi olan ergenlik döneminde de çocuğa sağlanacak destek özel bir önem taşımaktadır (Aybak ve İpek, 2021). Birçok toplumda ergenlik, çocukluk ve yetişkinlik arasında köprü olan bir dönem olarak

tanımlamıştır. Bu geçiş döneminde fiziksel, psikolojik ve sosyal değişimler yaşanır. Bu süreçte bireyin değişimlerine bakıldığında kendisiyle daha fazla ilgilendiği, görünüşüne daha fazla önem verdiği, cinsel gelişiminde birçok değişiklik yaşadığı, farklı düşünme yeteneğinin geliştiği, gelecek kaygısı ve bağımsızlık isteğinin ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Ergenlikle ilgili tarih, sosyoloji, biyoloji, psikoloji gibi çeşitli alanlarda farklı görüşler sunulmuştur. Ergenlik döneminin tek bir aşamadan oluşmadığını çeşitli aşamaları içerdiğini göz önünde bulundurarak kapsamlı bir şekilde incelenmesi daha yararlı olabileceği belirtilmektedir (Steinberg, 2013).

Ergenlik dönemi her birey için farklı ilerleyen bir süreç olarak belirtilmekle birlikte ergenliğin bileşenlerinde bazı evrensel özelliklerden söz edilmektedir. Bunlar; ergenliğin getirmiş olduğu biyolojik değişimler, ileri düşünme becerilerinin gelişmesi ve bireyin sosyal rolleri üstlenme yeteneğidir. Birey üzerinde güçlü etkiye sahip diğer bileşenlerin aile, arkadaş, okul ve sosyal çevre gibi faktörler olduğu belirtilmektedir. Ergenlik döneminde bireyler kendilerini keşfetmeye, anlamaya ve kimliğini kazanmaya başlarlar. Bu dönemde uyum sağlamakta zorluk yaşayan ya da bu dönemde yaşam şartları zorlayıcı olan bireylerde madde kullanımı, şiddete meyilli olma ve depresyon gibi önemli problemlerin yaşandığı gözlemlenmektedir. Bireyin gelişiminde kritik öneme sahip bu dönemi ergenlerin sağlıklı ve başarılı bir biçimde geçirebilmesi için aile ilişkilerinin büyük önem taşıdığı savunulmaktadır (Steinberg, 2013).

Ergenlik, birey, ailesi, çevresi ve hatta uzmanlar için tanımlaması zor bir dönem olarak belirtilebilir. Pek çok değişiklik ve gelişmeyi bünyesinde barındırması sınırlandırılmasını zorlaştırırken, bireye göre oldukça farklı özellikleri de kapsamaktadır. Birçok kuramcı farklı tanımlar ortaya koymakla birlikte ergenlik döneminin bireyi, ailesini, çevresini ve toplumu etkileyen bir dönem olduğu konusunda ortak görüşler belirtmişlerdir. Ergenlik dönemi bir yolculuk gibi ele alınırsa bireyin kimlik oluşumunda geçtiği duraklardan çeşitli bilişsel, bedensel ve toplumsal kazanımlar elde ederek yolunu sürdürdüğü, bir süreç olarak görülebilir. Bu dönemde birey gelecekteki yaşantılarında karşılaşılabileceği sorunları çözmek için elde ettiği kazanımlarını kullanabilecek nitelikleri kazanmaktadır (Gander ve Gardiner, 2015).

Başka bir tanıma göre ergenlik dönemi yetişkinliğe atılan ilk adım olarak değerlendirilen, yetişkinlik tutum ve davranışlarının kazanılmaya başlandığı, toplum bilincinin ve benlik algısının oluştuğu hem psikolojik hem de bedensel olarak gelişimlerin yaşandığı bir süreci ifade etmektedir. Bu dönemde ergenler bir gruba ait olma isteği ve bir grubu etkileme

gibi düşünceler içinde olup psikolojik ve sosyal olarak da değişimler yaşamaktadırlar. Ergenlerin bedensel ve fizyolojik değişimlere uyum sağlamaya çalıştıkları bu dönemde geleceklerine ilişkin kendi kararlarını vermek, hedeflerini belirlemek ve hedeflerine ulaşmak gibi sorumlulukları da vardır (Çankaya ve Meydan, 2018). Bu dönem bireyin pek çok yönden gelişim ve değişim yaşadığı bir aşamadır. Yetişkinliğe sağlıklı bir geçiş, bu zorluklarla başarılı şekilde baş edebilmeyi içerir (Hines, 1997)

Ergenlik döneminde meydana gelen fiziksel, psikolojik ve sosyal değişikliklerin hem erkek hem de kız ergenler için önemli bir zorluk oluşturduğu belirtilmektedir. Değişiklikler aile için de zorlayıcı olabilir ve genellikle aile ilişkilerinin dengesinde de değişikliklere yol açabilir. Ergen bilişsel olarak olgunlaştıkça, uzun süredir devam eden aile rutinlerine, geleneklerine, inançlarına ve değerlerine meydan okumaya başlayabilir ve bir zamanlar istikrarlı olan aile sistemi değişerek alt üst olabilir (Hines, 1997).

Ergenliğin özerkliği ve bağımsızlığı, ebeveyn etkisinden tamamen kopmaktan ziyade kendi kendini yöneten, kendi kendini düzenleyen bir sürecin gelişimi olarak görülmektedir. Ergenin bireyselleşmesini ve ayrışmasını teşvik eden ve destekleyen aile süreçlerinin, ergenin ailesiyle bağını sürdürmesine fırsat verirken, yetkinlik oluşturmada da önemli derece de etkili olduğu düşünülmektedir (Grotevant ve Cooper, 1986).

Toplumların en önemli hedeflerinden biri ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı bir nesil yetiştirmektir. Bireyin içinde yetiştiği, ilk ve en yoğun etkileşimlerin yaşandığı en küçük toplumsal birimin aile olması nedeniyle sağlıklı bir neslin yetişmesinde ailenin önemli bir faktör olduğu görülmektedir. (Cerit, 2007). Aile ilişkilerinin olumlu ve yapıcı olması ergenlerin sağlıklı gelişimlerini desteklemektedir. Ergenin bağımsızlık, güven ve yakınlık ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayabilen bununla birlikte çocuğuyla kaliteli zaman geçirebilen, etkili iletişim ve problem çözme becerilerini kullanan, çocuklarına hem bireysel hem sosyal alanda destekleyici yaklaşım gösteren aileler bu önemli dönemin başarıyla geçirilmesine katkı sağlamaktadırlar (Kocayörük, 2010). Böyle bir ortamın sağlanamadığı koşullarda, dönemin getirmiş olduğu zorlanmalarla beraber aile ilişkilerinde de yaşanacak zorluklar ergenin duygusal, sosyal ve davranışsal açılardan olumsuz etkilemesiyle risk faktörü oluşturacaktır (Çalış, 2019). Aile içindeki tutum ve davranışlar ergenin kendisini yönetebilen, özgüveni yüksek ve mutlu bir birey olmasında önemli görülmektedir (Cırhinlioğlu, 2006). Dolayısıyla gelişimin önemli dönemlerinden olan ergenlik döneminde de bireyin yaşadığı biyolojik, bilişsel

ve sosyal değişimler ergen aile ilişkilerinin değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır (Eftekin, 2015).

Ailenin olumlu ve destekleyici yaklaşımı; ergenlerin bilişsel gelişim, özyeterlilik, özenetim ve akademik başarı gibi alanları için koruyucu bir faktörken, olumsuz ve engelleyici yaklaşımı ergenin iyi oluşu için bir risk faktörü olduğu belirtilmektedir (Durak Batıgün ve Say, 2015). Örneğin Rask, vd. (2003)'nin araştırmalarında ailede açık iletişim sağlanması, duygusal yakınlığın kurulabilmesi, ergenin aileden kopuk hissetmemesi, güvenli bir etkileşimin oluşması durumlarında ergenin öznel iyi oluş düzeylerinin yükseldiğı görülmüştür. Joronen ve Kurki (2005) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre, ailelerin ergenlerin öznel iyi oluşunu etkileyen altı faktör belirtilmektedir. Ev ortamının güvenli olması, açık iletişim, sevgi atmosferi, ait olma hissi, ailede önemsendiğinin hissedilmesi ve başkaları ile olan ilişkiler bahsedilen faktörlerdir. Park'ın (2004), yapmış olduğı araştırma sonuçlarına göre de ergenlerin öznel iyi oluşlarını etkileyen dört önemli etmen ortaya konulmuştur. Bu faktörler destekleyici anne ve babaya sahip olmak, olumlu yaşam olayları, zor işlerle baş edebilme ve yaşamında önemli olan bireylerle kurulan ilişki doyumunun yüksek olmasını içermektedir. Bu bağlamda ailenin her anlamda destekleyici olması bireyin toplum içinde sağlıklı bir kimlik kazanarak yer almasında önemli bir etmen olmaktadır. Ergenlik döneminde birey fiziksel, bilişsel ve duygusal açıdan dönüşüm geçirmektedir. Yeni bir sürece geçiş aşaması olması nedeniyle, aile sisteminin yapılanması ve sürdürülmesi açısından hem çocuk hem de aile için önemli bir dönem olarak görülmektedir. Bu dönemde aileyle kurulan ilişkilerin niteliğı sağlıklı bir kimlik kazanımı yanında yetişkinlik yaşamı için kurulan ilişkilerin temelini oluşturma etkisine sahiptir (Çalış, 2019). Yapılan bir araştırmada ergen ve ebeveyn ilişki niteliğinin genç yetişkinlik dönemlerinde romantik ilişkileri etkilediğı belirtilmiştir (Crockett ve Randall, 2006).

Anne baba ve ergen ilişkisi ergenlik döneminde en çok araştırılan konulardan birisi olmuştur (Steinberg, 2001). 90'lı yıllardan itibaren alanyazında ergen ve anne baba ilişkisi gelişim psikolojisinin ele aldığı önemli bir konu olarak büyük bir ilgiyle araştırılmaktadır. Anne-baba ve çocuk ilişkisini inceleyen birçok araştırmacı, ergenlik döneminde ilişkilerde değişiklikler meydana geldiğini öne sürmektedir. Ergenliğin getirdiğı değişikler çatışmalara neden olduğı için bu dönem, anne babaların çocuklarıyla ilişkilerinde çatışmaların fazla olduğı bir dönem olarak değerlendirilmektedir. Bu artan çatışmaların nedeni ergenin bu dönemde özerklik ihtiyacının artmasıyla ebeveynleri ile daha eşit düzeyde bir iletişim kurma isteğı içinde olmasından kaynaklı görülmektedir (Steinberg ve Morris, 2001). Ergenler artık çocuklukta

olduğu gibi anne ve babanın her sözünü doğru kabul etmeyi bırakmaktadırlar. Yetişkinliğe hazırlanan ergenlerin özgürlük isteklerinin artmasıyla kendi ebeveynlerinden ayrılmak istemekte, kendi doğru ve değerlerini oluşturmaya başlamaktadırlar. Ebeveynlerin ergenin bu özgürlük ve özerklik ihtiyacına karşı direnç gösteren tutum ve davranış içinde olmaları bu dönemde yaşanan çatışmaları artırmaktadır (Smetana, 2008). Özellikle de anne babaların ergenlerin günlük yaşam düzenlerinde saçına, stiline, eve giriş çıkış saatine, aktivitelerine, arkadaş ortamlarına, telefon kullanımlarına müdahale etmesi gibi konularda çatışmalarda artış yaşandığı belirtilmiştir (Laursen, vd., 2017; Demir, 2007; Altuğ, 2005) Bu çatışmalar anne ve babanın çocuğuna aile kurallarını ve sosyal kuralları aktarma çabasının da sonucu olması sebebiyle olağan olarak görülmektedir (Karataş vd., 2016).

Robin ve Foster (1989)'a göre, bireyin ergenlik dönemine daha kolay uyum sağlayabilmesinde anne babası ile ilişkileri önemli düzeyde etkili olmaktadır. Ergenlik döneminde anne ve baba ile olumsuz ilişkiler kurulması, ergenin uyumu için zorlaştıracı bir etmen olurken kurulan olumlu ilişkiler, ergenin uyum sürecini kolaylaştırmakta ve bireyselleşebilmesine destek olmaktadır. Aile ortamı sadece fiziksel ihtiyaçların karşılandığı değil duygusal ihtiyaçların da karşılanmasının önemli olduğu bir yapıdır. Ailede duygusal ihtiyaçların karşılanabilmesi ergenin sadece duygusal gelişimine katkı sağlamakla kalmaz, problem davranışların ortaya çıkmasının engellenmesine de katkı sağlar (Gullato ve Adams, 2005). Ergenlerle yapılan çeşitli çalışmalar problem davranış gösteren ergenlerin bazı ortak noktaları olduğunu belirlemiştirler. Anne baba ve ergen iletişiminin kalitesi, aile içindeki uyum, ailenin yapısı gibi faktörler (Kandel, 1990; Kandel ve Wu, 1995) bu problem davranışların ortaya çıkmasında risk faktörü olarak görülen ortak etmenler arasındadır (Akt., Özbay vd., 1991). Aile içi ilişkilerde ilgisizlik, ihmal, ailede içi şiddet, sürekli kavga ortamı, olumsuz anne baba tutumu gibi faktörler de ergenlerin riskli davranışlara eğilimli olmasına neden oluşturabilmektedir (Edens vd., 2008).

Aile içi ilişkiler, tüm kişiler arası ilişkiler düşünüldüğünde en yoğun ve en uzun süren ilişkiler olarak değerlendirilebilir (Carr, 2015). Aile ilişkilerinin, topluma sağlıklı bireylerin kazandırılması için büyük önem taşıdığı vurgulanmaktadır (Tarhan, 2007). Sağlıklı bireyler genellikle sağlıklı aile ortamında yetişmektedirler. Sağlıklı aile ortamında yetişen bireylerin sorunlarla baş edebilme ve problem çözme becerileri daha yüksektir ve yaşamlarında daha başarılı olma potansiyeline sahip olabilirler. Sağlıklı aile ortamında yetişen bireyler, daha bağımsız, etkin ve kendini gerçekleştirme anlamında da daha başarılıdırlar. Ailesi tarafından

duygusal ihtiyaçları karşılanan, sevilen, desteklenen ve olumlu davranışları pekiştirilen bireyler, kendini değerli hissederler ve özgüven duyguları gelişir (Yavuzer, 2016). Dolayısı ile sağlıklı aile ilişkileri bireylerin gelişimi için bir avantaj olmaktadır (Gladding, 2006).

Sağlıksız bir aile ortamı çocukların özsaygı gelişimi, bağımsız bir benlik oluşturması ve bağımsız bir kişilik yapısı oluşturmasında risk faktörüdür (Yavuzer, 2016). Aynı zamanda sağlıksız aile içi ilişkileri içinde olan bireylerin gelişimleri zarar görmekte, kendilerini keşfetmeleri ve potansiyellerini ortaya çıkarabilmeleri zorlaşmaktadır (Kılınç ve Uzun, 2020). Sağlıksız aile ilişkileri günümüzde öne çıkan pozitif psikolojinin vurguladığı iyi oluş, mutluluk, iyimserlik, affetme, dayanıklılık, minnettarlık, sağlıklı iletişim, gibi önemli becerilerin gelişimine de zarar verici olmaktadır (Karataş ve Uzun, 2021).

Bireylerin yaşam doyumunun yüksek olmasında ve topluma uyum sağlayabilmesinde ailenin rolü çok büyüktür. Sağlıklı bir aile ortamı için ilişkilerin olumlu yakın ve sıcak bir şekilde geliştirilmesi önemlidir. Bununla birlikte aile üyelerinin birbirine karşı saygı ve sevgi içinde olmaları önemlidir. Aile içi sorunların fazla olması ve aile fonksiyonlarının sağlıksız olmasının bireylerde çeşitli problemlere neden olmaktadır. Sağlıksız olan aile fonksiyonlarının depresyon ve intihar gibi ciddi yaşamsal sorunlara yol açtığı belirtilmektedir (Bauer ve Boyce, 2004). Bulut (1990), sağlıksız ailelerin iletişimsel sorunlar yaşadığı, üyeler arasındaki ilişkilerin uzak olduğu ve kurallara aşırı bağlı özellikler gösteren aileler olarak belirtmiştir. Bu ailelerde belirli roller bireylerin üzerine zorla yüklenmiştir. Sağlıklı ve sağlıksız aileleri ayırmada belirleyici olan etmenlerin aile içerisindeki iletişim, sorumlulukları yerine getirme, yakınlık kurma, rollerin eşit dağılımı gibi durumlar olduğu görölmektedir (Bulut, 1990).

Aile içi ilişkiler ergenler için en önemli ilişkilerden biri olarak değerlendirilmektedir. Ergenlik, psikososyal işlevsellik ve ilişkiler üzerinde belirgin bir etkiye sahip olan hızlı biyolojik, bilişsel ve nörolojik değişikliklerin olduğu bir dönem olarak ifade edilmektedir (Branje, 2018). Ergenlerin içsel ve bedensel farklılık yaşadığı bu dönemde davranış ve iletişiminde de değişiklikler oluşarak çevresine yansımaktadır. Bireyin zamanının en çok geçtiği yer evi olduğu değerlendirildiğinde bu süreçte ailenin ocuk gelişimi üzerinde birçok yönden önemli etkisi bulunmaktadır (Santrock,2017). Çocuğun kişilik oluşumu, benlik saygısının gelişimi ve karakterinin biçimlenmesi, model aldığı kişiler olan anne babasının kişilik yapısına diğer bir ifadeyle aile yapısına bağlı olarak şekillenmektedir (Yavuzer, 2016).

Bireyin birçok yönden gelişimsel değişiklik içinde olduğu ergenlik döneminde aile içi dinamiklerde ve aile içindeki denge durumlarında da değişiklikler yaşanmaktadır

(Kulaksızoğlu, 2000). Aile içi ilişkilerin dengesini koruyabilmek için ergenin bireyselliğine fırsat vererek ona alan tanımak ve kabul edildiğini hissettirmek önemli olmaktadır. Kabul edilmediğini hisseden bireyler, olumsuz olarak etkilenmekte ve çatışmalarda artış yaşanmaktadır (Ulusoy vd., 2005). Ergenlik döneminde aile içinde yaşanan yoğun çatışmalar ve olumsuz ilişkiler iyi yönetilemezse intihar davranışına kadar giden birçok olumsuz durumun ortaya çıktığı çalışmalarda ortaya konulmuştur (Savi-Çakar, vd., 2020).

Ergen bireyin gelişimiyle birlikte, bakış açısında değişiklikler oluşmaya başlamaktadır. Anne baba ve çocuk ilişkileri daha eşit, birbirine bağımlı ve karşılıklı hale gelmektedir. Yaşanan gelişim ve değişim sürecinin bireyde kalıcı bir durum olacağı düşüncesinden korkan aile, çocuğunun üzerindeki otoritesini kaybettiğini düşünerek kaygılanmakta ve çocukluk dönemindeki yönlendirici ve egemen anne baba rolünü sürdürmeyi istemektedir. Ortaya çıkan aile içi dengelerdeki değişiklik ile çatışmalarda artış ve aile ilişkilerinin kalitesinde geçici bir düşüş meydana gelmektedir (Branje, 2018).

Hem ergenler hem de anne babalardan edinilen bilgilere göre, ergenlik döneminde negatif duyguların pozitif duygulara göre daha fazla ifade edildiği ve ebeveyn-ergen arasındaki ilişkilerin yakınlığının azaldığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte çalışmalar, ilişkide yaşanan bu değişimin, ergenler için ebeveynleri ile kurdukları ilişkinin öneminde bir değişiklik yaratmadığını ortaya çıkarmaktadır (Hair vd., 2008). Başka bir ifadeyle ilişkinin niteliğinde bir değişim olsa da ebeveyn ve ergen arasındaki ilişkisinin olumlu olması ergenin gelişimini olumlu yönde etkilerken olumsuz ve çatışmalı ilişkiler ergenin gelişimini olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir (Videon, 2002; Wang, vd., 2013).

Ergenlik döneminde anne baba ve ergen ilişkisinin karakteristik özelliği genellikle çatışmalar barındırmasıdır. Özellikle ergenliğe girilen ilk yıllarda anne baba ve ergen arasında çatışmalar daha sık yaşansa da ergenliğin ilerleyen yıllarında bu durum azalmaktadır. Ergenlik döneminde yüksek düzeyde yaşanan çatışmaların ergen gelişimini, ilişkilerini ve gelecekte uyumunu olumsuz olarak etkilediği belirtilmektedir. Bununla beraber araştırmacılar, erken ergenlik döneminde kontrollü düzeyde yaşanan çatışmaların, aile ilişkilerini daha fonksiyonel hale getirdiği konusunda fikir birliğinde bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar, hiç çatışma yaşamayan ergenlerinde sık sık çatışma yaşayan ergenlerde olduğu gibi uyum sorunlarını daha fazla yaşadıklarını göstermiştir (Smetana, 2008). Ergen ve aile ilişkisinde önemli olan hiç çatışma yaşanmaması değil çatışmanın nasıl yönetildiğidir. Çatışmaların pozitif bir yönü olarak ergenin evden ayrılarak bağımsızlaşma sürecinde işlevsel olabileceğinden de bahsedilmektedir

(Allison, 2000). Ergenlik döneminde ergenin yerine getirmesi gereken en temel görevleri birisi; anne babadan ayrılaşma, bağımsız ve özerk bir birey olabilmektir. Sağlıklı bir gelişim ve uyum için bu görevi başarıyla tamamlayabilmesi önemlidir. Ergen için tek başına bu görevi yerine getirmek güç olabilir. Anne babanın yakın ve destekleyici tutumları ile ergenin bu bağımsızlık girişimine izin vermesi gerekli görülmektedir (King, 2002).

Aile üyeleri yaşanan değişimlerin geçici bir süreç olduğunu anlayarak, bireyin kendini yetişkin olarak ortaya koyma ihtiyacını kabul edip sevgi ve saygıyla yaklaşırlarsa, karşısında olmak yerine yanında olarak destekleyici davranırlarsa ergen bireylerin kişilik gelişimi, psikolojileri ve akademik başarıları gibi birçok yönde oldukça katkı sağlayıcı bir rol oynayacaklardır (Özeke Kocabaş,2006).

Ergenlik döneminde ailenin ergen üzerindeki etkisinin azaldığının düşünülmektedir. Fakat ergenlik dönemi aslında bireyin aile rehberliğine ve desteğine en fazla gereksinim duyduğu dönemlerden biridir. Ergenler, davranışlarına yön veren değerlerin kazanılması ve sosyal sorumluluklar üstlenilmesi ile ilgili konularda rehberliğe ihtiyaç duyarlar. Ergenlerin aile ortamındaki etkileşimleri, kişilikleri üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Anne baba ve ergenler arasındaki ilişkinin birden çok niteliği vardır. Aile üyelerinin farklı bakış açıları ve görüşleri olabilir. Bu farklılıklara rağmen etkili bir iletişimle aile içinde destek sağlanıyorsa sağlıklı bir ev ortamından söz edilebilir. Aile ortamının sağlıklı olduğu, anne baba ve ergen etkileşiminin sağlanmadığı ortamlarda ergenler anlaşılmadıklarını hissederek deneyimlerini paylaşmaktan kaçınmaktadırlar. Deneyimlerini paylaşamayan ve ailesiyle kurduğu ilişkilerde beklediği desteği göremeyen ergenler, kendisini yalnız, çaresiz hissetmektedirler (Aybak ve İpek, 2021). Ailelerin bu süreci daha işlevsel bir biçimde atlatabilmeleri için etkili iletişim yollarını değerlendirmeleri ve ortak bir çözüm noktasında uzlaşabilmeleri önemli olmaktadır (Saygılı, 2017).

Bu derece hassas bir dönemde ergenin etrafında çeşitli risk etmenleri bulunduğu görülmektedir. Bunlardan en önemli ve en yaygın olanlardan biri de sanal dünyada kurulan iletişim biçimleri olmaktadır. Ergenin aile ilişkileri riskli sanal ortamdan etkilenme durumunda belirleyici bir rol almaktadır (Eroğlu, 2011). Eroğlu ve Peker (2011)'in çalışmalarında aile ilişkilerinde algılanan sosyal desteğin siber mağduriyet durumuyla negatif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Benzer bir sonuç olarak ebeveyn desteğinin artması ile tüm zorbalık türlerinin azaldığı bulunmuştur (Özdemir, 2015). Yoo vd. (2004) araştırmalarında, anne baba tutumları ile aile fonksiyonlarının zayıf olmasının problemli internet kullanımı ile ilişkili olduğunu

belirtmişlerdir. Başka bir çalışmaya göre, otoriter ve koruyucu anne baba tutumlarının internet kullanımını attırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Anne babanın otoriter tutumlarının yükselmesiyle, ergen bireyin internet bağımlılık düzeyinin ve internet kullanma isteğinin şiddetinin de arttığı sonuçları ortaya çıkarılmıştır (Baykan, 2015). Günümüzde de teknoloji ve sanal ortamların ne derece yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda ergen bireyler tarafından da yoğun olarak kullanılan sanal ortamların risk faktörlerini azaltabilmek adına sağlıklı aile ilişkilerinin çok yönlü bir koruyucu faktör olarak öne çıktığı düşünülmektedir.

Aile yapıları değerlendirildiğinde ergen bireye anlayışla yaklaşmak, ihtiyaç duyduğu zaman yalnız kalabileceği alanı sağlamak, herhangi bir problem yaşandığında da ailesinden destek alabileceğini, çözüm için yanında olduğunu hissettirmek aile ilişkileri için koruyucu bir faktör sayılabilmektedir (Santrock, 2017). Bu kapsamda ergenlerin psikososyal gelişiminde aile ilişkilerinin niteliğinin koruyucu ya da risk faktörü bir değişken olabildiği görülmektedir. Bu etkiler değerlendirildiğinde ergenlik döneminde ortaya çıkabilecek olumsuz durumlara yönelik olarak önleyici, geliştirici ve müdahale edici çalışmalarda aile önemli bir faktör olarak belirtilebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde aile ilişkilerine yönelik Çocuklar İçin Aile İlişkileri Ölçeği (Demirtaş, 2011) olduğu, anne ve babaların uygulamasına yönelik Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği (Özabacı ve Körük, 2021), ve Aile Değerlendirme Ölçeği (Bulut, 1990), gibi ölçeklerin bulunduğu görülmektedir. Ergenlerin gözünden de değerlendirme yapan Ana-Baba ve Ergen İlişki Envanteri'nin de (Eryüksel, 1996a, 1996b) güncel olmadığı ve yine ergenler içinde kullanılabilen Ergen-Ebeveyn İlişki Niteliği Ölçeği'nin (Duru, vd., 2014) orijinal çalışmasında olumlu ebeveyn-ergen ilişkisi ve olumsuz ebeveyn-ergen ilişkisi alt ölçeklerinin derecelendirmeleri beşli likert tipi iken, açıklama boyutunun derecelendirmesinin dördümlü likert üzerinden yapıldığı tespit edilmiştir. Ergen-Ebeveyn İlişki Niteliği Ölçeği'nin alt ölçekler arasındaki puanlama farklılığının psikometrik açıdan problem olabileceği belirtilmiştir (Aktaş, 2017). Sonuç olarak ülkemizde ergenler için aile ilişkilerini ölçmeye yönelik hem yakın zamanlı hem de geçerli ve güvenilir bir ölçeğin olmadığı değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın alana katkı sağlayarak ölçme aracına yönelik boşluğu doldurması umulmaktadır.

Ayrıca anne baba ve ergen ilişkisinin, bireyin tüm yaşantısına etki ettiği belirtilmiştir (Crockett ve Randall, 2006; Overbeek vd., 2007). Bu bağlamda AİÖ-KF'nin ilgili alanyazına katkısı yanında okul psikolojik danışmanlığı, ergen ruh sağlığı ve aile psikolojik danışmanlığı alanlarında çalışan uzmanlar için tanılama, risk gruplarını belirleme ve müdahale

çalışmalarında pratik olarak kullanılabilecek bir ölçme aracı sağlayarak katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Soruları

Çalışmanın amacına yönelik olarak cevap aranan soru aşağıda belirtilmiştir:

Çocuklar İçin Sağlıklı Aile İlişkileri Ölçeği geçerli ve güvenilir bir ölçek midir?

1.2.1. Alt Sorular

Aile İlişkileri Ölçeği Kısa Formu geçerli bir ölçek midir?

Aile İlişkileri Ölçeği Kısa Formu güvenilir bir ölçek midir?

Aile İlişkileri Ölçeği Kısa Form toplam ve alt ölçek puanları ergenlerin cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Ergenlik dönemi Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramında kişilik gelişiminin en önemli basamağı olarak belirtilmiştir. Erikson kuramında ergenlik dönemini 'kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası' olarak ele almaktadır. Bu dönemdeki bireyin yanıt aradığı soru 'Ben kimim?' sorusudur. Bu süreçte yaşanan karmaşayı başarıyla atlatan bireyler kim olduğuna dair kişisel tanımlamasını gerçekleştirir ve kimlik edinmede sağlıklı bir sonuca ulaşmış olurlar. Fakat kimlik kazanma süreci doğrusal bir süreç değildir. Bu süreç inişli çıkışlı bir yoldur. Duygusal dalgalanmalar, huzursuzluk, tedirginlik, âşık olma, heyecanlanma, yalnız kalma isteği, çekingenlik gibi birçok duygu yaşanır. Bu süreçte aile ve sosyal ilişkilerinde sağlıklı ilişki örüntüleri kuramayan ergenlerde kimlik bunalımı gibi problemler ortaya çıkabilir

(Aydın, 2015). Bu bağlamda ergenin gelişim süreçlerini önemli düzeyde etkileyen aile ilişkilerinin ele alınması önemli bir gereklilik olarak görülmektedir.

Ergenlik dönemini başarıyla atlatan bireyleri bu dönemde problem yaşayan bireylerden ayıran en önemli faktörün ergenlerin ebeveynleri ile olumlu nitelikte ilişkiler kurabilmesi olduğu görülmüştür (Fletcher vd., 2004). Dekovic, vd., (2003)'nin çalışmasında ergenlerin problem davranışlarının ortaya çıkmasında, anne baba ve ergen ilişkisinin anne baba tutumlarından çok daha etkileyici bir faktör olduğunu vurgulanmaktadır. Olumlu anne baba ve ergen ilişkisinin ergenin uyumuna katkı sağladığı ve problem davranışlarının azalmasıyla ilişkili olduğu belirtilmektedir.

Aile ilişkilerinin ergenler için nasıl algılandığının ortaya çıkarılabilmesi ve buna dayalı çalışmalar yapılabilmesi adına bu çalışmada, Fok vd. tarafından 2014 yılında Moos ve Moos'un (1994) Aile Ortamı Ölçeğinin İlişki Boyutu referans alınarak uyarlama çalışması yapılan AiÖ-KF'nin Türkçe'ye uyarlanması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda ölçeğin uyarlayarak geçerlik ve güvenirlik çalışmaları gerçekleştirilecektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Aile içindeki etkileşimler, tutum ve davranış biçimlerinin bireyler için önemli olduğu vurgulanmaktadır (Mete, 2005). Aile içinde olumlu ilişkilerinin olması bireyin hayatının ileriki yıllarında da kurduğu ilişkilere yansiyarak koruyucu bir faktör olmaktadır. (Scharf ve Mayseless, 2008). Anne babaları ile olumlu ilişkiler kurabilmiş olan ergenler, dış dünyada karşılaştıkları sorunlar karşısında daha aktif rol almaya eğilimlidirler. Duygu ve düşüncelerini karşılarındaki kişilere uygun yollarla etkin bir şekilde ifade edebilirler (Kırman ve Doğan, 2017). Ailelerin çocuklarıyla olumlu ilişki ortamı oluşturması, çocuklarının yeteneklerinin ve potansiyellerinin farkında olarak kendilerini geliştirebilmelerine katkı sağlayıcı olacaktır (Aynacı, 2020). Anne ve babanın çocuklarıyla olumlu etkileşim içinde olmaları, çocuğun güven, huzur, mutluluk gibi pozitif duygular hissetmesini sağlayarak duygusal sağlığına da önemli etkilerde bulunur (Solter, 2018).

Ergenin yetişkinliğe geçiş sürecindeki gelişimsel değişiklere uyum sağlayabilmesi ve karşılaşılabileceği problemlerle etkili bir şekilde baş edebilmesi, bireysel ve toplumsal olarak

önemli görülmektedir. Başka bir ifadeyle bu dönemi başarıyla tamamlayan ergenin, yetişkin olduğunda mutlu bir şekilde yaşamına devam edebilme düzeyi yükselecek ve mutluluk düzeyi yüksek olan bireylerin artması ile toplumun da pozitif yönde gelişmesi sağlanabilecektir. Türkiye genç nüfusun yoğun olduğu ülkeler arasında bulunmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (2014) bilgilerine göre Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkelerinin de aralarında bulunduğu 24 ülke içinde en yüksek genç nüfus oranına (%16,6) sahip olan ülke olarak görülmektedir. Bu derecede yüksek bir orana sahip olması, ergenlerin sağlıklı gelişimini ve ergenlik döneminde karşılaşılan problemleri ele alan kapsamlı ulusal politikaların geliştirilmesini önemli hale getirmektedir (Aktaş, 2017). Ergenlerin sağlıklı şekilde gelişimi ve iyi oluşu en fazla etkileşimde bulundukları anne ve babaları ile kurdukları ilişkinin niteliğiyle ilişkili görünmektedir (UNICEF, 2015). Bu nedenle bireyin gelişiminde en önemli etmen olan aile ilişkileri sürecinin sağlıklı olabilmesi için gereken önlemlerin alınması çocuğun gelişiminde ve yaşamında önemli rol oynayacaktır. Dolayısıyla, aile ilişkilerine yönelik farkındalıkların artırılması için araştırma ve incelemeler yapılması son derece önemlidir.

Ergenlik dönemi yeni uyum süreçleri gerektiren birçok gelişimsel değişimden geçmektedir. Kimlik gelişimi başta olmak üzere ergenin hayatında çeşitli noktalarda değişimler görülmektedir. Bu gelişimsel değişimler ergenin anne ve babasıyla kurduğu ilişkisinin de değişim ve dönüşümüne neden olur. Ergenlik daha önce de belirtildiği gibi çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olduğu için, ergenin anne ve babasıyla ilişkisindeki bu değişim ve dönüşüm, çocukluktakinden farklıdır. Bu fark ilişkinin yetişkin rollerini barındırmasını ve daha eşitlikçi bir yapıya evrilmesi anlamına gelmektedir (Branje, 2018). Bu nedenle ergenlik dönemi aile ilişkileri sürecinin anlaşılma ve yeni bir düzenleme ihtiyacı gerektirdiği düşünülmektedir.

Aile üyeleri her zaman birbirleriyle etkileşim içindedirler. Problemlerini ifade eden ve etkili çözümler üretmeye yönelik davranan anne baba ilişkisine sahip olan ergenlerin kendilerini duygu ve düşüncelerini daha rahat ifade ettikleri, aynı zamanda çevresindekileri de daha rahat anladıkları görülmüştür. Bu durum anne baba ve ergen arasındaki çatışmaların azalmasına problemlerin etkili bir şekilde çözülmesine fırsat oluşturur. Ergen, anne ve babasının kendisini anlayışla dinleyeceğini hissettiğinde iletişim sürecine katılması da kolaylaşmaktadır (Özkaynak, 2013).

Alanyazında ergenlerin davranış biçimlerini, aile özellikleri ve yapısının olumlu ya da olumsuz olarak etkilediğini gösteren araştırmalar mevcuttur. Araştırmalarda, anlayışlı olmayan çatışma içerisinde olan ailelere sahip olan ergenlerin problemli davranışlar gösterdiği

bulunmuştur (Goss ve Allan, 2009). Sağlıklı bir aile ortamında yetişmeleri ergenlerin kendine güvenen, olumlu duygulara sahip ve özkontrol sahibi bireyler olabilmelerinde etkili olmaktadır (Ceyhan ve Dogan, 2008). Aynı zamanda ailesi ile ilişkilerinde anlayışlı ve kabul edici ortamı hisseden ergenlerde davranış bozukluklarının daha az olduğu ortaya konulmuştur (Estevez, vd., 2005). Bu kapsamda ergenlerin aile ilişkilerinin olumlu olması, dönemin başarılı bir biçimde tamamlanabilmesi için oldukça önemli görülmektedir. Yapılan çalışmalar, ergenlik döneminin öncelikli olarak aile içi ilişkiler kapsamında değerlendirilmesinin önemini vurgulamaktadır (Robin ve Foster, 1989; Tucker, vd., 2003).

Branje (2018) yapmış olduğu çalışmada çocukluktan yetişkinliğe geçilen ergenlik döneminde bedende hızlı bir büyüme, gelişme ve olgunlaşmanın yaşandığını belirtmektedir. Bu süreç içinde hormonal, fiziksel ve cinsel yönden büyüme ve olgunlaşmanın yaşandığını, bu gelişmelerin gençlerde sosyal ve duygusal olarak da değişikliklere neden olduğunu ifade etmektedir. Bu bilgiler kapsamında bu çalışma, ergenlerin belirgin değişimler yaşadığı ergenlik döneminde aile ilişkilerine yönelik algılarının ortaya çıkarılmasıyla, daha sağlıklı ilişkilere yönelik çalışmaların yapılmasına zemin hazırlayabilir. Bu dönemde yaşadıkları aile içi ilişki biçimlerinin neler olduğunun belirlenerek, bunlarla ilgili önleyici, iyileştirici ve geliştirici psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarının ortaya konmasına olanak sağlayabilir. Ölçme çalışmaları aile danışmanlığı uygulamaları, okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri için bir kaynak oluşturur. Bu ölçek uyarlama çalışmasının, uygulayıcılar ve araştırmacılar için ergen ve aile ilişkilerine yönelik araştırmaların yansırı psikoeğitim programlarının düzenlenmesi için motivasyon sağlamasına yönelik katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmada uyarlanan ölçek okulda çalışan psikolojik danışmanlar kullanılarak ergenler için risk oluşturan olumsuz aile ilişkileri tespit edebilir. Böylelikle ergenlere ve ailelerine yönelik önleyici geliştirici ve iyileştirici çalışmalar planlayabilirler. Ergenlerin aileleri ile ilişkilerinin geliştirilmesi; iyileştirici müdahalelere göre daha pratik bir yol sunacak ve bireyleri olumsuz yaşantılardan koruyarak mutluluk düzeylerinin yükselmesine imkân sağlayabilecektir. Aile ilişkilerinin geliştirilebilmesi için, bu ölçek ile aile ilişkilerinin yapısını daha iyi anlamanın dikkate değer bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada çalışmaya katılan öğrencilerin kendilerine uygulanan veri toplama araçlarındaki ifadeleri içtenlikle ve nesnel olarak cevapladığı varsayılmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmadan elde edilecek bulgular 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılında Antalya ili Döşemealtı, Muratpaşa, Konyaaltı ilçelerinde ortaöğrenime devam eden ergenlik çağındaki öğrenciler ile sınırlıdır.

Araştırmada veri toplama ölçeklerinden Kişisel Bilgi Formu, Aile İlişkileri Ölçeği-Kısa Formu, Ergenler için İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Warwick-Edinburg Mental İyi Oluş Ölçeği Kısa Formu ve Aile Yaşam Doyumu Ölçeği ile sınırlıdır.

Araştırmadan elde dılecek sonuçlar, katılımcıların ölçek maddelerine vermiş oldukları cevaplar ile sınırlıdır.

Araştırmada ölçülmek istenen nitelikler, ölçme aracının ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Ergenlik: Bireylerin gelişiminde çocukluktan yetişkinliğe geçiş olarak süregelen, bilişsel, fiziksel sosyal ve davranışsal yönden değişimlerin yaşandığı, aynı zamanda bireylerin kimlik arayışı içinde oldukları bir dönem olarak tanımlanır (Steinberg, 2017).

Aile ilişkileri: Ailedeki tüm bireylerin birbirleri ile arasındaki her türlü iletişim, etkileşim, rol ve sorumlulukları kapsayan bir ifade olarak belirtilmektedir (Çalış, 2019). Aile ilişkileri birbirleriyle dayanışma içinde olmayı gerektiren bireylerin yardımlaşma içinde olması, ilgi göstermesi, sevilmesi, güven duyması, duygu ve düşüncelerin paylaşılması gibi etmenleri içermektedir (Portes vd., 2000).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde tez çalışmasının kuramsal çerçevesi kapsamında ergenlerin aile ilişkileri ile ilgili olarak literatürde bulunan kuramsal bilgilere ve alanyazında yapılan ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Aile İlişkileri

Aile, toplumun temelini oluşturan bir yapıdır. Toplum içindeki tüm bireyler öncelikli olarak bir aile kurumunun üyeleridir. Bu kurumdaki ilişkiler, toplum içerisindeki ilişkileri de etkilemesi bakımından aile ilişkileri toplum için oldukça önem taşımaktadır (Göktaş, 2022). Aile toplumun şekillenmesinde hem bireysel hem de sosyal yönden, önemli bir faktör olarak görülmektedir. Aile, üyelerini şekillendirerek toplumların şekillenmesini etkilemekle birlikte, yapısal açıdan işlevleri ve gereksinimleriyle ile ayrı bir oluşum olarak kabul edilmekte ve incelenmektedir. Ailedeki üyeleri ihtiyaçlarını aile üyeleri aracılığı ile karşılanmaktadır (Hallaç ve Öz, 2014).

Çocukluk, ergenlik ve erken yetişkinlik dönemlerinin geçirildiği ilk sosyal çevre ve çocukların ait olduğu ilk sosyal grup aile olarak kabul edilmektedir. Bireyler bu sosyal grup içinde, ilk deneyimleri edinmekte, potansiyellerini geliştirmekte ve davranışlarını oluşturmaktadırlar. Aile içindeki ilişkiler, duygusal kararlılık, bireysel olgunluk, kişisel bütünlüğün gelişimi ve sosyal rolleri üstlenmeye hazır olma gibi kişilik özelliklerinin şekillenmesini etkilemektedir. Bu nedenle aile içinde sağlanan sağlıklı ortam, bireylerin gelişimine olumlu yönde katkı sağlamaktadır (Meadows, 2010).

Aile ilişkileri birbirleriyle dayanışma içinde olmayı gerektiren bireylerin yardımlaşma içinde olması, ilgi göstermesi, sevilmesi, güven duyması, duygu ve düşüncelerin paylaşılması

gibi etmenleri içermektedir. Aile içindeki ilişkilerin sağlıklı olması, bireylerin gelişimsel ihtiyaçlarının karşılandığını belirtmektedir. Böyle bir ortamın sağlanması aile bireyleri arasındaki bağları kuvvetlendirmektedir. Aynı zamanda aile, üyelerinin ihtiyaçlarının fark edilip giderilmesinde büyük rol oynamaktadır. Ailenin, bireylerinin beklentilerini karşılayamaması durumunda aileden kısa süreliğine veya kalıcı kopmalar yaşanabilmektedir. Ailedeki ilişkilerin zayıflayarak kopması ailenin parçalanması anlamına da gelir (Özgüven, 2010). Aile ilişkileri sadece bu kurumun devamlılığını sağlamakla kalmayarak, ikili ilişkilere ve bireylere de katkı sağlamaktadır. Bu nedenle aile üyelerinin birbirleri ile olan ilişkileri diğerlerini etkileyebilir ve onlardan etkilenebilir (Hinde ve Hinde, 2017). Aile ilişkileri ve işlevleri arasında çift yönlü bir ilişkiden söz edilebilir. Aile içerisindeki ilişkiler, aile işlevlerinin sağlığını etkileyebileceği gibi, aile işlevlerinin yerine getirilememesi de aile üyeleri arasındaki ilişkileri olumsuz etkileyebilir (Bulut, 1990; Portes vd., 2000).

Maccoby (2002) benzer bir ifadeyle son yıllarda, aile ilişkilerinin anne baba çocuk arasında tek yönlü bir şekilde olmadığını, karşılıklı bir biçimde birbirlerini etkilediğini belirtmektedir. Bu karşılıklı etkileşim süreci içinde anne babalar, çocuklarının üzerinde özellikle erken gelişim döneminde önemli derecede etkiye sahiptirler. Anne babaların bu dönemde çocuklarına karşı gösterdikleri tutum, davranış ve iletişim biçimleri çocuklarının kişiliklerinin oluşmasında oldukça belirleyici bir faktör olmaktadır (Maccoby, 2002).

Aile ilişkilerinin olumlu bir etkileşiminle sağlanabilmesi için öncelikli olarak anne babaların çocuklarını çok yönlü bir şekilde tanımaları gerekmektedir. Bu sayede çocuğunun ihtiyacına göre nasıl bir rehberliğe ihtiyacı olduğunu farkındalığı ile doğru yönde destek olabilirler. Erken gelişim dönemlerinde aileler çocuklarına doğru bir şekilde rehberlik ederek çocuklarını desteklerlerse çocuklar da sağlıklı olarak gelişebilirler. Bu nedenle, aile ilişkilerinin destekleyici ve geliştirici yönde düzenlenebilmesi birçok yönden önemli olmaktadır (Johnston ve Halocha, 2010).

Yapılan bir araştırma ya göre çiftler arasındaki ilişkinin, anne babalığı etkilediğini buna bağlı olarak çocukların davranışlarının ve gelişimlerinin de etkilenmekte olduğu belirtilmektedir (Belsky, 1981). Toplumumuzda bireylerin ergenlik döneminde genellikle ailesi ile yaşamakta olduğunu bilmekteyiz. Her aile kendi içinde düşünce yapılarına, ilişkilerine, rollerine göre çeşitli özellikler barındırmaktadır. Bireyler doğdukları andan itibaren ailelerinin düşünceleri, inançlarını ve yönlendirmelerini kabul ederek ilerlemekteyken ergenlik döneminde gelişerek değişmekte olan düşünce yapılarıyla ailesinin düşüncelerini ve kararlarını da

sorgulamaya başlamaktadırlar. Bu değişimler kapsamında ergenlikte bireyin bağımsızlık ihtiyacı, karar vermede etkin olma ve kendi düşüncelerini ortaya koyma istekleri, aile ilişkilerini önemli düzeyde etkilemektedir (Kulaksızoğlu, 2000).

Wang vd. (2013) yaptıkları çalışmalarında ergenlerin olumsuz aile etkileşimleri içinde olmasının, duygusal ve davranışsal problemler yaşamasına yol açtığını, psikolojik iyi oluşları üzerinde önemli bir risk faktörü olduğunu ortaya koymuştur. Aydın (2015) ergenlik döneminde güven çerçevesinde kurulan sağlam aile bağlarının ergen birey için oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu dönemde kendine bir alan yaratma isteği içinde olan bağımsızlığına daha çok önem veren çocuklarını aileler kaybettiklerini düşünme eğilimi içine girebilirler. Bunun yerine aileler çocuklarını anlama ve destekleme yöntemini tercih ederlerse bağılılıklarının artacağı ortamları sağlayabileceklerdir. Ergenlerin aileleri ile ilişkilerinin çok önemli olduğunu belirten Winnicott (1971) bu dönemde sadece bedensel gelişimlerin yaşanmadığını aynı zamanda bireyin bağımlılık durumundan ayrılarak bağımsızlık kazanmaya başladığı bir geçiş dönemi yaşadığını vurgulamaktadır.

2.2. Ergenlik Döneminde Aile İlişkileri

Aile içinde ergenlik döneminde yaşanan değişimler, daha önce kurulan dengelerin de değişip dönüşmesi gerekli olmaktadır (Steinberg, 2013). Bu dönemde ergenler, çocukluk dönemde yakın ilişkiler kurduğu ebeveynleri ile daha mesafeli ve uzak bir etkileşim halinde olmaya başlarlar. Bu değişimin nedeni, ergenin ailesinden bağımsızlaşarak bireyselliğini kazanma çabasından kaynaklanmaktadır. Ergen anne ve babasından çok akranlarıyla zaman geçirmek veya yalnız kalmak istemektedir (Kılıç-Ceyhan, 2018). Çünkü dönemin yapısı gereği anne babasının kendisini anlayamayacağını düşünerek duygu ve düşüncelerini onlara paylaşmaya gerek duymamaktadır (Kaya, 2017). Anne ve babaları tarafından sorgulanıyor gibi hisseden ergenler bu durumda onlarla paylaşımdan kaçınarak bilgi vermeme, kısa cevaplarla soruları geçiştirme gibi eğilimler içine girebilirler. Ayrıca, hayatlarıyla ilgili bilgi vermek istemeyen ergenler yalana başvurma yöntemini kullanabilirler (Kılıç-Ceyhan, 2018).

Ergenin bireyselleşmesinde ve sosyalleşmesinde aile etkileşimleri büyük önem taşımaktadır. Aile içinde hem eşler arasında hem de çocukları ile kurulan ilişkiler olumlu yönde

ise ergenler bireyselleşmesini ve sosyalleşmesini sağlıklı olarak tamamlayabilir. Bunun tersi olarak etkileşimler olumsuz biçimde ise; ergenin gelişimi de olumsuz etkilenecek, aile, arkadaş çevre ilişkilerinde çeşitli problemler yaşamasına yol açabilir (Avcı, 2006).

Ergen ve aile ilişkisi anne baba davranış şekli ve tutumları ile karıştırılabilmektedir. Anne baba davranış şekli, çocuklarıyla iletişime girerken ortaya koydukları somut ve amaca yönelik davranışlar olarak belirtilebilir. Ergen ve aile ilişkisi ise çift yönlü bir etkileşim biçimini ifade ederek anne ve babaların davranış biçimlerinden daha kapsamlı bir kavramı belirtmektedir (Wissink, vd. 2006). Ergen ve aile ilişkisi, ergenlerin ve anne babalarının etkileşimlerini kapsayan aile arasındaki bağların daha uzun geçmişine dayanan birçok yaşantı süreci olarak nitelendirilmektedir (Dekovic, vd., 2003).

Ergen için en önemli ilişkilerin başında, ait olduğu temel çevre olan anne ve babasıyla kurduğu ilişki, gelmektedir. Hortaçsu (2015)'nin çalışmasında bireyin ailesi ile kurmuş olduğu ilişkinin en yoğun ve en önemli ilişki olduğunu, bu ilişkinin önemli ölçüde bağlılık ile karşılıklı bağımlılık içerdiğini ve zamanla da değişim içinde olduğunu belirtmiştir. Daha önce de bahsedildiği gibi, ilişkilerde zaman içinde yaşanan değişimlerin nedeni, ergenin gelişimsel değişimleri ve ailenin bu değişimlere karşı verdiği tepkiler olarak görülmektedir. Williams (2003)'a göre ergenlik döneminde bireyler bağımlılıktan eşit düzeyde kurulan bir ilişkiye geçiş yapmaya çalışmaktadırlar ve bu durum onların sevgi yoğunluğunda bir farklılık oluşturmaya da duygularını ifade etmelerinde, sevgilerini gösterme de farklılık olarak ortaya çıkabilmektedir.

Ergenlik dönemiyle birlikte bireylerin anne ve babalarıyla kurdukları iletişim örüntülerindeki değişiklikler bu dönemde ergenlerin ailelerine karşı daha uzak bir iletişim halinde olmalarına yol açabilmektedir. Aile ilişkileri ergenin bazı durumlara yönelik tutum ve davranışlarına zemin oluşturmaktadır. Bu sebeple ergenin ailesiyle olan iletişimini ne şekilde algılayıp yorumladığı önemli olmaktadır. Bu dönemi aile içinde sağlıklı ve destekleyici iletişim örüntüleriyle geçiren ergenlerin, yaşanan gelişimsel değişimlere uyumu kolaylaşmaktadır (Hines, 1997).

Ergenlik döneminde anne babalar ve ergenler sorumluluklarını yeniden düzenlemeli ve daha eşitlikçi bir ilişki içinde olmaya özen göstermelidirler. Ergenlik döneminde anne babalar ve çocuklar arasındaki çatışmalar daha sık ve yoğun hale gelse de bu çatışmaların aynı zamanda ilişki değişikliklerini düzenlemek için bir araç olduğu düşünülmektedir. Çatışma etkileşimleri sırasında ortaya çıkan kısa süreli ikili süreçler, anne baba ve ergen ilişkilerinin gelişiminde önemlidir (Branje,2018).

Yaşanılan çatışmalar sırasında daha fazla esnekliğe sahip olan anne-baba ve ergenler, ergenlerin gelişimsel ihtiyaçlarına yanıt olarak etkili bir şekilde uyum sağlama ve ilişkilerini yeniden düzenleme eğilimi gösterirler. Bu nedenle, çatışma durumlarında anne baba ve ergenler yaşanan olumlu ve olumsuz duygular arasında esnek bir şekilde geçiş yapabildiklerinde, ilişkisel gelişimlerine katkı sağlamış olacaktırlar (Branje,2018).

Ergenlerin olumlu duygular hissettikleri sağlıklı aile ilişkileri içinde yalnızlık duyguları azalmakta, sosyal açıdan sorunları en az seviyede olmaktadır. Olumsuz duyguların sık yaşandığı, anne baba çocuk ilişkisinin sağlıklı olmadığı ailelerde ergenin gelişimi zarar görmektedir. Bunun sonucunda sağlıklı aile ilişkileri ergende öfke ve yalnızlık duygularını ortaya çıkarmaktadır (Durak-Batıgün ve Say, 2015).

Ergenin bireysel gelişim ve özerklik kazanma süreci, anne baba ve çocuk ilişkisinde yaşanan çatışmalardan doğrudan etkilenir (Santrock, 2012). Batı kültüründe bireyselliğin ön planda tutulması aile ilişkilerine de yansımaktadır. Ancak bireyselliğin değil toplumculuğun ön planda tutulduğu kültürlerde ergenin ailesiyle kurduğu iletişimde anne babayı otoriter olarak kabul etmesi, beklentilerine uygun davranması, kararlarına bağlılık göstermesi ergen için alışılmış bir durum olarak çatışma konusu yaratmamaktadır. Benzer bir durum ülkemiz açısından değerlendirildiğinde benzer bir yapı görülmektedir. Bu bağlamda ergenler için özgür olma, bağımsız olma, kendi kararlarını verme gibi bireysel istekler önemli olmakla birlikte aileye karşı sorumlu olma duygusuyla bağlantılı davranışlar sergileme görülür (Karataş vd., 2016).

Ertem ve Yazıcı (2006) tarafından yapılmış çalışmada, ergen ve anne baba arasında çatışmalar yaşansa da ergenlerin çoğunun bu süreçte danışabilmek ve duygusal destek almak için güvendikleri kişiler olarak ailelerini gördüklerini ortaya koyulmuştur. Ergenlerin bu dönemde, anne babalarıyla birçok çatışma halinde olmalarına rağmen onlara güven duymaya devam etmeleri, aslında destekleyici bir yaklaşım gördüklerinde anne ve baba ile yaşadıkları sorunları çözmeye istekli olabileceklerini göstermektedir. Bu bilgiler doğrultusunda, ailelerin güven verici ilişkiler içinde olmasını sağlamak ve ergenin gelişimini destekleyen ilişki örüntülerini öne çıkarmak önemli görünmektedir.

Yukarıdaki bilgiler değerlendirildiğinde anne baba ve ergen ilişkilerinin sağlıklı olması ergenlerin yaşadığı gelişimsel ve psikolojik zorlanmalar ile daha etkili bir şekilde baş edebileceğini göstermektedir. Bu sayede bireylerin kişilik gelişim süreçlerinin de başarılı bir

şekilde tamamlanmasına zemin hazırlanabilecektir. Bu nedenle ergen ve aile ilişkilerinin önemi büyük ölçüde ortaya çıkmaktadır.

2.2. Aile İşlevleri

Aile işlevlerinin farklı şekillerde tanımlamaları yapılmıştır. “Mc Master Aile İşlevleri Modeli” nin bahsettiği aile işlevleri: Problem çözme, roller, iletişim becerileri, sevgi ve ilgi gösterme, duygusal tepkiler, davranış yönetimi ve genel fonksiyon gibi işlevlerdir. Bireyin tüm gelişim süreçlerinde aile işlevlerinin önemi büyüktür (Ceyhan ve Doğan, 2008).

Bireylerin içinde yetiştiği aile ortamı, yaşam boyu birey üzerindeki etkilerini devam ettirir. Bu etki bireylerin gelişiminin tüm yönlerinin yanı sıra, yaşamın farklı alanlarında baş etme, kendini algılama ve davranış kalıpları gibi alanlara yansır. (Rafferty ve Griffin, 2010). Kısaca bireylerin aileden getirdikleri tüm yaşamlarını doğrudan etkilemektedir. Bireyin yaşamı boyunca sergileyeceği tüm davranışlar ve aile işlevleri sıkı bir ilişki içindedir (Şanlı ve Öztürk, 2015).

Ailelerde iletişim ve problem çözme becerilerini araştıran birçok çalışmada, uyum ve esneklik açısından dengeli olan aile sistemlerinin çok iyi iletişime sahip olma eğiliminde olduğunu, bu boyutlarda dengesiz olan aile sistemlerin ise zayıf iletişime sahip olma eğiliminde olduğunu bulmuştur (Olson, 2000).

Her ailenin kendisine özgü içyapıları ve işlevleri bulunmaktadır. En küçük sosyal birim olan aile anne baba ve çocuklardan oluşur. Toplumsal yaşamın devamı için ailelerin korunması ve güçlendirilmesi önemlidir. Bu bağlamda aile üyelerinin görev ve sorumlulukları hem kanunlarla hem de toplumsal olarak tanımlanmıştır. Ailenin fonksiyonları arasında ailelerin sürekliliği için, aile üyelerine bakma, çocuk yetiştirme, sevgi ihtiyaçlarını karşılama ve destekleyici bir ortam ve disiplin sağlama yer alır. Bunun yanı sıra ailenin diğer işlevleri; aile yapısı, kültürü, yöresel koşullar, gelişme aşaması ve çevre ile olan ilişkisine göre değişiklik göstermektedir. Yaşam döngüsü, çocuk sahibi olma hali ve çocukların nasıl yetiştirilip geliştirildiği gibi faktörler, aile işleyişini etkileyen faktörlerden bazılarıdır (Kut, 1994).

Aile pek çok işleve sahip olmakla birlikte bireylerin tüm yaşamı boyunca sosyalleşmesinden, toplumda göstermiş olduğu tavır ve tutumlardan sorumlu olmaktadır.

Ailelerin işlevleri, bireyleri, hayatlarından doyum sağlamaları, mutlu olmaları, etkili iletişim becerileri geliştirebilmeleri gibi birçok yönden etkilemektedir. Aile bireyleri çevresel faktörlerden eklenmektedir. Dolayısıyla çevre aile işlevlerini de etkileyerek topluma yansıtmakta, çift yönlü bir ilişki ortaya çıkmaktadır (Nazlı, 2000).

Aile ve toplumun her ikisinin de aile işlevlerini etkilediği görülmektedir. Ailenin, içinde bulunduğu süreçler, toplum içindeki varoluşu, bulunduğu koşullar gibi çeşitli değişkenler aile işlevlerini etkilemektedir. Gelenek ve görenekler, eğitim hizmetleri, toplumsal cinsiyet algıları gibi değişkenler de toplumun aile işlevlerini etkilemektedir.

Her aile stres ve kaygıya yol açan yaşantılarla çeşitli şekillerde karşı karşıya kalmaktadır. Bazı aileler dış dünyadan gelen stres nedeniyle aile içi çatışmalar yaşarken, bazı aileler de dış dünyayla sorunsuz ilişkiler kurmalarına rağmen, aile içi ilişkilerin yarattığı çatışmalar nedeniyle kaygı yaşayabilmektedirler (Baltaş, 1993). Ailelerin sağlıklı oluşu birbirinden farklı olarak değişiklik göstermektedir. Bir ailede herhangi bir ruh sağlığı sorunu belirtisinin olmaması, her zaman aile ilişkilerinin sağlıklı olduğunu göstermeyebilir. Ailede temel işlevler yürütülmesine rağmen aile ortamı bireyin gelişimine izin vermeyebilir. Alanyazında aileler farklı şekillerde tanımlansa da işlevsel aileler en kısa biçimiyle “sağlıklı”, işlevsiz aileler ise “sağlıksız” olarak tanımlanmıştır. Sağlıklı veya sağlıksız olma durumu sosyoekonomik özelliklerden, toplumun aileye sağladığı hizmetten, ulaşılan fırsatlardan, bireylerin genetik faktörlerinden ve bireysel özelliklerden, ailedeki ilişki kalitesinden ve dinamiğinden kaynaklı değişiklik gösterebilmektedir (Özgüven, 2000).

2.2.1. Sağlıklı Aile İşlevleri

Sağlıklı ailelerde açık iletişim ve esneklik vardır. Aile bireyleri değişen koşullara rahatça uyum sağlayabilirler ve birbirleriyle de uyum içinde olurlar (Satır, 2001). Başka bir ifadeyle sağlıklı ailelerde etkileşim doğal bir şekilde kendiliğinden sağlanır. Açık iletişim, birbirine saygı duyma, fikirlerini önemseme, birlikte olmaktan keyif alma, destekleyici ve ilgili olma, eşit ilişkiler kurma temelinde oluşan bir yapı olarak belirtilebilir (Alacahan, 2010).

Sağlıklı ailelerde ebeveynler kendilerine davranıldığı gibi çocuklarına davranma eğiliminde değildirler ve kendi çocuklukları ile çocuklarının çocukluk dönemlerini örtüşürmezler. Çocuklarının yeteneklerine ilgi alanlarına önem vererek kişiliklerini

geliştirmelerini desteklerler. Yaşamlarında risk oluşturabilecek tehlikelere karşı baş etme becerileri kazanmalarına yardımcı olmaya çalışırlar. Çocuklarının görev ve sorumluluklarının farkına varması bu kapsamda kendilerine güvenmeleri konusunda destekleyici olurlar. Etkili iletişim becerileri geliştirebilmeleri için onlara model olan davranışlar sergilerler. Çocuklarının gelişim düzeylerine uygun şekilde yaklaşarak onların duygu ve düşüncelerini önemserler. Aile üyelerinden herkesin değerli olduğu göz önünde tutulur. Yaşanan çatışmalara çözüm odaklı yaklaşarak etkili bir şekilde sorunları çözmeye odaklanırlar. Aile içindeki görev sorumluluklar tüm aile üyeleri ile belirlenir. Her aile üyesinin kişisel alanına, hobilerine, ihtiyaçlarına saygı duyularak kişisel sınırlara müdahale edilmez. Sağlıklı ailelerde bireyler kendileri özgü farklılıkları ve diğer aile üyelerinin farklılıklarını önemseyerek davranışlar sergilerler (Öztürk, 2020).

Sağlıklı ailelerde yetişen bireylerin psikolojik sağlamlıklarının da daha yüksek olduğu birbirleriyle ve çevreleriyle etkili iletişim kurabildikleri belirtilmektedir. Sağlıklı ailelerde de çatışmalar ortaya çıkmaktadır fakat sıklığı daha az olmakla birlikte bu aileler çatışma yaşadıklarında etkili bir şekilde çözüm üretebilmektedirler (Nazlı, 2007).

Aile ilişkileri ve yapılarının aile temelli tedavilerde yeri çok önemlidir. Çünkü aile ilişki ve yapılarının sağlıklı ya da sağlıklı olmaması ailenin işlevlerini gerçekleştirip gerçekleştirilememesinde belirleyicidir. Sağlıklı işlevlere sahip ailede, aile üyelerinin ihtiyaçları karşılanmakta ve bireyler aile içinde aidiyet hissederek huzurlu bir şekilde yaşayabilmektedirler. Bu ailelerde üyeler arasında olumlu duyguların yaşanma sıklığı artmakta ve aile bağları güçlü olmaktadır. Aile üyeleri daha çok farkındalık içinde olmakta aile büyükleri dâhil tüm üyeler pozitif yönde sürekli gelişim göstermektedirler. Aile içerisinde tüm üyeler değer görür, benliklerinin ve özsaygılarının olumlu olarak gelişmesi sağlanır. Ayrıca sağlıklı aileler toplumdaki otoriteleri koşulsuz kabul etmek yerine sorgulamakta bunu dengeyi kurarak toplumdan uzaklaşmadan yapabilmektedirler (Cüceloğlu, 1994).

2.2.2. Sağlıksız Aile İşlevleri

Sağlıksız ailelerde, üyeler bencilce davranmakta iletişim ve etkileşim sınırlı olmaktadır. Birbiriyle sorunlarını paylaşmaktan kaçınan samimiyetin olmadığı aile yapılarıdır. (Alacahan, 2010). Bu ailelerde aile üyelerinin faydalarından ziyade bireysel faydaya öncelik verilen tutum

ve davranışlar görülür. Kendi gereksinimlerini ön planda tutarak aile üyelerini kullanan bencil tavırlar sık yaşanmaktadır. Aileler kendilerinde gerçekleştiremedikleri amaçlarını çocukları üzerinden gerçekleştirmeye çalışırlar ve onları kendilerine bağımlı bir şekilde yetiştirme tutumları sergilerler. Şımartma, baskılama, mahcup etme gibi yanlış yöntemlere başvururlar. Bunun sonucunda çocuğun psikolojisinin negatif etkilenmesine ve kendini ürkek, alıngan, çekingen, beceriksiz hissetmesi gibi olumsuz benlik algıları geliştirmelerine neden olabilirler. Sağlıksız ailede yetişen çocuklarda onay alma ihtiyacı fazladır. Bireylerde güvensizlik, bağımlılık, saldırganlık, suça meyillilik, sorumsuzluk gibi olumsuz davranışların ortaya çıkma ihtimali yüksektir (Nazlı, 2007).

Anne ve babaların çocukları disiplin etmek için kullandıkları bazı yöntemlerin çocukların suça yönelimlerini arttırdığı belirtilmiştir. Aile yapılarındaki sevgisizlik, ilgisizlik, güvensizlik, katı ilişkiler, yoğun çatışmalar problem davranışları suça karışma oranını yükseltmektedir (Karakuş ve Tekin 2014). Sağlıksız aile ortamlarında bireylerin sosyal yaşam becerilerinin zarar gördüğü bunun sonucunda sağlıksız yetişen bireylerin de toplumu olumsuz olarak etkilediği belirtilmektedir (Acar vd., 2015).

Aile işlevlerinin sağlıksız olduğu ailelerde, üyelerin ihtiyaçları karşılanmamakta bireylerin yaşam memnuniyetleri de düşük olmaktadır. Sağlıksız işlevlere sahip ailelerde bireyler birbirleriyle olumlu duygusal bağ geliştirememekte ve korku, nefret gibi olumsuz duyguları yoğun yaşamaktadırlar. Birliktelik duygusunun hissedilmediği tüm bireylerin birbirinden bağımsız hareket ettiği aile yapılarında çocuklar büyüyünce ailelerin de dağıldığı durumları göze çarpmaktadır. Ayrıca sağlıksız aile işlevlerinin bireylerde kişilik problemlerine neden olan bir risk faktörü olduğu belirtilmektedir (Demirsar, 2003).

2.3. Aile Yaşam Döngüsü

Aile, zaman içerisinde gelişen ve değişen dinamik bir yapı özelliği taşımaktadır. Bu nedenle aile sisteminde oluşan her yenilik, uyum sağlanması gerekli olan bir durumu ortaya çıkarmaktadır. İlişki sistemi içinde aile üyelerinin girişi, çıkışı ve gelişimini destekleyen genişleme, daralma ve yeniden uyumlaşma gibi süreçler aile yaşam döngüsü olarak nitelendirilmektedir (Nichols, 2017). Aile yaşam döngüsü, ailenin yaşamı boyunca geçirdiği

aşamaları ve gerçekleştirmesi gereken gelişim görevlerini kapsamaktadır. Aile yaşam döngüsünün her bir aşaması o döneme ait uyum sağlamayı gerektiren güçlükler ve gelişim görevlerini içermektedir. Carter ve McGoldrick (1988), tarafında altı dönem olarak ele alınan aile yaşam döngüsü bağlanmamış yetişkinler ile başlayarak emekliliğe kadar uzanan süreci ifade etmektedir (Akt., Gladding, 2017).

Ailelerde zamanla değişiklikler ve dönüşümler meydana gelir. Yaşanan bu değişimleri Evelyn Duvall aile yaşam döngüsü olarak nitelendirmiştir. Aile yaşam döngüsünde belirtilen her dönemde, bir sonraki gelişim dönemine hazırlık yapılmasını gerektiren gelişimsel ödevler bulunmaktadır. Bu ödevlerin gerçekleştirilmesi ailenin sağlıklı sürdürülebilirliği ve çiftlerin evlilikten aldıkları doyumunu arttırmak açısından önem arz etmektedir. Ödevlerin yerine getirilememiş olması, sonrasında gelen basamak atlamasını etkileyerek ailelerin sonraki basamaklara geçişini ve uyumunu zorlaştırmaktadır. Aynı zamanda işlevsel aile tablosunu olumuz etkileyen bir sebep olduğu görülmüştür. Carter ve McGoldrick aile yaşam döngüsünü modelinin altı döneme ayırarak ele almışlardır (Gladding, 2017). Bu dönemler aşağıdaki belirtilen başlıklar şeklinde gruplandırılarak açıklanmıştır.

Bekar Genç Yetişkinler; Evden Ayrılma: Bu dönemde gelişim görevlerinin en önemlilerinden birisi olan evden kopma gerçekleşmektedir. Aileden kopmakla birlikte birey bağımsızlaşarak ilişkiler yeniden düzenlenmekte farklı bir bağ oluşturulmaktadır. Murray Bowen (1978) bu şekilde bağımsızlaşarak yeni bir kimlik geliştirmeyi “bütünlüklü benlik” olarak adlandırmıştır (Gladding, 2017).

Yeni Çift; Ailelerin Evlilikle Birleşmesi: Evliliğin kuruluş dönemi olarak kabul edilen dönem genelde ilk çocuğun dünyaya gelmesine kadar geçen dönem olarak kabul edilir. Yeni oluşturulan bu düzende çiftlerin kendi ilişkilerini şekillendirmelerinin yanı sıra aile ilişkilerini de yeniden şekillendirme süreçleri yaşanmaktadır. Uyum sağlamaya çalışmanın en yoğun yaşandığı dönemlerden birisidir. Eşlerin birbirlerindeki farklılıkları görmeye başladığı bir dönem olması nedeniyle boşanma ihtimalinin de arttığı bir dönem olarak değerlendirilmektedir (Gladding, 2017).

Küçük Çocuklu Aileler: eşler arasına bir bebeğin katılmasıyla aile yapısı değişerek yeni bir sürece girer. Evli çiftlere eş olma rollerinin yanında ‘anne ve baba’ olma rolleri de eklenir.

Aileye yeni bir birey olan çocuğun katılımıyla anne ve babanın birlikte zaman geçirebilmeleri, birbirlerine zaman ayırabilmeleri azalmaktadır. Bununla birlikte çocuğa yaklaşım biçimlerinde çatışmalar ortaya çıkabilmektedir (Gladding, 2017).

Ergen Çocukları Olan Aileler: Anne babaların bu dönemde ergenlik çağındaki çocuklarıyla ilgilenmelerinin yanında çoğunlukla yaşlılık dönemi içinde olan ebeveynleri ile de ilgilenmeleri gerekmektedir. Kendileri ve ilişkileri ile de ilgilendikleri için sorumlulukların arttığı bu süreç fiziksel ve psikolojik olarak zorlayıcı olabilmektedir (Gladding, 2017).

Çocukların Ayrılması ve Sonrası: Çocuklar evden ayrılınca eşler tekrar baş başa kalmaktadırlar. Ayrıca babaanne, dede, anneanne, kayınpeder, kayınvalidelik gibi farklı aile rollerini de deneyimlemektedirler. Evden ayrılan çocuklarına da destek olmayı sürdürmektedirler. Kendi ebeveynlerinin kaybını da yaşadıkları bir dönem olabilir. Bağımsızlaşarak evden ayrılmış olan çocukları birtakım sebeplerden dolayı geri gelebilirler. Yaşanılan bu durumlar farklı problemleri beraberinde getirebilir (Gladding, 2017).

Geç Yaşam Dönemlerinde Aile: Bu dönem çiftlerin genellikle emeklilik evresinde oldukları zaman dilimidir. Bedensel olarak güç kaybı yaşanır. Bu dönemin çiftler için en belirgin problemleri ekonomik problemler, hastalıklar, eş kaybı, ölüm korkusu olarak sayılabilir (Gladding, 2017).

2.4. Anne Baba Tutumları

Anne ve babaların tutum ve davranışları çocukların uyum becerilerinde büyük ölçüde etkili olmaktadır. Anne babaların destekleyici yaklaşımları çocuğun gelişimsel süreçlerine önemli düzeyde katkı sağlarken, destekleyici olmayan anne babalar çocuğun sağlıklı gelişiminde risk faktörlerinin artmasına neden olmaktadır (Seven, 2008). Aile içinde ergenin desteklenmesi ileride karşılaşılabileceği sorunlarla etkili olarak baş edebilmesi için de önemlidir. Ergenin bireysellik ihtiyacına saygı gösterme, duygu ve düşüncelerini önemseme, açık bir iletişim içinde olma, takdir etme gibi destekleyici olan tutumların ailenin sağlıklı ilişkiler geliştirebilmesi için gerekli görülmektedir (Bahçivan ve Gençöz, 2005). Ergenlik dönemini bireyin en sağlıklı şekilde tamamlayabilmesi için anne baba tutumları önemli olmaktadır (Çalış, 2019).

Anne baba ve ergen ilişkisi klasik bir araştırma konusu olmuştur ve araştırmacılar, anne baba tutumlarının (örn. yetkin, otoriter) anne baba ve ergen ilişkilerinin çeşitli nitelikleriyle (örn. uyum, çatışma) yakından ilişkili olduğunu bulmuşlardır (Bi, vd., 2018).

Aile tutumlarının tanımlarında çeşitli farklılıklar olmasıyla beraber, çoğunlukla dört ana başlıkta gruplandığı görülmektedir. Bu başlıklar; demokratik, ilgisiz, korumacı ve otoriter anne-baba tutumları olarak gruplandırılmıştır (Dervişoğlu, 2018).

2.4.1. Demokratik Anne Baba Tutumu

Demokratik anne ve babalar çocuklarına sevgi ve ilgilerini açık bir şekilde göstermekte, çocuklarını koşulsuz olarak kabul etmekte anlayışla ve saygıyla yaklaşmakta, duygu ve düşüncelerini ifade etmelerinde fırsat oluşturmaktadırlar. Çocuklarını görev ve sorumlulukları konusunda bilgilendirerek motive etmektedirler. Tutarlı davranışların sergilendiği destekleyici ve güven verici anne baba tutumu olarak belirtilmektedir (Gönen, 2014).

Aile ortamında demokratik tutum ortak karar verme süreçlerinin işletildiği ve kararlara katılımın ön planda olduğu bir aile yapısını işaret etmektedir (Aslantürk, 2020). Demokratik aileler bireylerin alınacak kararlara dahil edilmesine, çeşitli konularda rahatça eleştiride bulunabilmesine fırsat vererek çocuklarına bir birey olduklarını hissettirmektedirler. Bu sayede bireylerin, özgüvenleri, kendini ifade edebilme becerileri ve iletişim becerileri gelişmektedir.

Bu tutumu benimseyen anne-babalar ergenin bağımsız kişilik geliştirmesine yardımcı olabilirler. Sözlü iletişime önem veren ve istekleri konusunda tartışabilen bu aileler ergeni kendini ifade etmesi için motive ederek her anlamda mutlu ve başarılı bir birey olabilmeleri için fırsatlar tanırırlar (Öksüz, 2002).

Yavuzer'e göre, çocuğun en temel gereksinimlerinden biri ailesiyle iletişim kurabilmektir. Demokratik aile tutumlarının benimsendiği ortamda, anne baba ve çocuk arasındaki bağ kuvvetlenir. Bu sayede ailede sorunlara da çözümler bulunması kolaylaşabilir (Yavuzer, 2016).

Bireylerin benlik gelişimi için en uygun ortamların sağlanması demokratik anne baba tutumları sayesinde gerçekleşmektedir. Bu tutum içinde olan anne babalar çocuklarının istek ve ihtiyaçlarının giderilmesini önemserken aynı zamanda koruyucu bir şekilde denetimleri elden bırakmazlar. Belirli sınırlar çerçevesinde çocuklarının istediklerini yapmalarına imkân verirler (Özdemir vd., 2012).

2.4.2. Otoriter Anne Baba Tutumları

Otoriter tutum sergileyen anne babalar çocukların kişilik özelliklerinin ilgi ve ihtiyaçlarını, gelişim özelliklerini göz önünde bulundurmazlar. Çocuklarının kendi istedikleri şekilde davranmasını beklerler. Eğer çocuk anne babanın istediği şekilde davranmazsa cezalandırılması gerekli görülür (Gönen, 2014). Bu ailelerin çocuklarına sevgilerini göstermeleri genellikle koşullu bir şekilde yaşanmaktadır. Çocukları bekledikleri davranışları sergilediğinde onlara sevgilerini göstermekte, beklemedikleri davranışlarda ise onları sevgiden mahrum bırakmaktadırlar (Tuzgöl, 1998).

Bu anne baba tutumu çocuğun gelişimine zarar vererek bağımsız bir kimlik oluşturabilmesinin önüne geçer ve birçok yönden risk faktörü oluşturur. Ergenlerin özgüvenini düşürerek, değersiz ve yetersiz hissetmelerine neden olmaktadır. Bu şekilde olumsuz bir ortamda yetişen ergenin benlik saygısı düşmekte uyum sorunları artmakta ve çevresiyle olan ilişkileri de olumsuz olarak etkilenmektedir (Sezer, 2010).

2.4.3. İlgisiz Anne-Baba Tutumu

Bu tutum çocuğa en az sevgi ve en az denetimin gösterildiği anne baba tutumudur. Bu anne babalar çocuklarının istek ve ihtiyaçlarına duyarsız davranan, çoğunu yok sayan, çocuğu ile ilgili hiçbir konuya önem vermeyen, çocuğunu çoğunlukla kendisinden uzak tutmaya çalışan davranışlar içindedirler. Bu tutum sergileyen ailelerde yetişen çocukların sorumsuz, zamanı kalitesi ve verimsiz geçiren, riskli arkadaş gruplarına girme olasılığı yüksek olan, içki, sigara gibi madde kullanımının eğilimi olan çocuklar oldukları gözlemlenmiştir (Yaprak, 2007).

2.4.4. Aşırı Korumacı Anne-Baba Tutumları

Bu tutumda anne ve babalar çocuklarına karşı aşırı düzeyde kontrol ve ilgi gösterme ihtiyacı içindedirler. Gerektiğinden fazla özen gösterilmesi durumu söz konusudur. Çocuğunu sürekli yöneterek onun tek başına bir şeyler yapmasına birey olmasına fırsat verilmez. Bu

yüzden bu ortamda yetişen çocukların özgüveni düşük, bağımlı kişilik özellikleri gösteren bireyler olma ihtimalleri yüksektir.

Aşırı koruyucu tutum bireyin psikososyal gelişimine zarar vermektedir. Birey kendi ihtiyaçlarına yetmekte güçlük yaşayan çevresine uyum sağlamakta zorlanan bir birey olabilir (Dervişoğlu, 2018).

Bu şekilde davranan anne babalarda aşırı bir denetleme ihtiyacı vardır. Çocuğa her konuda müdahale edilmesi çocuğun kendisine güvenmesine yeterli ve başarılı hissedebilmesine engel olmaktadır. Çocukların yaparak öğrenmesi ve beceri geliştirmesi gereken birçok davranışı anne babalar yaptıkları için çocuğun sağlıklı gelişimine engel oluşturlar (Tuzgöl, 1998).

Aşırı koruyucu tutum içinde olan anne babaların çocukları, psikososyal gelişim açısından zorlanmalar yaşarlar ve girişimcilik, sosyallik gibi becerileri olumsuz olarak etkilenir. Bu tutumun sergileyen aileler çocuklarına kendilerine ait benliği tanıyıp anlama fırsatı vermedikleri için bağımlı kişilik gelişimine zemin hazırlamış olurlar (Gönen, 2014).

2.4.5. Anne Baba Tutumları ile Ergen İlişkileri

Pek çok ebeveyn, ergenlik çağındaki çocuklarında daha güçlü bir özerklik ve öz düzenleme dengesi görmek istedikleri için, ebeveynler ve ergenlik çağındaki çocukları birbirlerine karşı daha az bağılı hissederler ve daha fazla çatışma yaşarlar (Branje, Laursen, Collins, 2012). Bu çatışmalar, ebeveynlerin otoritesini ve ergenlerin artan özerklik ihtiyaçlarını yeniden düzenlemesi için önemlidir (Smetana, 1989). İlişkiyle ilgili beklentiler karşılıklı olarak tatmin edici bir şekilde yeniden gözden geçirildiğinde ve ebeveynler kontrollerini azalttığında, çatışma genellikle azalır. Böylece ebeveynler ve ergenler yeniden yakınlık kurabilirler. Bu nedenle, ebeveyn-çocuk ilişkisinin niteliğindeki bu değişikliklerde ebeveynlerle yaşanan çatışmalar önemli bir rol oynamaktadır (Branje, 2018).

Ergenlik döneminde ebeveynle yaşanan bazı çatışmalar aile ilişkilerinin normal bir parçası olarak kabul edilebilir ve bu çatışmaların ergenlerin özerklik ve bireyselleşme gelişimlerini etkilediği düşünülmektedir. Ancak çok fazla çatışma, ergenlerin psikososyal uyumu ve iyi oluşu için risklidir. Ebeveynleriyle daha fazla çatışma yaşayan ergenler, daha fazla dış vurma ve içselleştirme sorunları yaşarlar. Bu sorunlar düşük benlik saygısı, iyi oluş

ve okula uyum seviyeleri ve daha sık madde kullanımı gibi sorunlardır (Tucker, vd., 2003). Bu çift yönlü bir süreci ifade etmektedir. Ergenlerin ebeveynleri ile çatışmaları, daha düşük psikososyal uyuma yol açabilir ve uyum sorunları ebeveynleri ile daha fazla çatışmayı tetikleyebilir. Ebeveyn-ergen çatışmalarının, ebeveyn-ergen ilişkisinin gelişimi ile pozitif ve negatif ilişkili olduğu koşullar net bir şekilde anlaşılamamaktadır. Bu nedenle, ebeveyn-ergen ilişkilerini daha eşitlikçiliğe doğru yeniden düzenlemede çatışmaların oynadığı rolü daha iyi anlamak için, ebeveynlerin ve ergenlerin çatışma etkileşimleri sırasında ne yaptıklarını anlayabilmek önemli olmaktadır. Ebeveyn ve ergenlerin sahip olduğu çatışmaların sayısını araştırmak yerine, çatışmaları sırasında ne yaptıklarını araştırmanın daha uygun olabileceği belirtilmektedir (Branje, 2018).

Çatışmaların önemli bir yönü, ebeveynlerin ve ergenlerin çatışmalar sırasında farklı duygular sergileme ve bu duygular arasında esnek bir şekilde geçiş yapma derecesidir (Lichtwarck-Aschoff, vd., 2009). Farklı duyguları ifade etme esnekliği veya duygusal değişkenlik, ebeveyn-ergen ikililerinin yeni etkileşim kalıplarını keşfetmelerini sağlar (Fogel, 2000). Ebeveynler ve çocuklar çatışmalar sırasında hem olumsuz hem de olumlu duyguları ifade edebildiklerinde, alternatif etkileşim kalıpları bulma ve ilişkilerini yeniden düzenleme olasılıkları daha yüksektir. Örneğin, ebeveynler ve çocuklar bir çatışma sırasında birbirlerine karşı öfkelerini ve kızgınlıklarını ifade edebildiklerinde, aynı zamanda birbirlerine şefkat gösterebildiklerinde, birbirlerinin fikirlerine ilgi gösterebildiklerinde ve çatışma hakkında gülebildiklerinde, çatışmalar onların yeni yollar bulmasına yardımcı olabilir. Birbirleri ile ilgili öfke veya diğer olumsuz duygular içinde sıkışıp kalan veya birbirlerine karşı yalnızca olumlu duygular ifade eden ve öfkelerini ifade etmekten korkan ebeveynler ve çocuklar, ilişkilerini yeniden düzenlemede daha fazla sorun yaşayabilirler. Bu nedenle ebeveyn-ergen çatışmalarında esnek olma uyum sağlanabilmesi ve davranışların yeniden düzenlenmesi için etkili rol oynar (Granic vd., 2003).

Esneklik ya da değişkenlik gösterilebilen ilişkilerde ikililerin üyeleri, çevresel değişikliklere kolayca ve akıcı bir şekilde uyum sağlayabilir. Örneğin, bir anne ve kızı, kızının sokağa çıkma yasağı konusunda fikir ayrılığına düştüklerinde olumsuz duygular dile getirebilirler, ancak eğlenceli aktivitelerden bahsederken destek ve karşılıklı güven ifade edebilirler (Hollenstein, vd., 2004). Esneklik eksikliği, çevredeki değişikliklere veya gelişimsel değişikliklere yanıt olarak davranışlar arasında geçiş yapmak için sınırlı bir kapasite olarak kavramsallaştırılabilir. Örneğin; anne ve çocuğun sokağa çıkma yasaklarıyla ilgili

tartışmalarından eğlenceli etkinlikler hakkında konuşmaya geçtiklerinde ya da farklı alanlarda çatışma yaşadıklarında olumsuz bir durumdan çıkamamaları ve katı bir şekilde olumsuzda kalmaya devam etmeleri. Bu açıdan bakıldığında, etkileşim davranışlarındaki değişkenlik, ilişkilerin önemli bir yönünü yansıtır (Branje, 2018).

Erken ergenlik dönemindeki çatışmalar sırasındaki duygusal değişkenlik, ebeveyn kontrolü ve ergenlikte ortaya çıkan gelişimsel değişikliklerle de ilişkilidir. Ergenler olgunlaştıkça, yaşamlarıyla ilgili bilgileri giderek daha fazla özel olarak görmektedirler, ancak ebeveynleri bunu kendi yetki alanları içinde görme eğilimindedir (Zimmer-Gembeck ve Collins, 2006). Ebeveynler ve ergenler, bir yanda ergenlerin özerkliği ve mahremiyetine özen göstermek ile diğer yanda ebeveynlerin kontrolü ve çocuklarıyla ilgili bilgi sahibi olmaları arasında bir denge bulmak zorundadırlar. Başka bir deyişle, ebeveynlerin, ergenlerin artan özerklik ihtiyaçlarını tehdit etmeden bilgi paylaşımının desteklendiği bir aile ortamı oluşturmaları gerekmektedir (Branje, 2018).

Ergenlerin açık olmasının, ebeveynler ve ergenler birbirlerine olumlu ve olumsuz duygularını daha açık ve esnek bir şekilde ifade ettiklerinde arttığı gözlemlenmektedir. Ergenlerin yaşamlarında olup bitenleri açıklamaktan kaçınmalarının bir nedeni, ebeveynlerinden gelebilecek olası olumsuz tepkilerden duydukları endişe olarak görülmektedir (Tilton-Weaver, vd., 2010). Bu nedenle ergenlerin, olumlu ve olumsuz duygularının kabul edildiği aile ortamında daha fazla bilgi paylaşımının olduğu görülmektedir (Branje, 2018).

Ergenlerin aileleriyle ilişkileri, kendi işlevselliklerinde ve uzun vadeli gelişimlerinde önemli düzeyde rol oynamaktadır (Steinberg, 2005). Örneğin, ebeveynlerin ergenlerinin nerede olduğunu, aktivitelerini ve akranlarıyla ilişkilerini öğrenmesi ve takip etmesi ile ergenlerin antisosyal davranışlarını (örneğin, yasadışı uyuşturucu kullanımı, suç işleme) tahmin edebilir (Smetana, 2008). Benzer şekilde, ergenler ve ebeveynler arasındaki etkileşimlerde yüksek derecede çatışma, ergenlerin risk alma olasılığını artırır (Hollenstein ve Loughheed, 2013). Bu nedenle, aile ilişkilerini anlamak, ergen gelişimi üzerine araştırma ve teori için önemli görülmektedir.

2.5. Aile İlişkileri ile İlgili Kuramlar

Aile ile ilgili birçok kuram geliştirilmiştir ve konuyla ilgili güncel yaklaşımlar oluşturulma süreci devam etmektedir. Bu bölümde, kuramsal açıklamaların çeşitliliği değerlendirilerek özellikle aile ilişkilerini açıklamada öne çıkan kuramlardan aile danışmanlığına ilişkin kuramsal açıklamalara yer verilmiştir.

2.5.1. Aile Danışmanlığına İlişkin Kuramsal Açıklamalar

Bu bölümde aile danışmanlığına ilişkin olarak ilgili alanyazında öne çıkan kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Bu kuramların seçiminde aile ilişkilerinin ele alındığı aile psikolojik danışmanlığı kuramlarına yer verilmiştir. Kuram içeriklerinin sunumunda özellikle aile ilişkilerine odaklanılmıştır.

2.5.1.1. Aile Sistem Kuramı

Whitchurch ve Constantine'e göre (1993) aile sistem kuramı, aileyi bir sistem olarak ele almaktadır. Ergen ve aile ilişkilerini sistem içinde olan alt sistemlerin birbiriyle olan etkileşimleri kapsamında ele almaktadır. Aileler birbirini çift yönlü olarak etkilemektedir (Akt., Aktaş, 2017). Aile sistem kuramının temelinde sistemlerin birbirini etkilemesinin yanı sıra çevresini de etkilediği ve çevreden etkilendiği varsayımları yer almaktadır (White ve Klein 2008). Başka bir ifadeyle aile, küçük alt sistemlerden (anne-baba alt sistemi gibi) oluşan bununla birlikte daha büyük sistemler (kültür gibi) içinde yer alan aşamalı sistemler şeklinde olmuş bir sistem olarak belirtilmektedir. Kuram sistemin etmenlerinin her birinin diğerini etkileyerek aynı zamanda da onlardan etkilenen döngüsel bir ilişki içinde olduğunu belirtir. Ailedeki dengelerin korunması, ailelerin normal işleyişinden sapmalarının düzeltilmesi için geribildirimler önemli bir faktör olarak kullanılır (Grych, 2002).

Bu kuram aile içi ilişkilerini değerlendirirken aile içi tüm ilişkilerin diğer ilişkileri etkilediğini savunur (Howard, 2016). Anne baba ve ergen alt sistemi ilişkileri diğer alt

sistemlerin ilişkisini etkileyerek onlardan da etkilendiğini belirtir. Aile sistem yaklaşımı aileyi çok yönlü olarak ele alan, birçok etkileşimsel örüntüyü değerlendiren genel bir kuram olması bakımından önemli bir yer teşkil etmektedir. Aileyi ele alırken alt sistemler, sınırlar ve hiyerarşik yapı üçlemesine başvuran bu yönüyle başka yaklaşımlardan farklılaşmaktadır. Aile sistem kuramı; aile ilişkilerini anlamaya çalışırken, ilişkilerin sağlıklı işlevlere sahip olup olmadığına önem verir. Aynı zamanda ilişkilerin nasıl daha ileri düzeye taşınabileceği konusunda yanıtlar bulmayı amaçlamaktadır (Aluş, 2016). Bu kurama göre bütün aile üyeleri birbirlerine bağlıdır ve çift yönlü olarak devamlı bir şekilde birbirlerini etkilemektedir. Bununla beraber hiyerarşik bir yapılanma söz konusudur (Akün, 2013).

Bateson vd. (1956) aile sistem kuramında, ergenlik döneminin getirdiği değişimlerin aile sistemini etkilediğini belirtmektedir. Bu kuramda ergenlik sürecinde yaşanan sorunlarda hem ergenin hem de aile sistemlerinin etkisinin olduğu görülmüştür. Yaşanan sorunların aile sisteminin etkileşimlerinden kaynaklı olduğu değerlendirilmiştir.

2.5.1.1. Yapısal Aile Terapisi

Salvador Minuchin Yapısal Aile Terapisi'nin kurucusu ve önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilir (Vetere, 2001). Genel olarak, işlevsel bir aileyi, bireyler ve alt sistemler arasında net sınırlara sahip olan, bireysel büyümeyi kolaylaştıran ve fazla müdahaleyi önleyen, kuşak hiyerarşilerini teşvik eden ve gelişen bir ailenin iç ve dış değişikliklerine uyarlanabilen esnek kurallar ve roller sağlayan bir aile olarak nitelendirmektedir (Figley ve Nelson, 1990).

Aile sisteminin parçalarının birbirleri ile nasıl etkileşime girdiğine, dengelerin nasıl sağlandığına, dönüt mekanizmalarının işleyişine ve fonksiyonel olmayan iletişim kalıplarının nasıl geliştiğine odaklanmaktadır. Kuram, insanların izole bir şekilde değil de sosyal grupların bir üyesi olarak hem etkilenen hem de etkileyen bir şekilde var olduklarını belirtmektedir. Minuchin (1981) aileyi sosyal bir sistem olarak görür ve ailelerin sosyalleşme sürecinde yetiştirdikleri çocuklarının kimlik algılarını şekillendirdiğini vurgular. Ailenin toplumun değerlerini çocuklarına kazandırarak toplumun devam etmesini sağladığını öne sürer (Akt., Nazlı, 2020).

Çocuklar gelişimlerinin ilk dönemlerinde biyolojik, psikolojik ve sosyal yönden gelişimlerini aileleriyle etkileşim kurarak sağlarlar. Aile içinde çocuklar hem aidiyet duygusunu

yaşamakta hem de farklı altı sistemlere üye olmanın verdiği özerklik duygusunu geliştirirler. Minuchin bir bireyin gelişiminden ziyade aile gelişimi üzerinde daha çok durmaktadır. Kimlik gelişiminde bireysel olma ve ait olma dengesinin kurulabilmesinin önemli olduğunu vurgular. Ailenin fonksiyonel yapısının bireylerin gelişimini ve toplum devamlılığını sağladığını belirtir (Nazlı, 2020).

Aile iç ve dış değişimlere açık bir sistemdir. Bu değişimler bazı krizleri ortaya çıkarır. Ailedeki dengeler bozulabilir ve yapısının değişerek uyum sağlaması gerekir. Sağlıklı aileler değişimlere karşı uyum sağlayarak aile yapısını yeniden düzenleyebilirler. Ailenin yaşadığı dört temel gelişim aşaması (aile yaşam döngüsü) mevcuttur. Bu aşamalar: Bir çift olma, küçük çocuklu bir aile olma, okul çağında çocuğu olma ve yetişkin çocukları olan bir aile olma aşamalarıdır. Aileler bu dört aşamada değişim yaşamaktadırlar ve bu değişimlere yapısını değiştirerek uyum sağlamaları gereklidir (Nazlı, 2020).

Fonksiyonel olmayan aileler iç ve dış değişimlere uyum sağlamakta, aile yapılarını yeniden düzenlemekte başarılı olamazlar. Minuchin fonksiyonel olmayan aileleri beş grupta sıralamıştır (Nazlı, 2020). Bu aileler:

- İç içe olan
- Kopuk olan
- Evine bağlı olmayan kocanın olduğu
- İlgisiz ebeveynli olan
- Olgunlaşmamış ebeveynli ailelerdir

Yapısal kurama göre sorunların devam etmesine neden olan ailede bulunan işlevsiz örgütlenmelerdir. Bu yaklaşımın temel alındığı aile terapilerinde, yaşanan probleme yönelik işlevsiz olan davranış kalıplarını kırmak yerine problemin çözülebilmesi için işlevsel davranışların geliştirilmesini sağlamaktır. İşlevsel olmayan davranışların işlevsel olanlarla değiştirilmesi ile ailenin sistemi ve alt sistemlerindeki yapılarda da değişiklik sağlanmak amaçlanmaktadır. Ailedeki yapılar değiştirildiğinde yaşanan problemlerin de çözüme kavuşması sağlanabilecektir (Özgüven, 2010).

Minuchin (1974)'e göre yapısal aile sistem kuramında ailenin etkileşimsel işlevleri önemlidir. Bir aile üyesinin davranışı, ailedeki tüm diğer üyelerin davranışlarıyla ilişkili görülmektedir. Üyelerin davranışlarının birbirine bağlı olduğu belirtilir. Problemlerin anlaşılması için tek bir üyenin davranışına bakmak yerine, bireylerin çevresiyle kurduğu

ilişkilere ve içinde bulundukları sisteme odaklanmak gerektiği savunulur. Minuchin, (1974)'in kuramındaki ortaya çıkan kavramlar aşağıda belirtilerek açıklanmıştır (Akt. Nazlı, 2020):

1. Aile yapısı: Minuchin (1974) ailedeki üyelerin etkileşimlerini düzenlemekte olan bazı görünmeyen işlevsel isteklerin var olduğu belirtmektedir. Bu görünmeden var olan istekler aile yapısı olarak nitelendirilmektedir. Aile üyelerinden her biri diğer üyelerin davranışını başlatmakla birlikte bir başka üyenin davranışlarından etkilenecek ardışık bir örüntü ortaya çıkarmaktadır. Aile üyeleri arasındaki tekrarlanan etkileşimsel örüntüler ilişkilerin kişiler arasında nasıl gelişeceğine yön vermektedir. Kim, hangi zamanda, kiminle, ne çeşit bir ilişki kuracağına dair oluşumları ortaya çıkarmaktadır. Bu oluşumlar aile sisteminin temeli olarak görülmektedir.

Aile içi üyelerinin ilişkileri, iki etmen tarafından belirlenmektedir. Bunlardan birincisi, her ailenin içinde benimsedikleri kurallarıyla ilgili olandır. Örnek olarak; aile içindeki bireylerin farklı güçlerde olmasıyla anne baba çocuğun hiyerarşisi içinde bir yapının var olması gibi. Diğer etmen, aile içindeki bireylerin birbirlerinden beklentileridir. Beklentileri oluşturan temel etmenler ailedeki rutinler ve gündelik yaşantılar sonucunda ortaya çıkan hem gizli hem de açık bir şekilde oluşmuş anlaşma durumlarıdır

2. Sınırlar: aile bireylerinin ve ailedeki sistemlerin bütünlüğünün korunması için oluşturulmuş bariyerler ya da kalkanlar olarak belirtilebilir (Nichols ve Schwartz, 1997). Bu sınırlar aile üyelerinin yakınlık veya güç kullanımıyla aile sisteminin ve aile alt sistemlerinin özerkliğinin zarar görmemesine ortam sağlar. Minuchin (1974) sınırların önemini vurgulamakla birlikte, alt sistemlerin sınırlarının açıklık içinde olmasının ailelerin işlevselliğini koruyabilmesi bakımından önemli olduğunu belirtir. Sınırlar herhangi bir dışsal müdahale gerekmesizin aile bireylerinin işlevlerini gerçekleştirebilmesine fırsat verir.

3. Alt-sistemler: Minuchin (1974)'e göre, aile sisteminin farklılaşması ve ailenin işlevlerini yerine getirmesi alt-sistemler aracılığıyla gerçekleşmektedir. Aile içinde her birey bir alt-sistem olarak görülmektedir. Bununla birlikte sistemler “eşler” ya da “anne-çocuk” şeklinde ikili ve üçlü olan alt sistemleri içermektedir. Aile ilişkilerinin temel olarak eşler, anne baba ve kardeşler olarak üç alt sistemden oluştuğu belirtilmektedir. Bu sistemlerin en önemlisi olarak eşler alt sistemi görülmektedir. Çocuğun gelişiminde önemli düzeyde etkisi bulunan bir sistem olarak değerlendirilmektedir. Gösterdikleri davranış ve tutumlarla çocuklarına model olmaktadır. Eşler alt sistemindeki etkileşimlerle çocuk kendi ilişkilerini, hayattan

beklentileriyle değerlerini oluşturur ve yetişkin yaşamında dış çevreyle kurduğu ilişkilere bunları yansıtır.

4. Yakınlık: ailede bireylerin birbirine olan duygusal bağlılığı olarak nitelendirilmektedir. Duygusal yakınlığın eksik hissedilmesi kopuk ilişkilerin kurulmasına, fazla duygusal yakınlığın olması da bağımlı ilişkilerin gelişmesine neden olduğu öne sürülmektedir. Olması gereken dengeli bir yakınlığın işlevsel ailelerde görüldüğü belirtilir.

5. Güç: Gehring ve Feldman'a (1988) göre aile içerisindeki var olan kurallara, rollere hiyerarşiye müdahale ederek bunları değiştirme yeteneği güç olarak tanımlanmaktadır. İşlevsel olan ailelerde güç anne ve babalardayken işlevsel olmayan ailelerin hiyerarşisinde değişiklikler gözlemlenmektedir. Bu değişikliklerin nedeni anne ve babalarının çocukları üzerindeki etkisinin azalması kontrolü ele almada yetersiz kalınmasıdır

6. Esneklik: değişen durum ve koşullara uyum sağlayabilmek amacıyla gerektiğinde ailenin var olan güç ilişkilerini ve yakınlığı değiştirme yeteneğidir. Esnekliğin az olması ailelerin değişime direnç gösteren otoriter bir yapı içinde olduğunu göstermektedir. Esnekliğin fazla olduğu ailelerde ise tutarsızlıklar, karışıklıklar, rol karmaşaları gibi sorunlar görülmektedir.

7. İttifaklar: aile sistemi içinde belli bazı işlevleri yüklenmiş olan bir bireye destekleyici olmak ya da karşısında durmak şeklinde belirtilmektedir. Farklı biçimlerde oluşabilmektedir. Üçgenleşme ve koalisyon en sık görülmekte olan durumlardandır. Aile üyelerinden iki kişinin birleşerek üçüncü kişiye yönelik kurmuş olduğu ittifak koalisyon olarak ifade edilir. Birbirlerine zıt fikirlerdeki iki aile üyesinin, üçüncü olan bir başka aile üyesini kendi tarafına çekmek için uğraşma çabası olarak ifade edilir.

2.5.1.2. Psikoanalitik Aile Terapisi

Psikoanalitik kuram kişilik gelişimde ailenin önemini vurgulamaktadır. Freud'a göre bireyin kişilik oluşumunda ailenin anahtar bir rolü vardır. Bu konuyu ilk kez ailenin çocuğun gelişimindeki önemini vurgulayan Alfred Adler detaylı olarak ele almıştır. Adler insanın yaşam tarzının ilk yıllarda şekillendiğini savunmaktadır ve bu yıllarda aile çocuk etkileşiminin önemini belirtmektedir. (Goldenberg ve Goldenberg, 2012; Nystul 2015)

Psikoanalitik kurama göre, insanlar yaşamlarının ilk yıllarında aileleriyle ortak yaşam ilişkisi oluştururlar. Bu dönemi başarılı bir şekilde tamamlayabilenlerin benlik algısı tutarlı bir şekilde gelişim gösterir. Tutarlı benlik algısına sahip bireyler kendilerini daha gerçekçi bir şekilde algılama eğilimi içindedirler. Bu dönemi başarılı bir şekilde tamamlayamayan ve tutarlı benlik algısı geliştiremeyen bireyler; bağımsız kimlik geliştiremeyerek bağımlı ilişkiler kurarlar (Goldenberg ve Goldenberg, 2012; Nystul 2015)

Psikoanalitik aile terapisinin başlıca amacı Nichols ve Schwartz, (1998) tarafından aile üyelerini bilinçdışı sınırlamalardan kurtarmak ve üyelerin birbirleriyle bütün olarak etkileşimde bulunabilmelerini sağlamak olarak belirtilmektedir. Aile üyelerinin herhangi birinin işlevsel bozukluğunu ilk çocukluk yaşantılarına dayandırması nedeni ile geçmiş odaklı çalışmaktadır. Aile üyeleri üzerinde etkili olan geçmiş yaşantılar aile ile birlikte ele alınır (Nazlı, 2020).

Psikoanalitik aile terapisi temelinde bilinçdışının insanlar üzerindeki güçlü etkisi konu alınmaktadır. Bu kuram bilinçdışının, bireyin aile yaşantısını, kişiler arası ilişkilerini ve kişiyi nasıl etkilediğine odaklanmaktadır. Böylece aile üyeleri kendilerinde ve diğerlerinde var olan bilinçdışı süreçleri fark ederek birbirlerini karşı yakınlık ve uzaklıklarını düzenlemeleri amaçlanır. Bu kuramın aile dinamiklerine katkısı, savunma mekanizmalarını ve bunların aile ilişkilerindeki rolünü inceleyerek, üyelerin arasındaki etkileşimi daha anlaşılır bir biçime getirebilmesidir. (Goldenberg ve Goldenberg, 2012; Nystul, 2015).

Murray Bowen (1981) kuramın en önemli temsilcilerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Bowen'a göre aile, üyeleri ile etkileşim halinde olan bir bütündür. Sistemi oluşturan parçalardan birinin değişmesi sistemin tamamının etkilenmesine neden olur. Sistemde olan bir değişime aile üyeleri uyum sağlamaya çalışmaktadır. (Akt., Nazlı, 2020). Bowen'ın kuramında aile sistemine bakışını yansıtan sekiz kavramdan bahsetmektedir. Bu kavramlar: Benliğin farklılaşması, üçgen, çekirdek ailenin duygusal sistemi, aile yansıtma süreci, duygusal yoksunluk, kardeş konumu, toplumsal gerilemedir (Gladding, 2017).

Bowen, bireysel ve aile işleyiş bozukluğunu bazı süreçlerle ilişkilendirmektedir. Bu süreçler: Aile duygusal sistemindeki yüksek duygusal tepkisellik ve düşük farklılaşma; iki birey, örneğin ebeveynler çatışmadan kaçınarak savunmasız üçüncü kişi olan çocuğu olaya karıştırdığında oluşan üçgenler; bir çocuk üzerindeki ebeveyn kaygısına odaklanan ailenin yansıtma süreçleri ve var olan duygu yüklü ilişkilerin uzaklaşma nedeniyle duygusal olarak kesilmesidir. Bowen terapisindeki temel amaç duygusal tepkisellik, kaynaşma, uzaklaşma gibi

durumlar ile bloke olmamış, zengin ve derin ilişkiler kurabilmek için diğerleriyle ilişkilerde benliğin farklılaşması olarak belirtilmektedir (Nazlı, 2020).

2.5.1.3. Pozitif Psikoterapi

Son zamanlarda, insanların daha olumlu hissetmelerine yardımcı olmak için pozitif psikoloji müdahaleleri öne çıkmaktadır. Pozitif psikoterapi olumsuz yaşantıları göz ardı etmeden, en aza indirmeden veya aceleyle pozitiflerle değiştirmeden, pozitif yaşantılar üzerinde eşit çaba sarf eder. Çünkü çoğu danışan sadece daha az üzgün, endişeli veya öfkeli değil, mutlu, nazik, ilgili ve iyimser olmak ister. Pozitif psikoterapi, danışanların bu isteğine hitap etmektedir. Dolayısıyla, danışanların olumlu kaynaklarını, özellikle olumlu duygular, karakter güçleri, anlam, olumlu ilişkiler ve içsel olarak motive edilmiş başarıları gibi sistematik olarak güçlendiren bir tedavi yaklaşımıdır. Tercih edilenin varlığını ve tercih edilmeyenin yokluğunu artırmaya ve sürdürmeye odaklanır (Pawelski, 2016; Baños, 2017).

Aile ilişkileri kapsamında pozitif psikoterapi yaklaşımında ailedeki güçlü yanları vurgulama, aile üyelerinin arasındaki iletişimi güçlendirme, olumlu ilişkileri destekleme minnettarlık şükran duygularını attırma, pozitif olarak yeniden çerçeveleme istisnaları yakalama, duygusal zekâ inşa etme, olumlu duygulanım ve umut attırma, iyi oluşu artırma gibi çalışmalara odaklanılmaktadır. Nossrat Peseschkian tarafından bütüncül ve kültürel değerlere duyarlı bir yaklaşım olarak sunulmaktadır. Ailelere yardım sunarken umut prensibi, denge prensibi, konsültasyon prensibi olmak üzere üç temel prensibe dayanmaktadır. Ailelerin güçlü yanlarını keşfetmelerine, bu yöndeki farkındalıklarını artırmaya, aile üyelerinin bireysel yaşam dengelerini korumalarına ve aile olarak yaşamın her aşamasında birbirlerine zaman ayırmalarına yardımcı olmak amaçlanır. Ailede meydana gelen çatışmalar bireylerin kişisel denge modellerinin farklı olmasından ve yeteneklerinin farklı düzeylerde olmasından kaynaklanır. Bu kapsamda bu alanlara yönelik farkındalık kazandırılması ve uygun hedefler belirlenmesine odaklanılır (Sarı, 2020).

2.5.1.4. Bilişsel-Davranışçı Terapi

Bilişsel davranışçı kuram Ivan Pavlov, John B. Watson ve B.F. Skinner'in araştırma ve incelemeleri kapsamında ortaya koyulmuştur. Öğrenme kuramına dayanır, doğrusaldır (Gladding, 2012). Bu yaklaşımda aile problemleri aile sisteminin yapı ve fonksiyonlarına göre değerlendirilmektedir. Yaklaşımın amacı ortaya çıkmış probleme doğrudan odaklanmak ve dolaylı yollara başvurmadan sorunun çözebilmektir (Ersevimi, 2008).

Davranışçı yaklaşım varsayımına göre, tüm davranışlar öğrenilmektedir ve aileler de dâhil olmak üzere tüm insanlar önceden pekiştirilen davranışlarda bulunurlar. Odak noktası bir davranışın altında yatan nedenler değil, işlevsel olmayan davranışlardır. Bu nedenle bilişsel-davranışçı aile terapilerinin temel amacı istenmeyen davranışı ortadan kaldırmak için olumlu alternatifleri pekiştirmektir (Patterson, 2014).

Psikanalitik yaklaşımda olduğu gibi problemin derinini araştırmaya gerek duymaz, geçmişle çalışmayı gereksiz olarak görmektedir. Bireyin şimdiki zamanda belirtilerin problemlerini esas alır. Terapide doğrudan bu problemlerin giderilmesinin gerekli olduğuna inanmaktadır (Özgüven, 2000). Bilişsel davranışçı terapi kuramında amaçlar maddelerle aşağıda belirtilmiştir (Carlson vd., 2005):

- Ailenin şimdiki zamanda sergilediği davranışları incelemek, bununla birlikte ortaya koydukları davranış ve düşünceleri hakkında doğru değerlendirmeler yapabilmeyi onlara öğretmek.
- Aileye; yeni davranış kalıpları edindirebilmek için etkili iletişim, problemlere baş etme, davranış değişimi, çatışma çözme gibi konularda bilgi vermek.
- Uygun olmayan davranışları azaltmak ya da zayıflatmak.
- İş birliğini sağlayacak güçlendirici olan davranış kalıpları geliştirmek

Davranışçı yaklaşımlar sağlıklı aileye, uyumlu, işlevsel transaksyonel süreçleri açısından bakmaktadır. İlişkilerde birçok farklı ihtimaller bulunduğundan karşılıklı ödüllendirme için de pek çok fırsat olduğu belirtilmektedir. İyi işleyen ailelerde uyumsuz bulunan davranışlar pekiştirilmezken, uyumlu olan davranışlar ise ilgiyle karşılanarak teşekkür ve onaylama gibi yöntemlerle pekiştirilmektedir (Nazlı, 2020). Bu yaklaşım aile sisteminden çok bireylerin sergilediği davranışlara odaklanır. Bu yaklaşımda, aileye ilişkilerini değerlendirme ve güçlendirme stratejilerini öğreten eğitici bir süreç izlenmektedir (Gladding, 2017).

2.5.1.5. Stratejik Aile Terapisi

Stratejik aile terapisi uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Gregori Bateson ve Milton Erickson öncü isimlerdendir. Bu kuram günümüzde sıkça kullanılan iletişim ve sibernetik, hiyerarşi, güç, kurallar, aile yaşam döngüsü gibi birçok temel kavramın öncülüğünü yapmıştır (Nazlı, 2020). Stratejik aile terapisi kuramının odağında iletişim vardır. İletişim olarak sözlü ve sözsüz mesajların hepsine önem verilir. Tüm iletilerin emir ve bildirim işlevleri vardır. Normal gelişim içindeki bir aile hem negatif hem pozitif geribildirimlere sahiptir. Negatif geri bildirim çok katı olmadığı sürece ailenin tutarlı bir yapıya sahip olmasını sağlar. Pozitif geribildirim yeniliklere uyum sağlamayı güçlendirerek değişimi kolaylaştırır (Nichols, 2017)

Stratejik aile terapisi kuramı sağlıklı aile özellikleri üzerinde durmayı tercih etmektedir. Bu kuram sağlıklı olan ailelerin aile yaşam döngüsündeki farklı aşamalardan rahatlıkla geçebildiğini, sağlıklı ailelerin bu yaşam döngüsü aşamalarını geçmede problemlerle karşılaştığını belirtmektedir. Aile yaşam döngüsü ailenin zaman içindeki gelişimini anlatan bir kavram olarak kullanılmaktadır ve dört evre olarak belirtilmektedir. Bu evreler: Evli çiftler, küçük çocuklu aileler, ergenlik döneminde çocuğu olan aileler ve yetişin çocuklu ailelerdir (Gladding, 2017).

Bu kurama göre aileler kurallarla idare edilen sistemler olarak belirtilir. Fonksiyonel ailelerde kurallar net bir şekilde belli ve açıktır. Fakat bu kurallar bir rutin içinde tanımlanmamıştır. Ailenin kendisini yönetebilmesi için ortaya çıkmıştır. Kurallara ailenin dengesi bozulduğunda dengeyi yeniden kurabilmek için ihtiyaç duyulmaktadır ve çoğunlukla kimin koyduğu ya da nasıl koyulduğu bilinmemektedir (Goldenberg ve Golderberg, 2012).

2.5.1.6. Yaşantısal-İnsancıl Aile Terapisi

Yaşantısal-İnsancıl aile terapisi kuramı hümanizm ve varoluşçuluk akımlarının gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. Virginia Satir ve Carl Whitaker kuramın öncüleridir (Gladding, 2017). Satir yaşamın ilk yıllarında anne-baba-çocuk etkileşimini önemini vurgulamaktadır. Bu ilk yaşantıları kimliğin temeli olarak belirtmektedir. Bireyin benliği bu ilk yaşantılardaki anne baba-çocuk etkileşimi ile faydalı veya yıkıcı olarak önemli ölçüde etkilenmektedir (Goldenberg ve Golderberg, 2012).

Bu kuramda duygular odak noktasıdır. Bireyin yaşantısını ve gelişimini destekleyen aile sağlıklı aile olarak belirtilmektedir. Destekleyici olan bu aile ortamlarında aile üyeleri birbirleri ile saygı ve sevgi içindedir, birbirlerini dinler, değer verdiklerini hissettirirler. Samimi ve açık bir ortam vardır. Aile içinde kırgınlıklar, kırılganlıklar, korkular rahat bir şekilde konuşulabilir. Hiyerarşi ve kuşaklar arası sınırların gerekliliği vurgulanmakla birlikte esneklikte önemlidir. Sağlıklı aileler stresle baş ederken kendi olanaklarını ve yaratıcılıklarını kullanabilirler (Goldenberg ve Golderberg, 2012).

Bir başka şekilde fonksiyonel/ sağlıklı aile ilişkilerinin canlı bir şekilde paylaşıldığı, duyguların karşılıklı olarak yaşandığı bir aile olarak belirtilmektedir. Fonksiyonel olmayan/sağlıksız aileler ise duygular ve etkileşimlerin katı olduğu, empatinin kurulmadığı dirençli aileler olarak belirtilmektedir (Gladding, 2017).

2.5.1.6.1. İletişim Modeli

Bu modelin öncüsü olan Virginia Satir'dir. Aile içi ilişkilerde benlik saygının artırılması ile kişiler arası sistemlerin değişiminin sağlanabileceğini belirtir. Satir, benlik saygısı ile iletişimin doğrudan ilişkili olduğunu belirtmektedir. Düşük benlik saygısı iletişimdeki zayıflıkla bağlantılı görülmektedir. Aileyi bütüncül bir sistem olarak görmektedir. Roller, kuralları ve iletişim süreçlerini etkileyerek ailenin işlevlerinde etkili olmaktadır (Carlson vd., 2005).

Satir, etkili iletişimde “ben” mesajlarını kullanmayı önermektedir. Sağlıksız olan ailelerde aile üyelerinin ben mesajları yerine biz mesajlarını kullanarak iletişim halinde olmaya çalıştıklarını belirtir. Ben mesajları duyguların bireysel olarak ve sorumluluk bilinciyle ifade edilmesini sağlayarak diğer üyelerin kendilerini ifade etmesini cesaretlendirir. Bu tip iletişim konuşmada eşitliği sağlar, ilişkiye denge gelir ve saydam bir iletişime fırsat yaratır. Saydamlığın oluşmasıyla iletişim güçlenir, önyargılar kırılır, benlik saygısı yükselir (Goldenberg ve Golderberg, 2012; Gladding, 2017). Satir saydam iletişim oluşmayıp insanların gerilim yaşaması durumunda özgüvenlerinin zayıfladığını belirtir. Bununla baş etmek için insanların dört farklı iletişim kalıbı kullandıklarını ifade eder. Bunlar: Suçlayıcı, sakinleştirici, patavatsız, akılcı/analizci olarak belirtilmektedir (Goldenberg ve Golderberg, 2012):

- Suçlayıcı: Bu iletişim şeklini kullanan aile üyesi olanlar sonucunda diğerlerine odaklanarak sorumluluktan kaçınır. Gürültülü ve acımasız bir iletişim şeklidir. Suçu hep başkalarında arayarak kendilerini daima haklı görürler.
- Sakinleştirici: Kişi çatışmadan kaçır ve karşıdakini memnun etmeye çalışır. Sürekli başkalarıyla aynı fikirde davranarak kendilerini geri plana çekerler. Genellikle özür dileyen zayıf kişilerdir.
- Patavatsız: Kişi konuyla ilgisi olmayan şeyler konuşur, sorulara kaçamak cevaplar verir. Dağınık ve anlaşılmaz konuşurlar, iletişimde değilmiş gibi görünürler. Bu kişiler başkalarını rahatsız eder, oyalar, şaşırtır ve olaylarla ilgisiz davranırlar.
- Akılcı/Analizci: Bilişsel veya entelektüel düzeyde iletişim kurar ve duygusal olmaktan kaçınırlar. Akılcı iletişim şeklini kullanan kişi bağımsız, tarafsız, sakin, soğukkanlı, bilişsel kontrollü ve duygusal davranmayan kişidir.

Satir'in kuramı ile ilgili diğer kavramlar: Ailede özgüven, ailenin dengeli olması, aile içindeki duygusal yaşantılar, ailede problemin odaklandığı birey ve aile işlevselliğidir. Bu kavramlar aşağıda kısaca açıklanmaktadır (Şenol Durak ve Fıfıloğlu, 2007):

- Ailede özgüven: Satir'e göre her aile bireyinin özgüveninin artırılması terapide temel olarak görülmektedir.
- Aile dengesi: Ailede bir üyenin değişmesi ile tüm ailenin değiştiği belirtilir. Bu nedenle değişim gerçekleşen ailelerin dengeye gelmesi önemli olmaktadır. Dengenin sürekliliğinin sağlanması ve bozulmuş olan dengelerin yeniden kazanılması; aile içindeki örüntülere, iletişimlere ve kurallara bağlıdır. Ailedeki engelleyici kurallar değiştirilmelidir ki duygu ve düşüncelerin ifade edilmesi sağlanabilsin.
- Aile içi duygusal yaşantılar: Satir duygusal yaşantılara da önem vermiştir. Duygusalıktan yoksun olan aile ortamlarını ele almıştır. Bu aileler gereklilikler haricinde beraber olmaktan kaçınan, anne babaların çocuklarıyla olmaktan hoşnut olmadığı, çocuklarına değerli olduğunu hissettiremeyen aile yapıları olarak ifade edilmiştir. Soğuk ve uzak ilişkilerin yaşandığı bu yapılarda aile bireyleri evde bulunmaktan da kaçınmaya çalışarak dış ortamlara yönelmektedirler. Sağlıklı bir aile içinde ise aile bireyleri sıcak bir ortamda sevgi ve ilgilerini karşılıklı olarak açıkça göstermektedirler
- Ailede sorunun odaklandığı kişi: Satir farklı davranışlar sergileyen bireyi hasta ya da suçlu gibi etiketlerle tanımlamak yerine sorunun odaklandığı birey olarak

tanımlamıştır. Ailedeki olumsuz yaşantılardan en fazla etkilenerek en fazla zorluk çeken bireyler olarak belirtilmektedir.

- Aile işlevselliği: İşlevsel ilişkiler içindeki ailelerin sorunlara gerçekçi olarak yaklaştıkları ve çözüme ulaşmak için çeşitli alternatifler üretebildikleri belirtilmiştir. İşlevsiz ilişkiler içindeki aile bireylerinin özgüvenleri düşüktür, güven duymakta zorluk çekerler, gerçekleştiremeyecekleri hayallere kapılarak boşa zaman harcarlar. Ailenin işlevselliğinin değerlendirilmesinde ailenin mevcut yapısal sisteminin farkında olunması önemlidir. Bu sistemler açık ve kapalı sistemler olarak adlandırılmaktadır. Açık sistemlerde alt sistemler birbirine bağlıdır, üyeler arasında açık ve duyarlı bir iletişim vardır. Aile üyelerinin değişimi önceliklidir ve kurallarda esneklik vardır. Kapalı sistemlerde aile üyelerinin gelişimini engelleyen iletişim tarzı hakimdir. Kurallar katı, eski ve gizlidir.

2.6. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde ilgili alanyazında bulunan ergenlerin aile ilişkilerini anlamak ve değerlendirebilmek için yapılan çeşitli çalışmalara yer verilmiştir.

2.6.1. Aile İlişkileri ve Ergenlik ile İlgili Uluslararası Yapılan Araştırmalar

Chen ve Harris (2019) araştırmalarında Pozitif ergen aile ilişkilerinin, erken ergenlikten orta yaşa kadar hem kadınlar hem de erkekler arasında daha iyi akıl sağlığı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Bulgular, erken aile ilişkileri ile yaşam boyu depresyon gelişimi arasındaki uzun vadeli bir ilişki olduğunu gösteriyor (Chen ve Harris, 2019)

Cummings vd. (2015)'ne göre ebeveynler, ailedeki olumsuz duygusal ifade ve çatışma çözme kalıplarını etkileyerek veya değiştirerek çocukların ruh sağlığı sorunları riskini azaltabilirler. Ailedeki çatışma çözümünü iyileştirmeye yönelik psikolojik müdahalelerin ve aile sistemindeki duygusal güvenliğin, ergenlerde psikopatolojinin birçok ruh sağlığı semptomunu azaltma konusunda umut vaat ettiğini göstermektedir.

Ergenlerle yapılan bir başka çalışmada ergenler arasında aile uyumu ve uyum sağlama yeteneği ile ergenlerin güven duygusu ve yakınlık kurabilme özelliklerinin ilişkisi incelenmiştir (Coll, vd., 2010). Çalışmanın sonuçlarında elde edilen bilgilere göre aile uyumu ve uyum yeteneği ile güven ve yakınlığın psikososyal aşamaları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya çıkmıştır. Aile uyumunun güveni yordadığı ve yakınlığın oluşmasında da güvenin önemli ölçüde etkili olduğunu tespit edilmiştir. Bulgulardan yola çıkarak, aile işlevlerinin sağlıklı olmasının ergenlerin güven duygusunun zedelenmesine ve yakın ilişki kurmakla ilgili sorunlar yaşanmasına yol açabileceği görülmektedir.

Ergenlerle yapılan başka bir araştırmada, yalnızlık duygularının ebeveynler arası çatışma düzeyleri ve aile uyumu ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Johnson, vd., 2001). Çalışmada ergenlerin sosyal kaygı ve sosyal kaçınma duyguları, yalnızlık duygularıyla ilişkili bulunmuştur. Ayrıca sağlıklı aile sistemlerinin, ergenlerin yalnızlık duyguları hissetmelerine ve aile sistemi dışında sosyal etkileşimlere girme becerileriyle ilişkili de güçlük yaşamalarına yol açtığını ortaya koymaktadır.

Milevsky, vd. (2007) ergenler üzerinde yaptıkları çalışmada ergenlerin psikolojik durumlarının ve anne baba tutumlarının ile ilişkisini araştırmışlardır. Çalışmada anne baba tutumları ile ergenlerin depresyon, öz saygı ve yaşam memnuniyet düzeylerinin ilişkileri araştırılmıştır. Sonuçlara göre otoriter olan anne tutumunun ergenlerin yaşam memnuniyet düzeyini yükselttiği bununla birlikte depresyon düzeyinde azalma olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Manongdo ve Garcia (2007), yaptıkları araştırmada anne baba tutumları ile ergenlerde içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; destekleyici ebeveyn tutumlarının, kızlarda orta düzeyde dışsallaştırılmış davranış problemleriyle negatif yönlü ilişkisi olduğunu ve erkeklerin algıladıkları yüksek kontrolü ile depresif belirtileri arasında da pozitif yönlü ilişkiler olduğunu bulmuşlardır. Bununla birlikte destekleyici ebeveyn tutumlarının kızların içselleştirilmiş davranış problemlerini ve depresif belirtilerin azalttığı görülmüştür

Dwairy (2010), çalışmasında ebeveyn tutumlarının, çocukların uyumları üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada ebeveynleri tarafından kabul edildiklerini algılamalarının ergenlerin psikolojik sorunları daha az yaşamasıyla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Park, vd. (2008) yaptıkları araştırmada, ergenlerin aile faktörü ile internet bağımlılık düzeylerinin ilişkisi ortaya çıkarılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlarda ailedeki iletişimin,

anne ve baba tutumlarının, ailedeki uyum ve aile içi şiddet yaşamının internet bağımlılığıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. Aile yaşantısının internet bağımlılığı için önleyici bir faktör olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anne baba ve ergen ilişkisi ile ilgili bir araştırmada, anne babanın ergene desteği ve ergeni takip etmesi etmeleri ele alınmıştır. Anne baba destekleyici olması ve ergenin anne baba tarafından takip edilmesi ergenlerin özsayıgılarının gelişmesinde ve riskli davranışlardan uzak durmasında etkili olduğu görülmüştür (Parker ve Benson, 2004).

Ergenler için aileleri ile kurdukları olumlu ilişkilerin ne ifade ettiğini inceleyen çalışmada; açık iletişim, destekleyici olma ve ilişkinin kalitesi temaları belirlenmiştir (Crockett, vd., 2007).

2.6.2. Aile İlişkileri ve Ergenlik ile İlgili Yapılan Ulusal Araştırmalar

Eryılmaz (2011) tarafından yapılan çalışmada ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ile ortamlarının ilişkisi araştırılmıştır. Çalışmadaki sonuçlar değerlendirildiğinde yaşadığı aile ortamının ergenin öznel iyi oluşuyla anlamlı derecede pozitif yönlü ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Birlik ve beraberlik duygusu hissetmekte olan ergenin öznel iyi oluşunun önemli düzeyde arttığı görülmüştür.

Avcı ve Güçray (2010) Aile Değerlendirme Ölçeği kullanarak yaptıkları çalışmada, şiddet uygulayan ergenlerin ailelerinin, şiddet uygulamayan ergenlerin aileleriyle karşılaştırıldığında problem çözme, duygusal tepki verme, iletişim, rol atama, duygusal katılım, davranış yönetimi ve genel işlevsellikte daha fazla eksiklik ve çatışmaya sahip olduğunu gösteren sonuçlara ulaşmışlardır. Çalışma aile işlevlerinin sağlıklı olarak algılanmasının ergenlerin şiddet gösterme davranışlarını da artırabileceğini göstermiştir.

Doğan ve Ceyhan (2008) çalışmalarında, ergenlerin aile işlevlerini ile denetim odaklarını, anne baba çatışma düzeyi ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular aile işlevlerinin anne baba çatışma düzeyine farklılaşmakta olduğunu göstermiştir. Diğer bir sonuç olarak ise aile içindeki iletişimin ve eşlerin kendi aralarındaki iletişiminin olumsuz olduğu aile ortamlarında ergenlerin dışsal denetime yatkın olabilecekleri belirtilmiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak sağlıklı aile

ilişkilerine sahip olan ergenlerin dışsal denetimli olmaya meyilli olması ve içsel denetim geliştirmede sorun yaşaması durumlarının oluşabileceği ileri sürülebilir.

Coşkun (2007) yaptığı çalışmada, ergenlerin öğrenilmiş güçlülükleriyle aile içindeki aile içi psikolojik ilişki örüntülerinin ilişkisini incelemiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre sağlıklı aile işlevlerinin olduğu ortamların ergenlerde öğrenilmiş güçlülük düzeyinin düşürdüğü görülmekteyken, sağlıklı aile işlevlerinin olduğu ortamların ergenlerde öğrenilmiş güçlülük düzeyini artırdığı gözlemlenmiştir.

Lise öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada ergenlerde görülen kural dışı davranışların aile işlevselliğiyle ve yaşam kalitesiyle olan ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgular. Sağlıksız işlevlere sahip ailelerde ergenlerin, sağlıklı işlevlere sahip ailelerdeki ergenlere göre kural dışı davranış gösterme düzeyinin yükseldiği tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalar olumsuz aile işlevlerinin ergenin istenmeyen davranış göstermesinde etkili olduğunu desteklemektedir (Ateş ve Akbaş, 2012).

Ergenlerin empati düzeyleri ile aile işlevlerinin ilişkisinin incelendiği çalışmadaki sonuçlar değerlendirildiğinde sağlıksız aile işlevlerinin ergenlerin sosyal hayatını olumsuz yönde etkileyerek sosyal çevresinde kurduğu ilişkilerinde de problemler yaşamasına yol açtığı belirtilmiştir. Aile içindeki yaşanan iletişimsel problemlerin arkadaş ilişkilerine de yansımakta olduğu görülmüştür (Mete, 2005).

Ergenlik döneminde ortaya çıkan problem davranışlar ile aile sorunlarının ilişkisini inceleyen çalışmada elde edilen bulgulara göre ergenlerin problem davranışlarının aile sorunları ile istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ve pozitif yönlü bir ilişki gösterdiğini belirtmişlerdir (Arslan ve Balkıs, 2014).

Yapılan bir başka çalışmada ergenlerde anne baba katılımının ruh sağlığı ile ilişkisi araştırılmıştır. Elde edilen bilgilere göre ergenlerin algıladıkları anne baba katılımıyla saldırganlık düzeyi ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı negatif yönlü bir ilişki bulunurken, algılanan anne baba katılımının ergenlerdeki yaşam doyumu ve belik saygısını anlamlı olarak pozitif yönde etkilediği belirtilmiştir. Ergen ruh sağlığı için anne baba katılımının önemi vurgulanmıştır (Kuzucu ve Özdemir, 2013).

Totan ve Yöndem (2007) tarafından yapılan çalışmada ergenlerde anne baba ilişkileri ile zorbalık davranışı üzerindeki etkiler ele alınmıştır. Araştırma sonuçları ergenlerin aile ilişkileri yoğunlaştıkça zorbalık davranışının ve zorba kurban rolünde olma durumlarının azalmakta olduğu belirtilmiştir

Özatça (2009) araştırmasında ergenlerdeki duygusal ve sosyal yalnızlıklarının yordayıcısı olarak aile ilişkilerini incelemiştir. Çalışmadaki sonuçlara göre, ergenlerin duygusal ve sosyal yalnızlıklarını yordamada aile ilişkilerinin etkili olduğu gözlemlenmiştir.

Dam (2008) tarafından yapılan çalışmada ergenlerin okul başarılarında ailenin nasıl bir rol oynadığını incelemek amaçlanmıştır. Ailesel problemler yaşadığını belirten ergenler ile herhangi bir ailesel problemi olmadığını belirten ergenlerin okul başarı düzeyleri karşılaştırarak sonuçlar değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonuçları olarak ailesel problemler yaşadığını ifade eden ergenlerin okul başarılarının, ailesel bir problem yaşamayan ve ailesinden destekleyici bir yaklaşım gördüğünü ifade eden ergenlere göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür.

Gönültaş, vd. (2021) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada lise öğrencilerinin aile ilişkilerine yönelik algıları farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre cinsiyet, duygusal tepki verme, ilgi gösterme, davranış yönetimi gibi değişkenler ile algılanan aile ilişkileri arasında anlamlı düzeyde farklılıklar olduğu belirtilmiştir.

Hamidi (2012)'nin çalışmasında ergenlerde depresyon ile ergen-ebeveyn ilişkisinin araştırıldığı çalışma sonucunda, ergen ile anne baba arasında herhangi bir şekilde olumsuz durum yaşanması halinde ergenlerin depresyon riskinin artabileceği gözlemlenmiştir.

Başka bir araştırmada, anne baba tutumlarının ergen saldırganlığı ile ilişkisini incelenmiştir. Erkek ergenlerin kız ergenlere göre anne baba tutumlarını daha fazla demokratik olarak algıladıkları fark edilmiştir. Sonuçlar anne ve babaların tutumları ile ergenlerin saldırganlık düzeylerinin ilişkili olduğunu göstermiştir. Otoriter ve ilgisiz tutum ortamında yetişen ergenlerin saldırganlık düzeylerinin daha fazla, demokratik ortamlarda yetişen ergenlerin saldırganlık düzeylerinin daha düşük bulunduğu görülmüştür (Yıldız ve Erci, 2011).

Ergen ve aile ilişkisinin yapısını ortaya koyan bir araştırmada, ergenlerin anne babaları ile ilişkileri konusundaki deneyim ve görüşleri araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre ergenler anne ve babalarıyla kurdukları ilişkiye yönelik algılarını olumlu ya da çatışmalı olarak iki farklı biçimde ifade etmişlerdir. Olumlu ilişkiler olarak, ailenin anlayış gösteren, destekleyici yaklaşımı belirtilirken, çatışmalı ilişkiler olarak kuralların anne baba tarafından koyulması ve kontrolcü uygulamalardan bahsedilmiştir (Karataş vd., 2016).

Yapılan bir başka ergenlerin algıladıkları aile işlevlerine göre uyum düzeylerinin belirlenmesini amaçlamıştır. Elde edilen sonuçlara göre ergenlerin algıladıkları sağlıklı aile

işlevleri uyum düzeylerinin düşmesine neden olurken, sağlıklı olarak algılanan aile işlevlerinin uyumu arttırmaya katkı sağladığı belirtilmiştir (Kalyencioğlu ve Kutlu, 2010).

Ergenlerde aile işlevlerini çeşitli değişkenler açısından inceleyen bir araştırmada 385 lise öğrencisine ulaşılmıştır. Katılımcılara Aile Değerlendirme Ölçeği uygulanarak yapılan çalışmada yeme bozuklu olan ergenlerin sağlıklı aile işlevlerine sahip oldukları gözlemlenmiştir (Günaydın, 2019).

Çimen vd. (2016) çalışmalarında ergenlerin kendine zarar verme davranışıyla aile işlevselliği ve aile özelliklerinin ilişkisini incelemiştir. Aile Değerlendirme Ölçeği kullanarak yapılan araştırma sonuçlarına göre kendine zarar verme davranışıyla sağlıklı aile işlevselliğinin ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Güngör (1989) tarafından lise öğrencileri ile yapılan bir araştırmada aile ilişkileri iyi olan, demokratik anne ve babaya sahip olan ergenin ebeveynlerinin kendisi için aldığı kararlara saygı duyduğunu ve daha yüksek özsaygı düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Aile içi ilişkilerde katılmış roller mevcut ise çocukların, kişisel özellikleri olmayan, dünyayı belli kalıplarla algılayan, değişmeyen bir benlik yapısına sahip bireyler olarak yetişmekte olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra aile içerisindeki ilişkiler kalıplaşmamış, duruma göre değişerek esneklik gösterebiliyorsa; dünyayı çok boyutlu görebilen hoşgörülü ve iç dünyası zengin bireylerin yetişmekte olduğu tespit edilmiştir (Güngör, 1995).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama yöntemi, ölçeğin uyarlama çalışmasında izlenen yöntemler, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesi hakkında bilgiler verilmiştir.

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışma Fok vd. tarafından 2014 yılında Moos ve Moos (1994)'un Aile Ortamı Ölçeğinin İlişki Boyutu referans alınarak uyarlama çalışması yapılan, AİÖ-KF'nin Türkçe'ye uyarlanma çalışmasıdır. Çevirisi yapılarak psikometrik özellikleri incelenen ve uyarlaması yapılan bu çalışmayı beş basamak oluşturmaktadır:

1. Ölçek Çevirisi,
2. Uzman Görüşlerinin Alınması,
3. Ölçeğin Katılımcılara Uygulanması,
4. Ölçeğin Geçerlik Çalışması
5. Ölçeğin Güvenirlik Çalışması

3.2 Araştırma Grubu

Araştırma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılında Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullardan Muratpaşa ilçesinde bulunan, Antalya Anadolu Lisesi, Antalya Barosu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi; Konyaaltı ilçesinde bulunan Akdeniz Anadolu

Lisesi ve Bahtlı Meslek Anadolu ve Teknik Lisesi ile Döşemealtı'nda bulunan Şehit Volkan Canöz Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören lise öğrencilerinden her sınıf seviyesinden gönüllü öğrenciler oluşturmuştur. Araştırma verileri, 2022-2023 eğitim- öğretim yılı bahar döneminde toplanmıştır.

Araştırmanın doğrulayıcı faktör analizi (DFA), ölçüt bağıntılı geçerliği ve test tekrar test güvenilirliği üç farklı katılımcı grubuna yüzyüze veri toplama yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi çalışması için yukarıda belirtilen il, ilçe ve okullardan toplam 808 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmanın DFA çalışma grubunu 408 (%50,5) kız, 400 (% 49,) erkek öğrenci oluşturmaktadır. Ölçek uyarlama analizlerinde yer alan DFA çalışma grubuna ait istatistik bilgileri Tablo 3.1.'de sunulmuştur.

Tablo 3. 1. AİÖ-KF'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Katılımcı Grubunun Demografik Özellikleri (n=808)

		Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kız	408	50,5
	Erkek	400	49,5
Sınıf	9. Sınıf	215	26,6
	10. Sınıf	150	18,6
	11. Sınıf	438	54,2
	12. Sınıf	5	,6
Yaş (Ort.±SS= 16,00±0,96)	14	53	6,6
	15	194	24,0
	16	280	34,7
	17	260	32,2
	18	21	2,6
Okul	Akdeniz A.L.	224	27,7
	Şehit Volkan Canöz A.İ.H.L.	168	20,8
	Antalya Lisesi	226	28,0
	Antalya Barosu Kız T.M.L.	161	19,9
	Konyaaltı Bahtlı ve Mesleki T.A.L.	29	3,6
Toplam		808	100,0

Tablo 3.1. incelendiğinde çalışmaya katılan öğrencilerin %50,5'ini kız, %49,5'ini ise erkek öğrencilerin olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş aralıkları 14 ve 18 arasındadır. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre bakıldığında ise katılımcılardan 9.sınıfta öğrenim

görenlerin %26,6'lık dilimi oluşturduğu, 10.sınıf öğrencilerinin %18,6'lık, dilimi 11.sınıf öğrencilerinin %54,2'lik dilimi, 12.sınıf öğrencilerinin ise %,6'lık dilimi oluşturduğu görülmektedir. 12. Sınıfların son sınıf olması ve bahar döneminde üniversite sınavına hazırlık sebebiyle okulda bulunmamalarından dolayı katılımcı sayısı en az sınıf düzeyi olmuştur. Katılımcıların öğrenim gördükleri okullara bakıldığında ise öğrencilerin %28'i Antalya lisesi, %27,7'si Akdeniz AL, %20,8 Şehit Volkan Canöz Anadolu İmam Hatip Lisesi, %19,9 Antalya Barosu Kız Teknik ve Meslek Lisesi ve %3,6 Konyaaltı Bahtılı ve Mesleki Teknik Anadolu Lisesi öğrenimlerine devam etmektedir.

Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmalarını için yukarıda belirtilen il ilçe ve okullardan 205 öğrenciye ulaşılmıştır. Bu çalışma grubuna uyarlanan ölçek ile Ergenler İçin İnternet Bağımlılığı Ölçeği Mental İyi Oluş Ölçeği Kısa Formu ve Aile Yaşam Doyumu Ölçeği birlikte uygulanmıştır. Çalışma grubuna ait istatistik bilgileri Tablo 3.2.'de sunulmuştur.

Tablo 3. 2. AİÖ-KF Ölçüt Bağıntılı Geçerlik Katılımcı Grubunun Demografik Özellikleri

		Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kız	64	31,2
	Erkek	141	68,8
Sınıf	9. Sınıf	69	33,7
	10. Sınıf	32	15,6
	11. Sınıf	104	50,7
	12. Sınıf	0	0
Yaş (Ort.±SS= 16,00±0,91)	14	11	5,4
	15	59	28,8
	16	68	33,2
	17	67	32,7
	18	0	0
Okul	Akdeniz A.L.	9	4,4
	Şehit Volkan Canöz A.İ.H.L.	168	82,0
	Antalya Lisesi	28	13,7
	Antalya Barosu Kız T.M.L.	0	0
	Konyaaltı Bahtılı ve Mesleki T.A.L.	0	0
Toplam		205	100,0

Tablo 3.2. incelendiğinde çalışmaya katılan öğrencilerin %31,2'sini kız, %68,8 'ini ise erkek öğrencilerin oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların yaş aralıkları 14 ve 17 arasındadır.

Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre bakıldığında ise katılımcılardan 9.sınıfta öğrenim görenlerin %33,7'lik dilimi oluşturduğu, 10.sınıf öğrencilerinin %15,6'lık, dilimi 11.sınıf öğrencilerinin %5,7'lik dilimi, oluşturduğu görülmektedir. 12. Sınıfların son sınıf olması ve bahar döneminde üniversite sınavına hazırlık sebebiyle okulda bulunmamalarından dolayı katılımcı sayısı bulmakta zorluk çekilmiştir.

Test tekrar test güvenirlik çalışması için de belirtilen il ilçe ve okullardan 168 öğrenciye ulaşılmıştır. İki hafta ara ile öğrencilere AİÖ-KF uygulanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışma için kullanılacak olan veri toplama araçları; AİÖ-KF, WEMİÖÖ-KF, Aile Yaşam Doyumu ve Ergenler için İnternet Bağımlılığı Ölçekleridir. Bu ölçekler aşağıda başlıklar halinde tanıtılmaktadır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu Kişisel Bilgi Formu

Lise öğrencilerinin demografik özelliklerine ilişkin bilgi toplamak amacıyla, araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Bu formda ergenlerin cinsiyeti, yaşı, okulu, sınıf düzeyi ile ilgili bilgileri yer almaktadır.

3.3.1. Aile İlişkileri Ölçeği-Kısa Formu

AİÖ-KF Moos ve Moos tarafından 1994 yılında geliştirilen ve on alt ölçekte düzenlenmiş 90 maddenin Doğru/Yanlış şeklinde değerlendirmesi türünden oluşan “Aile Ortamı Ölçeği”nin “İlişki Boyutu”ndan uyarlanmıştır. Ölçeğin on boyutundan biri ilişki boyutu bileşenidir ve üç alt ölçekten oluşur: uyum, ifade ve çatışma (Oliver vd., 1988). Aile Ortamı Ölçeği'ni oluşturan 90 maddeden 27'si aile ilişkileri boyutunu temsil etmektedir. Ölçek, ergenlikten yetişkinliğe kadar, aile içindeki birkaç bilgi kaynağının yanı sıra ilgili aile üyeleri

arasından tek bir bireyin görüşlerinden aile ortamını değerlendirmek için kullanılmıştır (Charalampous vd., 2013). Yani, belirli aile üyeleri arasından 11/12 yaşını doldurmuş bir birey, ailesini temsilen anketi doldurabilir. Bu aynı zamanda mevcut aracın neden 12 ila 18 yaş arası bireylere uyarlanmış olmasına rağmen yetişkinleri geçerli kıldığını da açıklar. Özetle, ölçek hem ergenler hem de yetişkinler üzerinde kullanılabilir.

Fok vd. (2014), Aile Ortamı Ölçeği'nin ilişki boyutundan üç boyutlu (uyum, dışavurumculuk ve çatışma) 16 maddeden oluşan AİÖ-KF'yi uyarlamışlardır. AİÖ-KF, 27 maddelik aile ilişkisi boyutlarının ABD, Alaska Yerlisi gençler üzerinde denenmesinden sonra bugünkü adını almıştır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri .88 ve alt boyutlarda uyum için .83, ifade edebilme için .65, çatışma için .80 olarak belirtilmiştir. Sonuçlar, uyarlanan maddelerin bir alt kümesinin tatmin edici bir şekilde çalıştığını, üç yanıtli alternatif bir formatın ("Hiç", "Biraz" ve "Çok") anlamlı bilgiler sağladığını ve alt ölçeklerin temel yapısının en iyi şekilde açıklandığını göstermiştir (Sitota G. ve Tefera B., 2022).

Moos ve Moos tarafından "Doğru/Yanlış" şeklinde, Fok ve diğerleri tarafından "Hiç", "Biraz" ve "Çok" şeklinde cevaplanan ölçek bu çalışmada uzman görüşleri değerlendirmeleri kapsamında bizim kültürümüz için beşli likert şeklinde (1=Hiç Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Biraz Katılıyorum, 4=Katılıyorum, 5=Tamamen Katılıyorum) yapılandırılarak çalışılması uygun olacağı ortak görüşüne varılmıştır. 16 maddelik ölçek beşli likert olarak hazırlanmış verileri buna uygun olarak toplanmıştır. Ölçekten alınan puanların yükselmesi aile ilişkilerinin olumlu olarak algılandığını gösterirken puanların düşük olması aile ilişkilerine yönelik olumsuz algıları işaret etmektedir. Ölçeğin çalışmamızda hesaplanan Cronbach alfa değeri .92 olarak tespit edilmiştir.

3.3.2. Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği Kısa Formu

Warwick Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği Tennant ve meslektaşları (2007) tarafından İngiltere'de yaşayan bireylerin mental iyi oluş düzeylerini ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçek "Psikolojik iyi oluş" ile "özel iyi oluşu" kapsamakta ve 14 pozitif maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek mental iyi oluşun göstergesi kabul edilmektedir. WEMİÖÖ-KF'nin Türkçe uyarlama çalışması Demirtaş ve Baytemir tarafından 2019 yılında gerçekleştirilmiştir. WEMİÖÖ-KF 5'li Likert tipinde olan (1= Hiçbir zaman 5 = Her zaman),

pozitif ifadelerden oluşan 7 maddeli bir ölçektir. Uygulamadaki katılımcılardan yaşantılarının son iki haftasını dikkate almaları istenmektedir. Ölçeğin 7 maddelik kısa formu 14 maddelik uzun formu arasında .95 düzeyinde korelasyon elde edilmiştir (Stewart-Brown vd., 2009). WEMİÖÖ-KF’de yer alan 7 madde, duygulardan daha çok işlevsellik ile ilişkilidir. WEMİÖÖ-KF’nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, İsveç ve Norveç’te yaşayan 848 katılımcı (İsveç: n=357, Norveç: n=491) ile yapılmıştır (Haver vd., 2015). Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları tek faktörden oluşan ölçeğin yüksek yapı geçerliğine sahip olduğunu ve açıklanan varyans oranının %52-57 olduğunu ortaya çıkarmıştır (Haver vd., 2015). Farklı kültürlerde cronbach alpha güvenirlik katsayılarına bakılmış ve Norveç’li örneklem grubu için .84, İsveç’li örneklem grubu için .86 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin Demirtaş ve Baytemir (2019) tarafından Türkçe’ye uyarlanan kısa formunda Cronbach alfa güvenirlik katsayısı iki çalışma gurubu için .84 ve .86 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre WEMİÖÖ-KF’nun cronbach alpha güvenirlik katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3. Ergenler İçin İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Ergenler için internet bağımlılığı ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması Taş (2019) tarafından gerçekleştirilmiştir. Tek faktörlü yapının ölçeğe ilişkin varyansın yaklaşık %40’ını (%39.901) açıkladığı tespit edilmiştir. Ölçeğin KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değeri .820, Barlett’s Sphericity testi $\chi^2 = 850,521$, $p = .000$ olarak hesaplanmıştır. Ölçek maddelerinin faktör ortak varyanslarının .300-.500, madde faktör yüklerinin .548-.707 aralığında değiştiği görülmüştür. DFA sonucunda elde edilen uyum indekslerinin ($\chi^2/sd = 1.984$, RMR=.028, GFI=.95, AGFI=.91, CFI=.93, RMSEA=.068) modelin doğrulanması için yeterli olduğu ortaya çıkarılmıştır. Ölçek madde toplam korelasyonun .427-.587 aralığında olduğu, bir ay arayla yapılan test tekrar test korelasyon katsayısı $r = .72$, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısının .81 olduğu ve alt üst % 27’lik gruplar için t testi sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda Ergenler İçin İnternet Bağımlılığı Ölçeği’nin cronbach alfa katsayısı .86 olduğu hesaplanmıştır.

3.3.4. Aile Yaşam Doyumu Ölçeği

Aile yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe 'ye uyarlanmasını Taşdelen-Karçkay (2016), ergen çalışma grubuyla gerçekleştirmiştir. Ölçeğin geçerlilik çalışmaları için Açıklayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinde yararlanılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre toplam açıklanan varyansın %43,81 olduğu ortaya koyulmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum indeksi değerleri $\chi^2/sd= 3.58$, $IFI = .90$, $CFI = .90$, $GFI = .85$, $AGFI = .90$ ve $RMSEA = .07$ olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışmasında elde edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .95 olarak bulunmuştur.

Bu çalışmada Ergenler için tek kutuplu Aile Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Arzu Taşdelen Karçkay danışmanlığında Davut Kılıç'ın uyarlama çalışmasında Taşdelen Karçkay tarafından iki kutuplu olarak uyarlanan ölçek tek kutuplu olarak yeniden düzenlenmiştir. Tek kutuplu AYDÖ'nin uyum indeksi değerleri ise; $\chi^2=14,288$; $sd =5$; $\chi^2/ sd;2,858$; $p=.014$; $RMSEA=.057$; $CFI=.998$; $GFI=.991$ olarak ve iç tutarlılık katsayısı .97 olarak hesaplanmıştır.

Bu çalışmada Aile Yaşam Doyumu Ölçeğinin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .95 olarak bulunmuştur.

3.4. Veri Toplama Süreci

AIÖ-KF'yi Türkçe'ye uyarlayabilmek için e-posta yoluyla gerekli izinler alınmış ve ölçeğin uyarlama çalışmalarına için diğer çalışmalara geçilmiştir. İlk olarak orijinal ölçeğin çevirileri İngilizce ve Türkçe dil bilgisi yeterli olan iki uzman tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Türkçe'ye çevrilen ölçek maddeleri, İngilizce ve Türkçe dil bilgisi yeterli olan farklı iki akademisyen tarafından yeniden İngilizce'ye çevrilmiştir. Orijinal ölçek ile çeviri ölçek alanda uzman altı akademisyen tarafından incelenmiştir ve uygulama için uygun görülmüştür. Uygulamalara başlamadan önce araştırma için izin Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden alınarak uygulamanın yapılacağı okulların okul müdürlüklerinden tekrar izin alınmıştır. 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar döneminde veri toplama araçları uygulanmıştır.

Araştırmanın Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), ölçüt bağıntılı geçerliliği ve test-tekrar test geçerliği çalışmaları için üç farklı katılımcı gruba ölçek formları yüz yüze olarak

uygulanmıştır. Uygulamaya başlamadan önce araştırmacı tarafından ölçek yönergeleri gönüllü olan katılımcılara detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Öğrencilere ölçek sorularını cevaplandırırken samimi olmalarının çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliği açısından çok önemli olduğu vurgulanmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaöğrenim kurumlarına devam eden ergenler üzerinden 808 katılımcıya, ölçüt bağıntılı geçerlik için 205 katılımcıya ve test tekrar test için 168 katılımcıya ulaşılmıştır. Ölçüt geçerliği için katılımcılara peş peşe AİÖ-KF, WEMİÖÖ-KF, Ergenler İçin İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Aile Yaşam Doyumu Ölçeği uygulanmıştır. Test tekrar test uygulaması aynı gruba iki hafta ara ile uygulanmıştır. Gizlilik esasına bağlı olarak katılımcılardan kimlik bilgileri alınmamıştır. Test tekrar test uygulanacak gruptan rumuz yazmaları ve aynı uygulamanın iki hafta sonra tekrar uygulanarak aynı rumuz ile tekrar katılmaları gerektiği bilgileri verilerek gönüllü olan katılımcılar ile çalışılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında Türkçe'ye uyarlanan ölçekten elde edilen veriler bilgisayar ortamına girilerek SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 26.0 ve AMOS 21 programı kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi yapılırken tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerden (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) yararlanılmıştır. Veriler değerlendirilirken parametrik test yöntemlerinin uygulanabilmesi için hem örneklem sayısının yeterli olması hem de örneklem normal dağılım göstermesi gerektiği varsayılmıştır (Kalaycı, 2008). Bu amaçla, çalışmanın değişkenlerine normal dağılım analizi yapılmıştır. Normalliğin sağlandığının tespit edilmesi ile, verilerin analizleri yapılırken parametrik yöntemlerden yararlanılmıştır.

AİÖ-KF'ye ilişkin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinin amacı, uyum indeks değerlerinin belirlenmesini sağlamaktır. Uyum indekslerinde alt boyutlar, iyilik, düzeltilmiş iyilik, karşılaştırılmalı iyilik, standartlaştırılmış, standartlaştırılmamış, standartlaştırılmış ortalama hataların karekökü ve yaklaşık hataların ortalama karekökü değerleri incelenerek (χ^2 , RMSEA, S-RMR, GFI, AGFI, CFI, NFI ve IFI) ne düzeyde uyum sağladığı istatistiksel olarak tespit edilmektedir (McDonald

ve Ho, 2002). Ki-kare (χ^2) değeri örnek kovaryans matrisi ile modellenen kovaryans matrisi arasında farkın olup olmadığını göstermektedir (Hu ve Bentler, 1999). Uygun bir modelin $p < .005$ düzeyinde anlamsız sonuç vermesi beklenmektedir (Barrett, 2007). Ki-kare değeri geniş çalışma gruplarında ($n > 50$) modelin uygunluğunu sürekli olarak reddetmesi sebebiyle tek başına yorumlamak doğru olmamaktadır. Bu nedenle χ^2/sd oranı da modelin uyum iyiliğini değerlendirmede kullanmak gerekmektedir (Kenny ve McCoach, 2003). Marcoulides ve Schumacher (2001) χ^2/sd değerinin 3 ve 5 arasında olmasının kabul edilebilir uyum gösterdiğini belirtmiştir. RMSEA değeri belirsiz bir şekilde planlanan parametrelerin, ana kütleli kovaryans matrisi ile uyumunu ortaya koymaktadır (Yaşlıoğlu, 2017). RMSEA değeri kriterleri için 0.1'e yaklaşan ve aşan değerler modelin kötü, aşağı inerek sıfıra yaklaşan değerler ise modelin iyi olduğunu göstermektedir (Yaşlıoğlu, 2017). Hooper vd. (2008)'ne göre mükemmel uyum gösterdiğinin söylenebilmesi için RMSEA değerinin .05'ten küçük olması gerektiğini belirtmiştir. RMSEA değeri 0,05 ve 0,08 aralığında ise kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğunun göstergesi olarak belirtilmektedir. TLI ve CFI değerleri ise 0 ile 1 arasında değişen değerler almaktadır. Bu değerinin 1'e yakın olması elde edilen veri setinin test edilen yapıya iyi uyum gösterdiğini göstermektedir (Hu ve Bentler, 1999). Doğrulayıcı faktör analizi çalışmalarında madde faktör yükleri ve maddelerin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını gösteren CR değerleri incelenmiştir.

Faktörün genel amacına hizmet edip etmediğinin anlaşılması başka bir ifadeyle geçerlik düzeyini belirlemek için, her bir maddeden elde edilen puanları ile bu maddelerin ait oldukları faktörlerden elde edilen puanlar arasındaki korelasyonun incelenmesi gerekmektedir. Korelasyon katsayılarının amacının anlamlı olması için korelasyon katsayılarının 0,20'den büyük olması kabul edilebilir olup, bir maddeden elde edilen ham puanları büyükten küçüğe doğru sıralanmasıyla alt %27 ve üst %27'lik gruplar arasındaki farklılaşmaların değerlendirilmesi gerekli ölçütler olarak kabul edilmektedir (Balcı, 2009; Tavşancıl, 2010). Bu anlamda ölçeğin geçerlik düzeyini belirlemek amacıyla, faktör analizi sonuçlarında ölçekte kalan maddelerin madde ayırt edicilik güçleri ve madde ayırt ediciliğine ilişkin %27 alt üst madde analizi yapılmıştır.

Ölçeğin tepki yanlılığını incelemek için Hotelling T^2 analiz yönteminde yararlanılmıştır. Bu yöntem ile ölçeğin tepki yanlılığında, her bir madde için verilen cevapların homojen olup olmama durumu değerlendirilmiştir. Hotelling T^2 testi ile soru ortalamalarının birbirine eşit olup olmadığı belirlenmektedir. Hotelling T^2 - testi ile ölçekte yer alan soruların

katılımcılar tarafından aynı şekilde algılanıp algılanmadığı durumu ve her bir sorunun zorluk düzeyi de ölçülmüş olmaktadır.

Bununla birlikte çalışmada yakınsak ve ıraksak geçerlikler için AVE ve CR değerleri hesaplanarak kontrol edilmiştir. Ölçüm modelindeki faktörlerin bileşik güvenilirlik değerinin (CR) 0,70 değerinden, ortalama açıklanan varyans değerinin (AVE) ise 0,50 değerinden yüksek olması gerekli olmaktadır. Fakat diğer güvenilirlik kriterlerinin sağlandığı durumlarda 0,5'in biraz altında kalan değerlerin de kabul edilebildiği belirtilmektedir (Berthon vd., 2005:164).

Güvenirlik analizleri ölçeklerde bulunan ifadelerin kendi aralarında tutarlılık gösterip göstermediğini ve ifadelerin tamamının aynı konuyu ölçüp ölçmediğini test etmek için yapılmaktadır (Ural ve Kılıç, 2006). Testlerin ve sonuçların güvenilir olabilmesi için ölçümlerin güvenilir olmasını gereklidir. Bu kapsamda ölçeğe ilişkin güvenilirlikler Cronbach Alpha, yarıya bölme ve test tekrar test yöntemiyle incelenmiştir. Güvenirlik katsayına göre ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olarak değerlendirilebilmesi için en az $\alpha=0.70$ ve $\alpha>0.70$ olması gerekmektedir (Gorsuch, 1983; Horn, 1965).

Çalışmada bir diğer geçerlilik analizi olan ölçüt geçerliğini sağlamak için uyarlanan AİÖ-KF ile uyarlama çalışması 2019 yılında Demirtaş ve Baytemir tarafından yapılan WEMİÖÖ-KF, uyarlama çalışması 2016 yılında Taşdelen Karçkay tarafından uyarlanan Aile Yaşam Doyumu Ölçeği ve geçerlik güvenilirlik çalışması 2019 yılında İbrahim Taş tarafından yapılan Ergenler için İnternet Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır.

Ölçeğin güvenilirlik testinin yalnızca Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ile değerlendirilmesi yetersiz kalabilmektedir. Güvenirlik aynı zamanda ölçeğin kararlılık, tutarlılık ve duyarlılık özellikleri ile de ilişkilidir. Güvenilir bir ölçme aracının kararlı ölçümler yapması gerekliliği dikkate alınarak, ölçeğin kararlılık düzeyinin incelenmesi gerekli olmaktadır. Kararlılık değerleri ölçeğin güvenilirliğinin bir kanıtı olarak görülebilir. Tutarlılık değerleri güvenilirlik katsayısının 1,00'a yaklaşması ile artarken 0,00'a yaklaşması ile azalmaktadır. Bir başka ifade ile bu katsayıların 0,00 – 0,30 düzeyi düşük kararlılık, 0,30 – 0,70 düzeyi orta kararlılık, ,70 – 1,00 düzeyi ise yüksek kararlılık ilişkisi gösterdiğini ifade etmektedir (Balcı, 2009; Horn, 1965; Büyüköztürk, 2011). Ölçeğin kararlılık düzeyi farklı zaman aralıklarında yapılan iki uygulamanın karşılaştırılması sonucunda elde edilen korelasyon değeri ile belirlenmektedir. Bu çalışmada da kararlılık düzeyini belirlemek amacıyla yarıya bölme ve test-tekrar test yöntemleri kullanılmıştır. Uyarlanan ölçeğin 16 maddelik son hali, 205 lise öğrencisine 2 hafta ara ile tekrar uygulanmıştır.

BÖLÜM VI

BULGULAR

Bu bölümde AİÖ-KF'nin uyarlama çalışmaları aşamalarında yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları açıklanmıştır. Bu kapsamda araştırmanın Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), ölçüt bağıntılı geçerliliği ve yarıya bölme ve test-tekrar test geçerliği, iç tutarlılık güvenirlik katsayıları (Cronbach alfa) sonuçlarına yer verilmiştir.

4.1. Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri

Bu bölümde uyarlama çalışması yapılan AİÖ-KF'nin madde tanımlayıcı istatistik bilgilerine geçerlik için yapı geçerliği, ölçüt tepki yanlılığı, yakınsak ve ıraksak geçerlik ve ölçüt geçerliği bulgularına yer verilmiştir. Güvenirlik için Cronbach alfa katsayıları, yarıya bölme ve test tekrar test bulgularına yer verilmiştir.

4.1.1. Ölçek Maddeleri İçin Tanımlayıcı İstatistikler

Toplanan veriler için güvenirlik ve geçerlik analizleri yapılmadan önce ölçek maddeleri için tanımlayıcı istatistiklerin ve ölçek maddeleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi gerekmektedir. Ölçek maddeleri için ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 4.1.'de yer almaktadır.

Tablo 4. 1. AİÖ-KF'nin Maddelerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

	Ort.	±SS	Skewness		Kurtosis	
			İstatistik	SH	İstatistik	SH
A1	4,06	0,94	-1,020	,086	,889	,172
A2	3,28	1,09	-,363	,086	-,430	,172
A3	3,05	1,14	-,162	,086	-,780	,172
A4	3,68	1,20	-,648	,086	-,520	,172
A5	3,42	1,20	-,415	,086	-,681	,172
A6	3,44	1,04	-,511	,086	-,105	,172
A7	3,99	1,07	-,976	,086	,287	,172
A8	3,51	1,23	-,606	,086	-,588	,172
A9	3,45	1,25	-,498	,086	-,724	,172
A10	4,16	1,14	-1,350	,086	,898	,172
A11	4,02	1,02	-,943	,086	,360	,172
A12	4,33	1,07	-1,635	,086	1,841	,172
A13	4,04	1,17	-1,139	,086	,411	,172
A14	3,78	1,08	-,677	,086	-,100	,172
A15	3,77	1,17	-,729	,086	-,333	,172
A16	2,81	1,29	,158	,086	-1,009	,172

Tek değişkenli normallik için çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,96 ile +1,96 arasında olması gerektiği belirtilmektedir (Field, 2009). Bu kapsamda çalışmamızın analiz sonuçlarına göre normalliğin sağlandığı görülmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi yapmak için varsayımlar karşılanmıştır.

4.1.2. Geçerlik Analizleri

Bu bölümde AİÖ-KF'nin yapı geçerliği, madde analizleri, madde ayırt edicilik güçleri, ölçüt tepki yanlılığı, yakınsak ve ıraksak geçerlik ve ölçüt geçerliği analizleri ve bulguları sunulmuştur.

4.1.2.1 Yapı Geçerliği

Burada yapı geçerliğine yönelik Doğrulamalı faktör analizi sonuçlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1.2.1.1. Doğrulamalı Faktör Analizi

Fok vd. (2014), AİÖ-KF uyarlama çalışmasında ölçeğin tek faktörlü ve üç faktörlü modellerini doğrulamalı faktör analizi yöntemi ile incelemişlerdir. Tek faktörlü modelin uyum iyiliği değerleri; $\chi^2=1238,02$, $sd=104$, $\chi^2/sd=11,904$, CFI=,837, GFI=,788, NFI=,825 TLI=,812 RMSEA=,116 SRMR=,068 olduğu görülmektedir. Bu değerler tek faktörlü yapının doğrulanmadığını göstermektedir. İkinci olarak kuramsal olarak önerilen uyum, ifade etme ve çatışma boyutlarını içeren üç faktörlü model incelenmiştir ve uyum iyiliği değerleri: $\chi^2=471,146$, $sd=101$, $\chi^2/sd=4,665$, CFI=,944 GFI=,93, NFI=,930, TLI=,933, RMSEA=,067 ve SRMR=,0421 olarak hesaplanmıştır. Bu model için önerilen değişim değerleri incelendiğinde uyum alt boyutunda 1. (Ailemizde birbirimize gerçekten yardım eder ve destek oluruz) ve 11. (Aile üyeleri birbirini gerçekten destekler) maddelerin; çatışma alt boyutunda 10. (Ailemizde sık sık birbirimizi aşağılarız) ve 12. (Aile üyelerimiz bazen şiddete başvurur) maddelerin hata korelasyonlarının yüksek olduğu değerlendirilmiştir. Bu önerilere uyularak analiz tekrarlandığında modelin uyum değerlerinin iyileştiği görülmüştür. Önerilen 2 çift hata kovaryansı sonrası uyum iyiliği değerlerine bakıldığında; $\chi^2=369,817$, $sd=99$, $\chi^2/sd=3,736$, CFI=,959 GFI=,949, NFI=,945, TLI=,950, RMSEA=,058 ve SRMR=,039 olduğu görülebilir. Elde edilen sonuçlar ile kabul edilebilir uyum gösterdiği görülmektedir. Uyum indeks değerlerinde 0–2 arasındaki χ^2/ sd ($p<0,05$) iyi bir uyumu, 2–5 arasındaki χ^2/ sd ($p<0,05$) kabul edilebilir bir uyumu gösterdiği belirtilmektedir (Hooper ve diğerleri, 2008; Özzyer ve Dünya 2018). DFA sonuçlarına göre, üç boyutlu faktör yapısı modeli, AMOS üzerinde yapılan iki değişiklikten sonra kabul edilebilir bir model uyumu göstermiştir.

Tablo 4. 2. AİÖ-KF'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum Değerleri

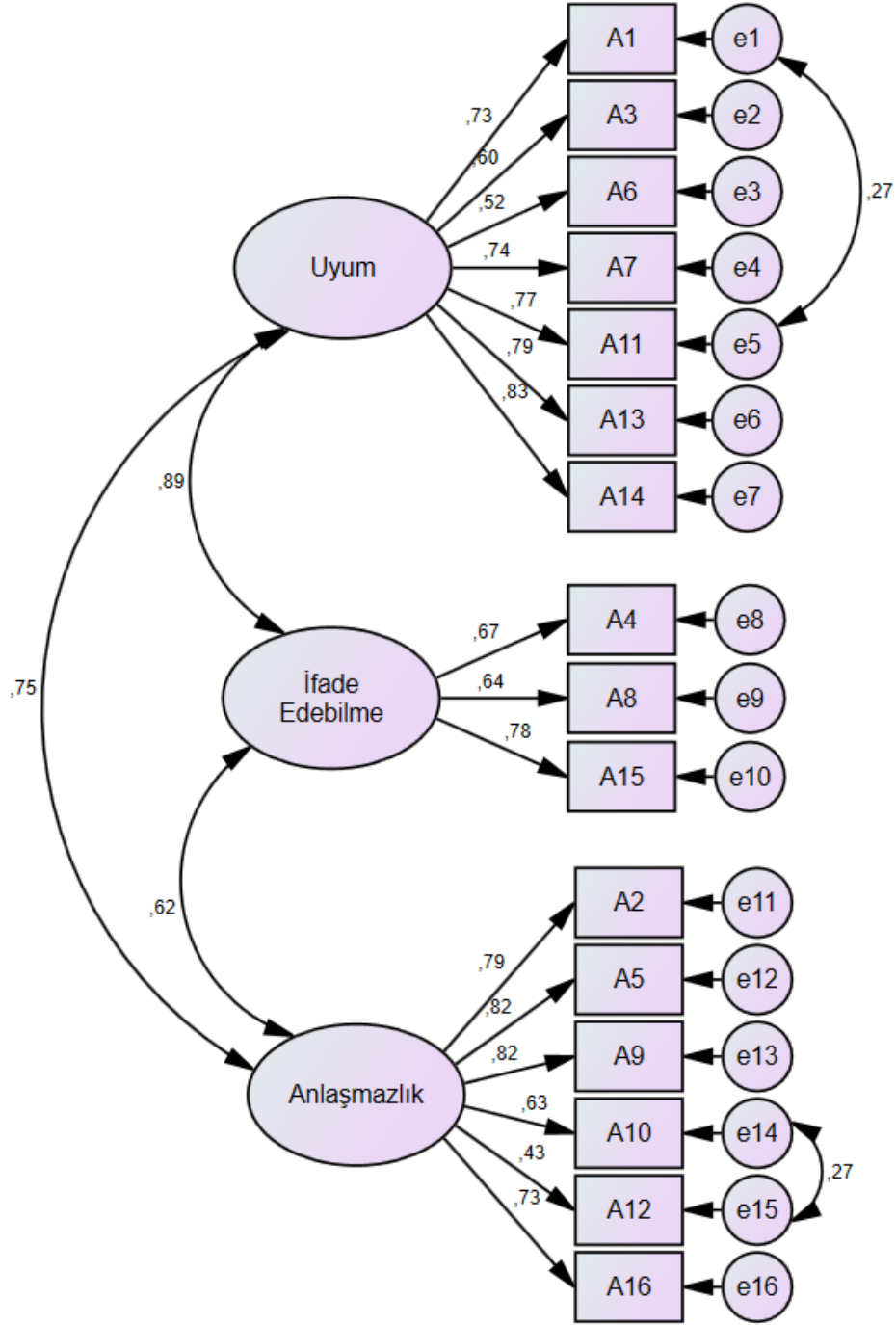
Modeller	χ^2	sd	χ^2/sd	CFI	GFI	NFI	TLI	RMSEA	SRMR
M1: Tek Faktörlü model	1238,02	104	11,904	,837	,788	,825	,812	,116	,068
M2: Üç Faktörlü model	471,146	101	4,665	,944	,93	,930	,933	,067	,0421
M3: Üç Faktörlü model (2 çift hata kovaryansı sonrası)	369,817	99	3,736	,959	,949	,945	0,950	,058	,039

Tablo 4.2.'de AİÖ-KF için tek faktörlü ve iki faktörlü modellerin χ^2/sd ve iyilik uyum değerleri incelenmiştir. Tek faktörlü modelin χ^2/sd ve iyilik uyum değerlerinin referans değerlerini karşılanmadığı görülmektedir. Bu bağlamda AİÖ-KF için tek faktörlü yapının doğrulanmadığı belirtilebilir. Üç faktörlü modelin χ^2/sd ve iyilik uyum değerleri, kabul edilebilir uyumu göstermektedir. Bu modelin hata kovaryansları değerlendirildiğinde iki çift hata kovaryansı korelasyonunun yüksek olduğu görülmüştür. Bu hata kovaryanslarına yönelik öneriler izlendiğinde modelin iyilik uyumu değerlerinin iyileştiği görülmektedir.

Tablo 4. 3. AİÖ-KF'nin Model Karşılaştırma Uyum Değerleri

Modeller	AIC	BIC	ECVI	LO 90	HI 90
M1: Üç Faktörlü model	541,146	705,455	,671	,592	,759
M2: Üç Faktörlü model (2 çift hata kovaryansı sonrası)	443,817	617,516	,550	,482	,628
M3: Tek Faktörlü model	1293,743	1443,969	1,603	1,468	1,748

Tablo 4.3.'te bulunan değerler incelendiğinde üç faktörlü modelin (2 çift hata kovaryansı sonrası), diğer modellerle karşılaştırıldığında en küçük model karşılaştırma uyum değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Modellerin karşılaştırılmasında bu değerlerden daha küçük değerleri veren modelin diğer modellere göre daha iyi uyum gösterdiği kabul edilir (Schreiber vd., 2006).

Şekil 3. 1. AİÖ-KF'ye İlişkin Birinci Düzey Üç Faktörlü Model Doğrulayıcı Faktör Analizi (Standardize Edilmiş)

Tablo 4. 4. AİÖ-KF'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Birinci Düzey Üç Faktörlü Modelin Faktör Yükleri

	Standardize edilmiş faktör yükü	Standardize edilmemiş faktör yükü	S.H.	C.R.	P
A1	0,733	1,000			0,000***
A3	0,599	0,996	0,060	16,527	0,000***
A6	0,518	0,782	0,055	14,254	0,000***
A7	0,741	1,156	0,056	20,627	0,000***
A11	0,772	1,146	0,045	25,396	0,000***
A13	0,789	1,345	0,061	22,011	0,000***
A14	0,828	1,295	0,056	23,116	0,000***
A4	0,671	1,000			0,000***
A8	0,635	0,972	0,063	15,441	0,000***
A15	0,780	1,131	0,062	18,112	0,000***
A2	0,794	1,000			0,000***
A5	0,822	1,141	0,045	25,088	0,000***
A9	0,821	1,185	0,047	25,084	0,000***
A10	0,633	0,834	0,045	18,341	0,000***
A12	0,432	0,534	0,045	12,003	0,000***
A16	0,731	1,090	0,050	21,789	0,000***

***p<0.001

Tablo 4.4.'de CR istatistik değerleri maddelerin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirtmektedir (Seçer, 2018: 98). Elde edilen faktör yük değerleri 0,30 üzerinde ise maddelerin yapı için uygun olduğu ve yapının doğrulandığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Tablo 4.4. incelendiğinde öncelikle CR değerinin tamamının anlamlı olduğu ve tüm maddelerin faktör yük değerinin 0,30 üzerinde olduğu görülmektedir. Uyarlanan ölçekte yer alan tüm maddelerin faktör yüklerinin 0,432-0,828 arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Seçer, 2018).

Tablo 4. 5. *AIÖ-KF İlişkin Madde Analizi Değerleri*

	r*	Madde silindiğinde alfa değeri	t	p
<i>Uyum</i>				
A1	0,713	0,856	25,743	0,000***
A3	0,547	0,877	23,662	0,000***
A6	0,500	0,881	17,406	0,000***
A7	0,690	0,858	27,982	0,000***
A11	0,750	0,850	30,259	0,000***
A13	0,725	0,853	29,091	0,000***
A14	0,740	0,851	30,658	0,000***
<i>İfade Edebilme</i>				
A4	0,574	0,643	31,858	0,000***
A8	0,542	0,683	30,256	0,000***
A15	0,579	0,639	32,210	0,000***
<i>Çatışma</i>				
A2	0,720	0,825	29,300	0,000***
A5	0,718	0,824	31,555	0,029***
A9	0,745	0,818	34,592	0,000***
A10	0,614	0,843	23,007	0,000***
A12	0,441	0,870	15,233	0,000***
A16	0,675	0,832	34,983	0,000***

*** p < 0,001

Tablo 4.5.'te bütün maddelerin ayırt edicilik güçlerini gösteren bağımsız grup t-testi sonuçları ve madde toplam korelasyonları bulunmaktadır. Bu değerlerin minimum değerinin 0,30 olması gerektiği belirtilmektedir (Alpar, 2013). Eğer ölçek maddelerinden madde toplam korelasyon değeri 0,30'un altında kalan madde tespit edilirse, bu maddelerin tespit edilerek analize dâhil edilmemesi önerilmektedir. Bu çalışmada her bir madde için madde-toplam test korelasyon değerleri incelendiğinde hiçbir maddenin 0,30'un altında olmadığı tespit edilmiştir. AIÖ-KF'nin madde-toplam test korelasyon değerlerinin 0,441–0,750 arasında değiştiği görülmektedir. Tablo 4.5. incelendiğinde tüm maddelerin birbiri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Ölçekten elde edilen ham puanlar büyükten küçüğe doğru olarak sıralanmıştır. Bu sıralamada amaç, ölçek maddelerin ayırt edicilik güçlerinin belirlenmesidir. İkinci aşamada, sıralanan değerlerin alt %27 ve üst %27'de yer alan grupların puan ortalamaları bağımsız grup t-testi ile karşılaştırılmıştır. Bağımsız grup t testi sonuçları alt ve üst grupların her bir madde

için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle uyarlanan ölçeğin, istenen niteliği ölçmesi bağlamında ayırt edici olduğu söylenebilmektedir.

4.1.2.2. Ölçek Tepki Yanlılığı

Ölçeğin tepki yanlılığını incelemek için Hotelling T^2 analiz yönteminden yararlanılmıştır. Hotelling T^2 analiz yöntemi ile ölçeğin tepki yanlılığında, her bir madde için verilen cevapların homojen olma durumu değerlendirilmiştir. Başka bir ifade ile soru ortalamalarının birbirine eşit olup olmadığı belirlenmektedir. Hotelling's T- testinin amacı ölçekte yer alan soruların katılımcılar tarafından aynı şekilde algılanıp algılanmadığı durumu ve her bir sorunun zorluk düzeyi de ölçülmüş olmaktadır (Lu, vd., 2005; Özdamar, 2017).

Tablo 4. 6. AİÖ-KF Tepki Yanlılığı Değerleri

Hotelling's T-Squared	AFA veri seti			
	F	Sd 1	Sd 2	p
1986,350	130,126	15	793	0,000***

***p<0.001

Tablo 4.6.'da görülen bu çalışmadaki test sonuçlarına göre, ölçeğin maddeleri cevaplandırılırken katılımcıların kendi görüşlerine göre maddeleri cevapladıkları, ölçeklerde tepki yanlılığı olmadığı tespit edilmiştir (p = 0.000).

4.1.2.3. Yakınsal ve Iraksak Geçerlik

AİÖ-KF'na ilişkin her bir faktörün ayrı ayrı, ortalama açıklanan varyans (AVE) ve bileşik güvenilirlik (CR) değerleri hesaplanmıştır. Ölçüm modelindeki faktörlerin bileşik güvenilirlik değerinin 0,70 değerinden, ortalama açıklanan varyans değerinin ise 0,50 değerinden yüksek olması gereklidir. Fakat diğer güvenilirlik kriterlerinin sağlandığı

durumlarda 0,5'in biraz altında kalan değerlerin de kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Berthon vd., 2005:164).

Tablo 4. 7. AİÖ-KF Alt Boyutlarının Ortalama Açıklanan Varyans (AVE) ve Bileşik Güvenirlik (CR) Katsayıları

Boyutlar	F1	F2	F3	AVE	$\sqrt{AVE}$	CR
Uyum	1,00			0,52	0,72	0,88
İfade Edebilme	0,706	1,00		0,49	0,70	0,74
Çatışma	0,659	0,510	1,00	0,52	0,72	0,86

Tablo 4.7. incelendiğinde üç faktörlü modelin faktörlerinin AVE ve CR değerlerinin yakınsak ve ıraksak geçerliği sağladığı görülmektedir.

4.1.2.4. Ölçüt Geçerliği

Ölçeği Türkçe'ye uyarlanma sürecinde 9.-12. Sınıf düzeylerinden 205 öğrenci ile benzer ölçek geçerliliği çalışması yapılmıştır. Alanyazında ilk defa kullanılacak olan AİÖ-KF'nin içeriği, kapsamı ve verdiği sonuçlar bakımından benzer ölçek bulunmasında sınırlı kalmıştır. Bu doğrultuda mevcut ölçme araçları kapsamında benzer ölçek olarak lise öğrencileri üzerinde geliştirilmiş WEMİÖÖ-KF (Demirtaş ve Baytemir, 2019), Aile Yaşam Doyumu Ölçeği (Taşdelen Karçkay, 2016) ve Ergenler için İnternet Bağımlılığı Ölçeği (Taş, 2019) kullanılmış olup ölçekler arası korelasyon değerlerine ilişkin sonuçları Tablo 4.8.'de verilmiştir.

Tablo 4. 8. AİÖ-KF ve Alt Ölçeklerinin WEMİÖÖ-KF, Ergenler İçin İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Aile Yaşam Doyumu Ölçeği ile Korelasyonları (N=205)

		1	2	3	4	5	6	7
1. AİÖ-KF	r	1,000						
	p	.						
2. Uyum	r	0,878***	1,000					
	p	0,000	.					
3. İfade Edebilme	r	0,773***	0,688***	1,000				
	p	0,000	0,000	.				
4. Çatışma	r	0,807***	0,529***	0,402***	1,000			
	p	0,000	0,000	,000	.			
5. Ergen İnternet Bağımlılığı	r	-0,498***	-0,408***	-,336***	-,491***	1,000		
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	.		
6. WEMİÖÖ-KF	r	,562***	,560***	,366***	,460***	-,518***	1,000	
	p	,000	,000	,000	,000	,000	.	
7. Aile Yaşam Doyum Ölçeği	r	,685**	,648**	,556***	,511***	-,452***	,456***	1,000
	p	,001	,001	,000	,000	,000	,000	.

p<0,005, *p < 0.001

Tablo 4.8.'de AİÖ-KF'nun Uyum alt boyutuna yönelik analizler incelendiğinde Uyum ve Ergen İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü bir ilişki ($r=-0,408$; $p=0,000$); Uyum ve WEMİÖÖ-KF arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki ($r=0,560$; $p=0,000$); Uyum ve Aile Yaşam Doyum Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki olduğu ($r=0,648$; $p=0,000$) sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tablo 4.8.'de AİÖ-KF İfade Edebilme alt boyutuna yönelik analizler incelendiğinde İfade Edebilme ve Ergen İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü bir ilişki olduğu ($r=-0,491$; $p=0,000$); İfade Edebilme ve WEMİÖÖ-KF arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki olduğu ($r=0,366$; $p=0,000$); İfade Edebilme ve Aile Yaşam Doyum Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki ($r=0,556$; $p=0,000$) görülmüştür.

Tablo 4.8'de AİÖ-KF'nin bir diğer boyutu olan çatışma boyutu ve Ergen İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü bir ilişki ($r=-0,491$; $p=0,000$). Çatışma ve WEMİÖÖ-KF arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki ($r=0,460$; $p=0,000$); Çatışma ve Aile Yaşam Doyum Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki olduğu ($r=0,511$; $p=0,000$) görülmektedir.

Tablo 4.8.'de ölçüt geçerliği kapsamında yapılan analizler incelendiğinde AİÖ-KF ve Ergen İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönlü bir ilişki olduğu ($r=-0,498$; $p=0,000$); AİÖ-KF ve WEMİÖÖ-KF arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki ($r=0,562$; $p=0,000$) olduğu; AİÖ-KF ve Aile Yaşam Doyum Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki olduğu ($r=0,685$; $p=0,000$) görülmektedir.

4.1.3.Güvenirlik Çalışması

Bu bölümde AİÖ-KF'nin güvenilirlik çalışmaları kapsamında, Cronbach alfa iç tutarlılık, yarıya bölme yöntemi ve test tekrar test güvenilirliğine ilişkin analizleri ve bulguları sunulmuştur.

4.1.3.1. Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayıları

AİÖ-KF ve alt ölçeklerinin iç tutarlık katsayılarının belirlenmesi için Cronbach-alfa yönteminden yararlanılmıştır. Bu amaç doğrultusunda ortaöğretim 9. ve 12. sınıf düzeylerinden 808 öğrenci ile toplanan verilerden ölçeğin toplamda ve alt ölçekleri için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Analizler kapsamında elde edilen sonuçlar Tablo 4.9.'da verilmiştir.

Tablo 4. 9. AİÖ-KF Madde Toplam Korelasyonu Güvenirlik Katsayıları

Madde Numaraları	Madde toplam puan korelasyonu	Madde silindiğinde Cronbach's Alpha
A1	0,669	0,915
A2	0,661	0,914
A3	0,558	0,917
A4	0,574	0,917
A5	0,687	0,914
A6	0,479	0,919
A7	0,689	0,914
A8	0,512	0,919
A9	0,670	0,914
A10	0,592	0,916
A11	0,704	0,913
A12	0,440	0,920
A13	0,716	0,913
A14	0,778	0,911
A15	0,652	0,915
A16	0,593	0,917

Uyarlama çalışması yapılan AİÖ-KF'nin iç tutarlılık analizleri Cronbach Alfa yöntemi ile incelenmiştir. Tablo 4.9.'da görüldüğü gibi elde edilen sonuçlar incelendiğinde, ölçekte faktör analizine bütün maddelerin dâhil edilmesinin bir sorun oluşturmadığı görülmektedir.

AİÖ-KF'nin güvenilirlik çalışması için ölçekte bulunan tüm maddelerin madde-toplam puan korelasyonları incelendiğinde, maddelerin madde toplam puan korelasyon değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Maddelerin içinde herhangi bir madde çıkarılması durumunda alfa katsayısını önemli oranda artıracak bir madde olmadığı için ölçekten bu aşamada hiçbir maddenin çıkarılmaması gerektiğine karar verilmiştir. Ayrıca ölçeğe ait cronbach alfa değeri 0,920 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4. 10. AİÖ-KF ve Alt Boyutlarına İlişkin Güvenirlik Katsayıları

Ölçek	Cronbach Alfa
Uyum	0,879
İfade Edebilme	0,740
Çatışma	0,860
AİÖ-KF	0,920

Tablo 4.10.'da AİÖ-KF ve ölçeğin alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Güvenirlik analizleri ölçeklerde yer alan ifadelerin kendi aralarında tutarlılık gösterip göstermediğini ve ifadelerin tamamının aynı konuyu ölçüp ölçmediğini test etmek için yapılmaktadır. Güvenirlik analizinde, Cronbach's Alpha (α) katsayısı değeri 0-1 arasında değişmektedir. Alfa katsayısının değeri arttıkça araç daha güvenilir olma eğilimindedir. 0.00-0.50 arasında ise ölçeğin kabul edilemez olduğu; 0.50 -0.60 arasında ise kötü güvenirlilikte olduğu, 0.60-0.70 arasında ise şüpheli olduğu, 0.7-0.80 kabul edilebilir güvenirlilikte olduğu, 0.80-0.90 iyi düzeyde güvenilir olduğu ve 0.90-1.00 arasında ise mükemmel derecede güvenilir bir ölçek olduğu şeklinde değerlendirilmektedir (DeVellis, 2021). Tablo 4.10.'da sonuçlar incelendiğinde, AİÖ-KF'ye ilişkin Cronbach alfa değeri 0,926, alt boyutlarda ise 0,740 – 0,860 arasında hesaplanmıştır. Cronbach Alpha değeri faktör 1 için 0,88, faktör 2 için 0,74, faktör 3 için 0,86, olarak hesaplanmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde Cronbach Alpha değerinin 0,70 eşiğini aşması, ölçekte yer alan maddelerin birbiriyle tutarlı olduğu ve ölçülen değişkenin aynı yapıyı ölçtüğünü göstermek için kanıt oluşturmaktadır (Bayram, 2004; Ergin, 1995).

4.1.3.2. Yarıya Bölme Yöntemi

Yarıya bölme başka bir ifade ile ikiye bölme metodu testin iki yarı parçaya bölünüp bir puan elde edilebildiği durumlarda kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem eğer ilgili ölçüm aracı güvenilir ise örneklemin her iki yarısından aldığı puanların benzer olması gerekliliğine dayanmaktadır. İki yarıya bölme yöntemi tesadüfi yapılabildiği gibi tek maddeler-çift maddeler şeklinde ayırarak da yapılabilir (Baykul, 2015). Cronbach Alpha katsayısının belirlenmesine

ek olarak maddelerin iki eşdeğer yarıya bölünmesi ile elde edilen güvenirlik (split-half reliability) katsayıları da ayrıca hesaplanmıştır.

Tablo 4. 11. AİÖ-KF Yarıya Bölme Yöntemi Güvenirlik Katsayıları

Cronbach's	Bölüm 1= A1, A3, A5, A7, A9, A11, A13, A15.	0,881
Alpha	Bölüm 2= A2, A4, A6, A8, A10, A12, A14, A16.	0,817
İki yarı arasındaki korelasyon		0,860
Spearman-Brown katsayısı		0,925
Guttman Split-Half katsayısı		0,923

Tablo 4.11.'de sonuçlardan elde edilen iki yarı arasındaki korelasyon değeri güvenilir bir ölçüm aracı olup olmadığını göstermektedir. İlgili ölçme aracının güvenilir olduğundan bahsedebilmek için elde edilen korelasyon katsayısının 0.70 üstünde olması, yani 1'e yakın bulunması gerekmektedir (Field, 2009). Yapılan çalışmada iki yarıya bölme metodu tek ve çift sıra numarası ile maddeler ortadan ikiye bölünerek gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda, Spearman değeri 0,925 ve Guttman değeri 0,923 olarak hesaplanmıştır. Sonuçlara göre bu çalışmada iki yarı arasındaki korelasyon katsayısı ölçüm aracı için 0,86 olarak tespit edilmiş ve 0,70 üzerinde olduğu görülmüştür. Bu değerlere göre AİÖ-KF'nin Türkçe formunun güvenilir olduğu tespit edilmiştir (Büyüköztürk, 2021).

4.1.3.3. Test Tekrar Test Güvenirliği

Ölçeğin kararlı olup olmadığını gösteren bir yöntem olan test tekrar test analizi çalışma grubuna iki hafta ara ile uygulanarak sonuçlar değerlendirilmiştir. Sonuçlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4. 12. Test Tekrar Test Sonuçları (n=50)

		Ort.	SS	t	p	r	p
Uyum	1.ölçüm	26,42	6,42	-0,059	0,953	0,981	0,000***
	2.ölçüm	26,43	6,61				
İfade Edebilme	1.ölçüm	11,08	3,17	1,902	0,059	0,935	0,000***
	2.ölçüm	10,92	3,13				
Çatışma	1.ölçüm	21,71	5,67	-1,427	0,155	0,969	0,000***
	2.ölçüm	21,86	5,63				
AiÖ-KF	1.ölçüm	59,21	13,93	0,030	0,976	0,984	0,000***
	2.ölçüm	59,21	14,17				

***p<0.001

Tablo 4.12.'de görüldüğü gibi ilgili ölçüm araçları için yapılan test tekrar test sonuçlarına göre ölçek genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüş dolayısıyla ölçeğin zamana karşı tutarlı olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlara göre ölçek geneli değerlendirildiğinde iki ölçüm arasındaki korelasyon değeri 0,984 olarak hesaplanmıştır. Tüm alt boyutlar ve ölçek geneli yapılan ölçümlere göre birinci ve ikinci ölçüm arasındaki ilişkiler anlamlı bulunmuştur. Ayrıca birinci ve ikinci ölçüm arasındaki fark bağımlı örneklem t testi ile incelenmiştir ve sonuçlarda iki ölçüm arasında tüm puanların istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05).

4.1.4. AiÖ-KF'nin Cinsiyete Göre Değişimine İlişkin Bulguları

AiÖ-KF toplam ve alt ölçek puanları ergenlerin cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacı ile bağımsız grup t testi analizinde yararlanılmış ve analiz sonuçları Tablo 4.13.'te verilmiştir.

Tablo 4. 13. AİÖ-KF'nin Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	X	SS	Sh	t Testi		
						t	sd	P
Uyum Boyutu	Kız	408	25,7328	5,73148	,28	-3,236	806	,001**
	Erkek	400	27,0200	5,57020	,27			
İfade Etme Boyutu	Kız	408	10,8652	3,01739	,14	-,935	806	,350
	Erkek	400	11,0575	2,82474	,14			
Çatışma Boyutu	Kız	408	20,4730	5,54714	,27	-5,205	806	,000***
	Erkek	400	22,4275	5,11225	,25			
AİÖ-KF	Kız	408	57,0711	12,54289	,62	-4,015	806	,000***
	Erkek	400	60,5050	11,74926	,58			

p<.005, *p< .001,

Tablo 4.13.'de incelendiğinde, çalışma grubunu oluşturan lise öğrencilerinin AİÖ-KF puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre uyum alt boyutunun istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($t=-3,236$, $p<.005$), çatışma boyutunun istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ($t=-5,205$, $p<.001$) fakat ifade etme boyutunun anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur ($t=-,935$, $p>.005$). Ayrıca AİÖ-KF'nin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür ($t=-4,015$, $p<.001$).

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma Fok vd., tarafından 2014 yılında Moos ve Moos (1994)'un Aile Ortamı Ölçeğinin İlişki Boyutu referans alınarak uyarlama çalışması yapılan, AİÖ-KF'nin Türkçe'ye uyarlanması amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda çalışmada geçerlik ve güvenirlik araştırmaları yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formunun İngilizce orijinal ölçek ile benzer bir faktör yapısına sahip olduğu varsayımı, geçerlik ve güvenirliği test edilmiştir. Ölçeğin Türkçe formu, “Aile İlişkileri Ölçeği Kısa Formu” olarak adlandırılmıştır. Bu bölümde, AİÖ-KF'nin geçerlik ve güvenirliğine ilişkin analizlere yer verilmiştir. Bulgular ilgili alanyazındaki ilgili çalışmalar referans alınarak yorumlanmıştır.

5.1. Ölçeğin Geçerliğine Yönelik Sonuçlar

Uyarlama çalışması yapılan AİÖ-KF'nin yapı geçerliği ölçüt tepki yanlılığı yakınsak ıraksak geçerliği ve ölçüt geçerliği bulgular doğrultusunda bu bölümde değerlendirilmiştir.

5.1.1. Doğrulayıcı Faktör Analizine Yönelik Sonuçlar

AİÖ-KF'nin yapı geçerliğini test etmek için Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre uyarlanan ölçekte yer alan tüm maddelerin faktör yükleri 0,432-0,828 arasında değişmektedir. Fok vd. (2014)'nin AİÖ-KF çalışmasında ölçeğin tek faktörlü ve üç faktörlü modellerini doğrulayıcı faktör analizi yöntemi ile incelemişlerdir. Tek faktörlü modelin uyum iyiliği değerleri incelenmiştir. Elde edilen değerler, tek faktörlü yapının doğrulanmadığını göstermektedir. İkinci olarak kuramsal olarak önerilen uyum, ifade etme ve çatışma boyutlarını içeren üç faktörlü model incelenmiştir ve uyum iyiliği değerlerinin kabul

edilebilir düzeyde olduğu ve modelin doğrulandığı görülmüştür. Ölçeğin orijinal çalışmasında da olduğu gibi üç faktörlü yapı doğrulanmıştır. Üç faktörlü model için önerilen değişim değerleri incelendiğinde uyum alt boyutunda 1. (Ailemizde birbirimize gerçekten yardım eder ve destek oluruz) ve 11. (Aile üyeleri birbirini gerçekten destekler) maddelerin; çatışma alt boyutunda 10. (Ailemizde sık sık birbirimizi aşağılarız) ve 12.(Aile üyelerimiz bazen şiddete başvurur) maddelerin hata kovaryanslarının yüksek olduğu değerlendirilmiştir. Harrington (2009), ilişkili ölçüm hatalarının hem olumlu hem de olumsuz ifadelerdeki anlamlarının benzer veya yakın olmasından kaynaklı olabileceğini belirtmektedir. Ayrıca, maddelerin anlam benzerliği dikkate alındığında, bu değişikliklerin herhangi bir sorun oluşturmadığı değerlendirilmiştir. Bu önerilere uyularak analiz tekrarlandığında iki çift hata kovaryansı sonrası uyum iyiliği değerlerinin ilk modele göre iyileştiği görülmüştür. Uyum indeks değerlerinde 0–2 arasındaki χ^2/ sd ($p<0,05$) iyi bir uyumu, 2–5 arasındaki χ^2/ sd ($p<0,05$) kabul edilebilir bir uyumu gösterdiği belirtilmektedir (Hooper ve diğerleri, 2008; Özyer ve Dünya 2018). Yapının mükemmel uyum gösterdiğinin söylenebilmesi için RMSEA değerinin .05’ten küçük olması gerektiğini belirtilmiştir. RMSEA değeri 0,05 ve 0,08 aralığında ise kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğunun göstergesi olarak belirtilmektedir (Rigdon, 1996; Hooper vd., 2008). NFI>0.90 değeri mükemmel uygunluk olarak ifade edilmektedir (Hu ve Bentler, 1999). Çalışmadaki NFI= 0,945, GFI=0,949, CFI=0,959 değerleri mükemmel uyum düzeyini ifade etmektedir (Bentler ve Bonnet, 1980; Shevlin ve Miles, 1998). Ayrıca SRMR=0,039, AGFI=0,925, ve IFI= 0,959 değerleri de modelin uyumlu olduğu göstermektedir (Kline, 2023). Çalışmada incelenen modellerin karşılaştırması için AIC, BIC, ECVI değerleri hesaplanmıştır. İncelenen modeller arasında üç faktörlü modelin (2 çift hata kovaryansı sonrası), diğer modellerle karşılaştırıldığında en küçük model karşılaştırma uyum değerlerine sahip olduğu görülmüştür. DFA sonuçlarına göre, üç boyutlu faktör yapısı modeli, AMOS üzerinde yapılan iki değişiklikten sonra RMSEA uyum iyilik değerinin kabul edilebilir uyum göstermesiyle birlikte diğer tüm iyilik değerlerinin mükemmel uyum gösterdiği söylenebilir. Ayrıca bu çalışmadaki sonuçlara göre öncelikle CR değerinin tamamının anlamlı olduğu ve tüm maddelerin faktör yük değerinin .30 üzerinde .432-.828 arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Seçer, 2018). Başka bir ifade ile, bu model veriler tarafından doğrulanmıştır. Sonuç olarak iyilik uyum değerleri, model karşılaştırma uyum değerleri ve faktör yük değerleri değerlendirildiğinde birinci düzey iki çift hata kovaryansla üç faktörlü modelin geçerli ve en uygun model olduğu belirtilebilir.

Bütün maddelerin ayırt edicilik güçlerini tespit etmek amacıyla bağımsız grup t-testinden yararlanılmıştır. Madde- toplam test korelasyonu değerlerinin yeterli olabilmesi için gerekli minimum değerin .30 olması gerektiği belirtilmektedir (Alpar, 2013). Bu çalışmada tüm maddelerin madde-toplam test korelasyon değerleri .441–.750 arasında değişkenlik göstermektedir. Bu bilgiler ışığında her bir maddenin bulunduğu faktörün amacına hizmet ettiği ve çıkarılması gereken hiçbir madde olmadığı ifade edilebilir. Ölçekte yer alan maddelerin ayırt ediciliklerinin belirlenmesi amacıyla ölçekten elde edilen ham puanlar büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır. Sıralanan değerlerin alt %27 ve üst %27’de yer alan grupların puan ortalamaları bağımsız grup t-testi ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda alt ve üst grup madde puanlarının ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle uyarlanan ölçeğin, istenen niteliği ölçmesi bağlamında ayırt edici olduğu da söylenebilmektedir.

5.1.2. Ölçek Tepki Yanlılığı Sonuçları

Ölçeğin tepki yanlılığını incelemek için Hotelling T^2 analiz yönteminden yararlanılmıştır. Hotelling T^2 analiz yöntemi ile ölçeğin tepki yanlılığında, her bir madde için verilen cevapların homojen olma durumu değerlendirilmiştir. Ölçekte yer alan soruların katılımcılar tarafından aynı şekilde algılanıp algılanmadığı durumu ve her bir sorunun zorluk düzeyi de bu analiz yöntemi sonuçlarına göre incelenmiştir (Lu, vd., 2005; Özdamar, 2017). Çalışmadaki test sonuçlarına göre, ölçeğin maddeleri cevaplandırılırken katılımcıların kendi görüşlerine göre maddeleri cevapladıkları, ölçeklerde tepki yanlılığı olmadığı tespit edilmiştir.

5.1.3. Yakınsak ve İraksak Geçerlik Sonuçları

AİÖ-KF’ye ilişkin yakınsak ve ıraksak geçerlik analizleri de yapılmıştır. Ölçüm modelindeki faktörlerin bileşik güvenilirlik değerinin (CR) .70 değerinden, ortalama açıklanan varyans değerinin (AVE) ise .50 değerinden yüksek olması gereklidir. Fakat diğer güvenilirlik kriterlerinin sağlandığı durumlarda .50’in biraz altında kalan değerlerin de kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Berthon vd., 2005). Elde edilen sonuçlara göre üç faktörlü modelin

tüm faktörlerinin AVE ve CR değerleri kapsamında istenen değerleri karşıladığı ve ölçeğin yakınsak ve ıraksak geçerliğinin sağlandığı görülmüştür.

5.1.4. AİÖ-KF Ölçüt Geçerliği Sonuçları

Ölçüt geçerliği kapsamında AİÖ-KF'nin benzer ölçeklerle arasındaki ilişkinin incelenmesi için Ergenler İçin İnternet Bağımlılığı Ölçeği, WEMİÖÖ-KF ve Aile Yaşam Doyumu Ölçeği'nden yararlanılarak korelasyon analizleri gerçekleştirilmiştir.

Ölçüt geçerliğine ilişkin yapılan korelasyon analiz sonuçlarına göre AİÖ-KF ve Ergen İnternet Bağımlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Çırak vd. (2018) yaptıkları çalışmada ailesiyle birlikte zaman geçirmekten hoşlanan, sorunlarını aileleri ile paylaşabilen, sorumluluk almaktan mutlu olan ve sorumluluklarına öncelik veren bireylerin internet bağımlılığı düzeylerinin daha düşük olduğunu ortaya koymuşlardır. Bununla birlikte Shek vd. (2013) tarafından yapılan çalışmada benzer şekilde internet bağımlılığının kişinin, aile yaşamını negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. İnternet bağımlılığının ailevi sorunlara yol açtığı, aile ile geçirilen zamanın azalması, aile içindeki görevlerin yerine getirilmesinde isteksizlik ve aile içi çatışmaların artması gibi sorunların internet bağımlılığı ile ciddi şekilde aile ilişkilerini olumsuz olarak etkilediğini belirtmişlerdir. Karaer ve Akdemir (2019) yaptıkları çalışmada anne babalarının kabul/ denetim/ izleme/ katılım konularında yetersiz kalmasının ve duygusal erişilebilirliklerinin az olmasının ergenlerin internet bağımlılık düzeylerini arttırdığını gözlemlemişlerdir. Çin'de yaşayan ergenlerle yapılan bir başka çalışmada ergenlerin aile içi çatışmaların fazla olması ve ailedeki iletişim eksikliğinin ergenler için internet bağımlılığı riskinin artırdığı belirtilmiştir (Chi, vd., 2020). Bu çalışmada elde edilen sonuçlar da alanyazını destekler nitelikte olup aile ilişkilerinin sağlıklı olması ergenlerin kendilerini daha iyi hissedecekleri farklı bir ortam arayışı içinde olmalarını önleyerek koruyucu bir faktör olarak ergenlerin internet bağımlılığı riskini azaltabileceği yorumu yapılabilir.

AİÖ-KF ve WEMİÖÖ-KF arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde aile ilişkilerinin iyi olmasının psikolojik sıkıntıların azalttığı ve aile ortamının psikolojik sağlık için de önemi vurgulanmaktadır (Grevenstein vd., 2019). Offer'ın (2013) çalışmasında ergenlerin aile ile

zaman geçirmesinin psikolojik iyi oluşlarıyla ilişkisini incelemiş ve aile ile geçirilen zaman ile gençlerin iyi oluşu arasında pozitif yönde ilişki olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada benzer şekilde aile ilişkilerinin mental iyi oluş ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Sağlıklı aile ilişkilerinin bireyleri olumlu yönde etkileyerek mental iyi oluş düzeylerinin yükselmesine ve yaşamlarında psikolojik olarak daha sağlıklı bireyler olabilmesine karşı koruyucu bir faktör olduğu yorumları yapılabilir.

AIÖ-KF ve Aile Yaşam Doyum Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzey (yüksek düzeye çok yakın) pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bilgiler kapsamında aile ilişkilerinin olumlu veya olumsuz olmasının yaşam doyumu için önemli bir ölçüt olduğu belirtilebilir. Kwan (2008) çalışmasında olumsuz aile yapılarıyla ilişkili yaşam doyumsuzluğu riskinin en fazla aile yaşamı alanıyla ilgili olduğunu belirtmiştir. Levin vd. (2012)'nin çalışmasında aile yapısının, erkek ve kız ergenlerin yaşam doyumu ile önemli düzeyde ilişkili olduğu belirtilmiştir. Bir diğer çalışma da aile bağı, aile esnekliği, ebeveyn desteği ergenlerin aile yaşam doyumu ile pozitif ilişkili bulunurken, ebeveynlerin cezalandırıcı tutumları ergenlerin aile yaşam doyumları ile negatif yönde ilişkili olarak belirtilmiştir (Henry, 1994). Orellane vd. (2022) tarafından yapılan çalışmada, ergenlerin aile desteğinin yüksek olmasının, ergenlerin aile yaşam doyumunun yükselmesine katkı sağladığı sonuçları ortaya konulmuştur. Alanyazındaki çalışmalar ergenlerin aile ilişkilerinin aile yaşam doyumlarına etkisi olduğunu çalışmada bulunan sonuçlara paralel bir şekilde destekler niteliktedir. Bu bilgiler kapsamında aile ilişkilerinin olumlu olarak geliştirilmesinin aile yaşam doyumunu da artıracığı yorumlanabilir.

AIÖ-KF'nin uyum alt boyutuna yönelik analizlerde Uyum ile Ergen İnternet Bağımlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Alanyazında benzer şekilde çalışma bulgularını destekleyen araştırmalar bulunmaktadır. Çalık vd. (2021) internet bağımlılığı ile aile uyum düzeyleri arasında istatistikçe anlamlı negatif bir ilişki saptamışlardır. Wang vd. (2014) yaptıkları çalışmalarında internet bağımlılığı riski ile algılanan aile uyumsuzluğu arasında anlamlı şekilde negatif yönde ilişki olduğunu bulmuşlardır. Alanyazındaki benzer çalışmalar ebeveyn-çocuk ilişkilerine odaklanmış, uyum düzeyi düşük aile ilişkilerinin problemli internet kullanımının artmasında önemli düzeyde etkili olduğunu bildirmiştir (Schneider, 2017). Bu bilgiler kapsamında ergenlerin aile içindeki uyum düzeyleri arttıkça ailede ilişkilerin olumlu yansması bireylerin kendini rahat hissedeceği bir

ortam olan internet ortamına yönelme durumunu azaltabilir ve internet bağımlılığı riskinin azalarak aile ilişkilerinin koruyucu bir faktör olacağı yorumları yapılabilir.

Uyum ve WEMİÖÖ-KF arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişkili bulunmuştur. Baltacı vd. (2021)'nin çalışmasında aile üyelerinin sahip oldukları sosyal destek, uyum gibi koruyucu faktörlerin bireylerin mental iyi oluş durumlarını etkileyebilmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkoç vd. (2021) çalışmasına göre de aile uyumu ile psikolojik iyi oluş arasında orta düzey (yükseğe çok yakın) pozitif, anlamlı ve yüksek bir ilişki bulunmuştur. Xiang vd. (2020) tarafından yapılan Çin'de ergenler üzerinde yapılan çalışma yüksek düzeyde aile uyumunun, yüksek düzeyde öznel iyi oluşu destekleyebileceğini göstermektedir. Fosco ve Lydon-Staley (2020) yaptıkları çalışmada ailelerdeki uyum düzeyinin yüksek olmasının ergenlerde daha yüksek öznel iyi oluşu etkilediğini belirtmişleridir. Kaneez (2015) çalışmasında psikolojik iyi olma hali ile aile ortamının uyumu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Alanyazında çalışmamızın sonuçlarını destekleyen çalışmaların olduğu, aile içi uyum düzeyi arttıkça ergenlerin kendilerini daha rahat hissetmelerine ortam hazırlandığı bu sayede sağlıklı ilişkiler kurabilmeleriyle mental iyi oluş düzeylerinin de arttığı yorumlanabilir.

Uyum ve Aile Yaşam Doyum Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde (yüksek düzeye çok yakın) pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kavikondala vd. (2015)'nin çalışmalarında aile uyumu ve yaşam doyumu pozitif ilişkili bulunmuştur. Bu sonuçlara göre aile uyumu arttıkça bireylerin yaşam doyumunun da artmakta olduğu bildirilmiştir. Bu çalışmada da beklenildiği gibi uyum düzeyi, kişinin yaşamından memnun olması ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Ni vd. (2021) tarafından yapılan çalışmada aile uyumunun yaşam doyumu üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ve aile çatışmasının yaşam doyumu üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu göstermiştir. Yapılan çalışmalar daha çok yaşam doyumu ile ilişkili olarak ele alınmıştır. Aile uyumu ve aile yaşam doyumu kapsamında incelenen araştırmaların eksik olduğu görülmüştür. Fakat aile yaşam doyumunun da yaşam doyumunun bir parçası olduğu düşünülürse ergenlerin aile yaşam doyumunun aile içi uyum düzeylerinden etkilenecek bireyler için önemli bir faktör olduğu yorumu yapılabilir.

İfade Edebilme alt boyutuna yönelik analiz sonuçlarına göre Ergen İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Alanyazında ifade edebilme ve internet bağımlılığına yönelik araştırmaların eksik olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan benzer araştırmalar incelendiğinde Lo vd. (2021) aile üyeleri arasında

olumlu iletişim ve duygusal akışın internet bağımlılığı tedavilerinde önemli derece de iyileşme sağladığını ortaya koymuşlardır. Balkan (2011) üniversite öğrencileriyle internet bağımlılığı ve çeşitli değişkenleri incelediği çalışmasında internet bağımlılığının iletişim kurma ve aile işlevlerinin sağlıklı olmaması ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bireylerin ailesi ve çevresiyle iletişim kurarak geliştirmesi gereken tecrübe ve becerileri eksikliğini internet ortamında gidermeye çalıştıkları görülmüştür. Sarı ve Karadeniz (2019) de çalışmalarında aile içindeki bireylerin kopuk iletişimi sonucunda oluşan yalnızlık hislerini internet ortamında gidermeleri ile aile ilişkilerinin olumsuz olarak etkilediğini belirtmişlerdir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlarda aile ilişkilerinde kendini ifade edebilmenin internet bağımlılığı üzerinde etkisi olabileceğini göstermiştir. Ergenler aile içinde kendini rahatça ifade ettikçe kurdukları olumlu iletişim onların rahatlamak için kendilerini başka ortamlarda ifade etme arayışlarını azaltarak internet bağımlılık riskine yönelik koruyucu bir katkı sağlayacağı yorumlanabilir.

İfade Edebilme ve WEMİÖÖ-KF arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişkili bulunmuştur. Schrod (2020)'un çalışmasına göre aileler ve özellikle anneler, çeşitli konularda düşünce, duygu ve fikirlerin özgürce ifade edilmesini ne kadar çok teşvik ederlerse, bireyler, deneyimleri ve duygularını ebeveynlerine bir o kadar rahat ifade etmektedirler. İfade etme özgürlüğü, bireyin stresini ve gerilimi azaltır ve bu da mental iyi oluş düzeyini olumlu yönde artırmaktadır. Kaneez (2015)'in yaptığı çalışmada elde edilen sonuçlar, aile ortamında kendini ifade edebilme ile psikolojik iyi olma hali arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Alanyazına benzer şekilde bu çalışmaya göre de bireyler kendilerini rahat ifade edebildikçe duygu ve düşüncelerini içine atmaya dıavurabilecekler ve bununla birlikte mental iyi oluş düzeylerinin de daha yüksek olacağı yorumlanabilir.

İfade Edebilme ve Aile Yaşam Doyum Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bjarnason vd. (2012) çalışmalarında ebeveynler ile iletişimde yaşanan zorlukların daha az yaşam doyumu ile güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Levin vd. (2012) ebeveyn-çocuk iletişiminin yaşam doyumunun önemli bir bağımsız belirleyicisi olduğunu vurgulamışlardır. Kolay iletişim, ergenleri düşük yaşam doyumundan korurken, zor iletişimin onlar için risk faktörü olarak belirtilmiştir. Bu çalışmalar anne baba ve ergen iletişimini geliştirmenin önemini vurgulayan diğer araştırmalarla uyumludur (Ackard vd., 2006). Başka bir çalışmada aile üyelerin yakın duygusal bağlar hissettiği, ergenlerin fikirlerini, duygularını ve davranışlarını yargılanmadan ebeveynlerine açıkça ifade edebildiği ve önemli çatışma kaynaklarının bulunmadığı bir aile ortamının,

ergenlerin yaşam doyumunu artırdığı belirtilmiştir (Povedano- Diaz, vd., 2020). Çalışmadaki ifade etme boyutu iletişim ile yakından ilişkili olması nedeniyle aile yaşam doyumunu üzerindeki önemli değişkenlerden olabileceği belirtilebilir. Aile ortamında bireylerin kendini daha rahat ifade edebilmesi ile stresleri azalarak aile yaşam doyumunun da artırmasına katkı sağlayacağı ve sağlıklı aile ilişkilerinin yaşam doyumunu artırmada önemli bir faktör olduğu yorumlanabilir.

Çatışma alt boyut analiz sonuçlarında Ergen İnternet Bağımlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Alanyazında yapılan başka çalışmalarda, çatışmalı aile ilişkilerinin ergenlerde internet bağımlılığını öngördüğünü ileri sürmüştür (Wang vd., 2014). Bunun nedeni internette zaman geçirmeyi hoş olmayan şeyleri unutmalarına veya kaçmalarına, gerginliği azaltmalarına yardımcı olabilecek başka seçenek olarak görmeleri olabileceği belirtiliyor (Schneider, 2017). Bir diğer benzer çalışmada ergenlik döneminde aile içi çatışmaların artması bireyin kendisini gerçek yaşamdan ve yaşamın zorluklarından soyutlayarak daha kolay iletişim kurabileceği, sohbet edeceği, rahatça isteklerini dile getirebileceği internet ortamına kaymasına neden olabileceği belirtilmektedir (Tsai, ve Lin, 2003). Alanyazın araştırmalarının çalışmamızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Aile içi çatışmaların artmasıyla ergenler kendilerini daha iyi hissedebilecekleri farklı arayışlara yönelebilir ve sanal bir dünya olan internet ortamında bu ihtiyacını gidermeye çalışabilirler. Bu nedenle aile ilişkilerindeki yoğun çatışmanın günümüz için önemli bir risk faktörü olan internet bağımlılığına da yol açabileceği yorumlanabilir.

Çatışma ve WEMİÖÖ-KF arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Shek (1998) ebeveyn-ergen çatışması ile ilgili yaptığı çalışmada ebeveyn-ergen çatışmasının ergen psikolojik iyi oluşunu yüksek düzeyde yordadığını ortaya koymuştur. Mevcut sonuçlara göre, ebeveyn-ergen çatışması ergenlerde olumlu ruh sağlığı ve başa çıkma kaynaklarının gelişimini engelleyebilecek bir risk faktörü olarak değerlendirilmiştir. Aile içindeki çatışma ve uyum, ergenin ruh sağlığının köklü belirleyiciler olarak belirtilmektedir. Çatışmaların yüksek olduğu ailelerdeki ergenlerin depresif, endişeli ve öfkeli hissetme düzeylerinin daha yüksek olduğu ve yaşanan çatışmaların hiçbir olumlu duygu ile ilişkili olmadığı gözlemlenmiştir (Fosco, ve Lydon-Staley, 2020). Bu çalışma sonuçlarının da alanyazın ile benzer olduğu ve aile ilişkilerinde yaşanan çatışmalardaki artışın ergenin sağlıklı gelişimini etkilediği belirtilebilir. Aile ilişkilerinde yaşanan yoğun çatışmaların ergenin psikolojik iyi oluşunu konusunda bir risk faktörü olabileceği yorumlanabilir.

Çatışma ve Aile Yaşam Doyum Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Chappel vd. (2014) yaşam doyumu ile algılanan ebeveynler arası çatışma arasında istatistiksel olarak anlamlı yüksek düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Fosco, ve Lydon-Staley, (2020) yaptıkları çalışma sonuçlarına göre aile içi çatışmanın yüksek olduğu durumlarda ergenlerin yaşam doyumlarının daha az olduğunu belirtmişlerdir. Bu kapsamda anne baba ve ergen çatışması, ergenin duygusal yaşamını etkileyen ve dolayısıyla ergenin yaşam doyumunu bununla paralel olarak aile yaşam doyumunu da etkileyen bir stres etkeni olarak yorumlanabilir.

Özetle AİÖ-KF ve alt ölçeklerinin internet bağımlılığı, mental iyi oluş, aile yaşam doyumu değişkenleri ile ilişkileri değerlendirildiğinde çalışmamızda kullanılan AİÖ-KF'nin ölçüt geçerliliğinin sağlandığı söylenebilir.

5.2. Ölçeğin Güvenirliğine Yönelik Sonuçlar

Uyarlama çalışması yapılan AİÖ-KF'nin güvenirlik çalışmalarında Cronbach alfa, yarıya bölme ve test tekrar test analizlerinden yararlanılarak elde edilen bulgular bu bölümde değerlendirilmiştir.

5.2.1. AİÖ-KF Cronbach Alfa Güvenirlik Sonuçları

AİÖ-KF'nin güvenirliğini test etmek için Cronbach Alpha değeri hesaplanmıştır. Cronbach's Alpha (α) katsayısı değeri 0-1 arasında değişmektedir. Alfa katsayısının değeri arttıkça ölçek daha güvenilir olma eğilimindedir. Cronbach alfa değeri .00-.50 arasında ise ölçeğin kabul edilemez olduğu; .50-.60 arasında ise kötü güvenirlikte olduğu, .60-.70 arasında ise şüpheli olduğu, .70-.80 kabul edilebilir güvenirlikte olduğu, .80-.90 iyi düzeyde güvenilir olduğu ve .90-1.00 arasında ise mükemmel derecede güvenilir bir ölçek olduğu şeklinde değerlendirilmektedir (DeVellis, 2021). Bayram (2004), Cronbach Alpha değerinin güvenirlik için .70'in üzerinde olmasının yeterli olduğunu belirtmektedir. Sonuçlar incelendiğinde, AİÖ-KF'ye ilişkin Cronbach alfa değeri .92, alt boyutlarda ise .74 – .86 arasında hesaplanmıştır.

Cronbach Alpha değeri faktör 1 için .88, faktör 2 için .74, faktör 3 için .86, olarak hesaplanmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda uyarlanan ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğu belirtilebilir.

Ölçeğin orijinal formu için yapılan analize göre de on alt ölçek için Cronbach alfa .61-.78 arasında değişmekte olduğu belirtilmiştir (Kee, C. vd., 2008). Sitota ve Tefera (2022) tarafından Etiyopya da uyarlama çalışması yapılan sonuçlara göre tam ölçeğin Cronbach alfa değeri .70 ve üç alt ölçeğin uyum .86, ifade etme .69 ve çatışma .60 olarak hesaplanmıştır. Malezya’da Omar vd. (2010) tarafından yapılan çalışmada ise iç tutarlılıklar cronbach's alpha değerlerinin .10 – .70 arasında değişmekte olduğu belirtilmiştir. Elde edilen tüm güvenilirlik sonuçları, Malezya uyarlaması için orijinal ölçekten daha düşük olarak tespit edilmiş ve kullanımı için kabul edilebilir düzeyin altında olduğu değerlendirilmiştir. Bu bilgiler değerlendirildiğinde Türkçe’ye uyarlama çalışması yapılan ölçeğin diğer çalışmalara göre daha güvenilir sonuçlar verdiği belirtilebilir. Kültürümüzde bireysellikten çok toplumsallık ön planda olduğu için aile ilişkilerine verilen önemin daha fazla olduğu bu nedenle Türkçe ’ye uyarlaması yapılan ölçeğin kültürümüz için daha geçerli ve güvenilir sonuçlar vermesi olasıdır yorumları yapılabilir.

5.2.2. Yarıya Bölme Yöntemi Sonuçları

Cronbach Alpha katsayısının belirlenmesiyle birlikte maddelerin iki yarı arasındaki korelasyon değerleri hesaplanmış ve güvenilir bir ölçüm aracı olup olmadığı değerlendirilmiştir. Elde edilen korelasyon değerinin .70 üzerinde .86 olduğu görülmüştür. İki eşdeğer yarıya bölünmesi ile elde edilen güvenilirlik (split-half reliability) katsayıları da hesaplanmıştır. Bu doğrultuda, Spearman değeri .925 ve Guttman değeri .923 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlere göre AİÖ-KF Türkçe formunun güvenilir olduğu tespit edilmiştir (Büyüköztürk, 2021).

5.2.3. Test Tekrar Test Güvenirliği Sonuçları

İlgili lm araçları için yapılan test tekrar test sonuçlarına göre ölçek genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüş dolayısıyla ölçeğin zamana karşı tutarlı olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlara göre ölçek geneli değerlendirildiğinde iki ölçüm arasındaki korelasyon değerı 0,984 olarak hesaplanmıştır. Tüm alt boyutlar ve ölçek geneli yapılan ölçümlere göre birinci ve ikinci ölçüm arasındaki ilişkiler anlamlı bulunmuştur. Ayrıca birinci ve ikinci ölçüm arasındaki fark bağımlı örneklem t testi ile incelenmiştir ve sonuçlarda iki ölçüm arasında tüm puanların istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu bilgiler değerlendirildiğinde ölçeğin kararlılık düzeyinin oldukça yüksek olduğunu söylenebilir.

5.3. AİÖ-KF'nin Cinsiyete Göre Değerimine İlişkin Sonuçları

AİÖ-KF'nin puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere bağımsız grup t testi analizinden yararlanılmıştır. Elde edilen sonuçlarına göre uyum alt boyutunun cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve erkek öğrencileri uyum puanın kızlardan daha yüksek olduğu grlmştir. Biricik (2011)'in çalışmasında öğrencilerin algılanan anne baba tutumlarına göre kişisel uyum düzeylerinin anlamlı derecede farklılaştığını ve erkek öğrencilerin kızların kişisel uyum düzeyinden yüksek olduğunu belirtmiştir. Elizur vd. (2007) tarafından İsrail'de yapılan çalışmada erkeklere kıyasla kızlarda aile uyumsuzluğu ile davranış sorunları arasında ve duygusal sıkıntı ile olumsuz ebeveyn-ocuk ilişkileri arasında anlamlı derecede daha yüksek ilişkiler bulunmuştur. Davies ve Windle (1997) tarafından New York'da yapılan çalışmada, kızların aile uyumsuzluğuna karşı daha savunmasız olduklarını belirtilmiş, aile içi uyumsuzluğun, kızların davranış bozukluklarının gelişmesinde güçlü bir aracı ve kızların depresif semptomlarında bir aracı olduğunu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu bilgiler kapsamında kızların aile ilişkilerinde daha fazla uyum sorunları yaşadıkları görülmektedir. Bunun nedeni olarak toplumsal cinsiyet rollerinde kültürümüzün erkek çocukları daha fazla anlayışla karşılıarken kız çocuklara yönelik daha çok

toplumsal norm dayatmalarını yansıtır olabilecekleri düşünülebilir. Bununla birlikte farklı toplumlarda benzer sonuçlar olması evrensel bir sonuca da işaret etmektedir yorumu yapılabilir.

İfade etme boyutunun cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur. Atay (2018) tarafından yapılan çalışma benzer sonuçlar göstererek Duyguları İfade Etme Ölçeği'nin toplam puanı ise kadınlarda daha yüksek olsa da cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Arslan, (2016) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre de cinsiyet değişkeni ile duyguları ifade etme ölçeği arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bronstein vd. (1996) tarafından Avrupalı ve Amerikalı aileler ile yapılan çalışmada bu bulgulardan farklı olarak, ergen kadınların kendilerini ifade etme düzeyinin, ergen erkeklere göre daha yüksek düzeyde olduğu belirtilmiştir. Kabakçı ve Korkut (2008)'un yaptıkları çalışmaya göre kızların iletişim becerilerinin erkeklerden daha yüksek olduğu bulunmuş ve kızların duygularını daha iyi ifade ettiği, kelimeleri daha başarılı bir şekilde kullandığı belirtilmiştir. Turan, (2023)'ın yaptığı çalışmada duygu ifade etme eğilimi puanlarının cinsiyet açısından anlamlı şekilde farklılaştığı kadın katılımcıların duygu ifade etme eğilimlerinin erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bilgiler doğrultusunda ifade etme ile ilgili daha önceki araştırmaların cinsiyete göre farklılıklar ortaya koyduğu görülmektedir. Çalışmamıza göre her iki cinsiyet için ergenlerin aile ilişkileri içinde kendilerini ifade etmede benzer durumlar ortaya koydukları ve ifade etmenin desteklenen bir beceri olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Çatışma boyutunun cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği ve erkek ergenlerin kız ergenlere göre puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uyarlama çalışması yapılan ölçekte çatışma boyutundaki maddelerin ters çevrilerek hesaplandığı göz önünde bulundurulduğunda erkeklerin kızlara göre daha az çatışma yaşadıkları belirtilebilir. Granrud vd. (2019) İskandinav'da yaptıkları çalışmada ergenlerin aile içi çatışma düzeyinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiğini ve kız ergenlerin erkek ergenlere göre daha fazla çatışma yaşadığını belirtmişlerdir. Benzer bir şekilde Tomori (2000)'nin Slovenya'da yaptığı çalışma ergenlerin aile çatışma sıklığının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiğini ve kızların erkeklerden daha sık aile çatışması yaşadığını göstermektedir. Alanyazında kız ve erkeklerin ergenlik süreçlerinin farklı yaş aralıklarında yaşandığı belirtilmektedir. Kızlar erkeklere göre ergenlik dönemine iki yıl daha önce girmekte olduğu ve yaşanan değişikliklerin süreç ve hızının da farklılaştığı belirtilmektedir (Genç, 1989). Ergenlik döneminde yaşanan değişimlerin kız ve erkeklere göre farklı şekilde yaşanıyor olması, kızların bu döneme daha erken girmeleri ve süreçte yaşadıkları farklılıklar ile ilgili olarak çatışmalarda

da sıklık yaşıyor olabileceği yorumlanabilir. Bu bilgiler kapsamında kız ergenlerin aile içi çatışmaları fazla yaşıyor olması evrensel bir durum olarak da yorumlanabilir.

AIÖ-KF'nin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Erkek ergenlerin AIÖ-KF'den aldıkları puanlar kız öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Karacaoğlu (2019)'nun çalışmasında engelleyici aile ilişki düzeyleri ve destekleyici aile düzeyleri cinsiyete göre karşılaştırılmıştır ve anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Sonuçlara göre erkeklerin engelleyici aile ilişki düzeylerinin kızlarınkine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca kızların destekleyici aile ilişki düzeylerinin, erkeklerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Akdaş ve Ekinci (2016)'nin çalışmalarına göre algılanan aile desteği ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunmuş ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre algılanan aile desteği ölçek puanlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde algılanan aile desteğinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği çalışmalarda kız öğrencilerin aile desteği algılarının erkek öğrencilerden daha fazla olduğu sonuçlarına ulaşılmış çalışmalara rastlanırken (Erdeğer, 2001; Soylu, 2002), erkek öğrencilerin olumlu aile ilişkilerine ilişkin algı düzeyinin daha yüksek olduğunu ifade eden çalışmaların da bulunduğu görülmüştür (Gönültaş, vd., 2021; Bildik, 2019). Alanyazında aile ilişkilerine yönelik ergenlerin olumlu algılamalarında hem kızların hem de erkeklerin farklı şekilde sonuçlar verdiği çalışmalar görülmüştür. Aile tutumları ve çocuk yetiştirme tarzları gibi değişkenlere yönelik olarak algılanan olumlu aile ilişki düzeylerinin farklılaşabileceği yorumlanabilir.

5.4. Öneriler

Bu araştırmanın sonucuna göre sunulabilecek öneriler araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik olarak aşağıda belirtilmektedir.

Araştırmacılara yönelik öneriler:

1. Bu araştırma lisede öğrenim görmekte olan ergenler üzerinde yapılmıştır. Ölçeğin orijinalinde 12 ve 60 yaş aralığı tüm bireylere ölçeğin uygulanabileceğini belirtmektedir. Yeni yapılacak araştırmalarda aile ilişkileri genç yetişkin, yetişkin gibi farklı çalışma gruplarına yönelik uyarlama çalışması yapılabilir.

2. Bu araştırmada AİÖ-KF'nin geçerliği ve güvenirliği incelenmiştir. Bununla birlikte ölçekten alınan puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Yeni yapılacak araştırmalarda ergenlerin aile ilişkileri ile, yaş, kardeş sayısı, ebeveynlerin eğitim durumları gibi demografik değişkenlerin yanı sıra; akademik başarı, akademik motivasyon, erteleme, mental iyi oluş, zşefkat, mutluluk gibi farklı psikososyal değişkenler arasındaki ilişki üzerine betimsel çalışmalar yapılabilir.
3. Anne babalara ve lise öğrencilerine yönelik aile ilişkileri ve iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik psikoeğitim ve grupla psikolojik danışma çalışmalarında uygulamaların etkililiğini değerlendirmek amacıyla ölçeğin kullanıldığı deneysel desen araştırmaları yürütülebilir.
4. Bu çalışmada iki hafta ara ile uygulanan test tekrar test güvenirliğinin daha uzun aralıklarla yapılarak güvenirliğine farklı bir kanıt elde edilmesi sağlanabilir.

Uygulayıcılara yönelik:

1. Uyarılama alışması yapılan leği okul psikolojik danışmanları okulda risk gruplarını belirlemek amacı ile kullanabilirler. Risk grubunu oluşturan ğrenci ve ailelerine yönelik önleyici ve gelişimsel rehberlik psikolojik danışma hizmetleri planlayabilirler. Bu kapsamda sağlıklı aile ilişkileri, ergen ile iletişim, anne baba tutumları, çatışma çözme vb. gibi konularda aile eğitimleri düzenleyebilirler.
2. Okul psikolojik danışmanları ergenlere yönelik iletişim becerilerini güçlendirme, anne ve babaları ile sağlıklı ilişkiler kurabilme, stresle başa çıkma, çatışma çözme konularında psikoeğitim çalışmalarının katılımcı grubunu belirlemede ve çalışmaların etkililiğini değerlendirmek amacıyla bu leği kullanabilirler.
3. Uyarılama alışması yapılan leği aile psikolojik danışmanları ergenlerin gözünden aile ilişkilerini değerlendirmek amacıyla kullanabilirler.
4. Aile ilişkilerinin internet bağımlılığı, mental iyi oluş ve aile yaşam doyumunu değişkenleri ile anlamlı ilişkilerinin olduğu bulunmuştur. Bu değişkenlere yönelik koruyucu ve önleyici psikoeğitim çalışmalarında aile ilişkilerini geliştirmeye ilişkin oturumların planlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, G., Demir, A., Görmez, D., ve Keser, İ. (2015). Aile ve çocuk suçluluğu ilişkisi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 651–656.
- Akdaş, G. ve Ekinci, M. (2016). Sağlık meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin ve algıladıkları aile desteğinin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 7, 83-100.
- Aktaş, F. E. (2017). *Ergen-ebeveyn ilişkileri: Bir model testi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Akün, E. (2013). Yapısal aile sistemleri kuramı bağlamında ergenlik döneminde aile yapısı ve ergenlik dönemi sorunları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 53(1), 85-116.
- Alacahan, O. (2010). Aile birliğini oluşturan faktörler ve işlevleri. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 289-298.
- Allison, B. N. (2000). Parent-adolescent relationship conflict in early adolescence: Research and implications for middle school programs. *Journal of Family and Consumer Sciences Education*, 18(2), 1-6.
- Aluş, Y. (2016). *Türk ailesinde eşler arası mutluluk algısı ve beklentileri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Alpar R. (2013) *Uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenirlik*. Detay Yayıncılık.
- Altuğ, D. (2005). *Çocukluktan yaşlılığa kendi'lik değeri*. Haberal Eğitim Vakfı
- Arslan, G. (2012). *Ortaöğretimde öğrenim gören ergenlerde görülen problem davranışların aile sorunları ve aile yapısı açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Arslan, G. ve Balkıs, M. (2014). The investigation of relationship between problem behaviors and family problems in adolescence. *SDU International Journal of Educational Studies*, 1(1), 11-23.

- Arslan, S. (2016). *Üniversite öğrencilerinin duygularını ifade etme, öznel iyi oluş ve anne babalarının tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Beykent Üniversitesi.
- Aslantürk, H., Kesen, N. F., ve Daşbaşı, S. (2020). Üniversite öğrencilerinin aile aidiyetinin aile ilişkileri açısından incelenmesi. *Toplum ve sosyal hizmet*, 31(4), 1579-1598.
- Ateş, F. B. ve Akbaş, T. (2012). Ergenlerde görülen kural dışı davranışların aile işlevselliği ve yaşam kalitesi açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 337-352.
- Avcı, R., ve Gucray, S. S. (2010). An investigation of violent and nonviolent adolescents' family functioning, problems concerning family members, anger and anger expression. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 10(1), 65-76.
- Avcı, M. (2006). Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 39-63.
- Aybak, T. ve İpek, M. (2021). Ergenlik dönemindeki çocuğa sahip ebeveynlerin yaşadıkları sorunlar. *Aydın Sağlık Dergisi*, 7(2), 141-165.
- Aydın, B. (2015). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aynacı, C. (2020). *Lise öğrencilerinde anne-baba-ergen ilişkilerinin benlik saygısı ve davranış problemlerine etkisinin okul sosyal hizmeti bağlamında incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Bahçıvan, R. ve Gençöz, T. (2005). Aile ilişkileri ebeveynin çocuk yetiştirme tutumunu ve kendilik değerinin gençler tarafından belirtilen davranış problemleri ile olan ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55), 61-74.
- Balcı, A. (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Pegem Akademi.
- Balkan, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin bilgisayar-internet bağımlılığı ve aile fonksiyonları arasındaki ilişki. *Education Sciences*, 6(1), 231-239.
- Baltacı, Ö., Aktaş, E., ve Akbulut, Ö. F. (2022). Üniversite Öğrencilerinin Pandemi Döneminde Mental İyi Oluş Düzeylerinin Yordayıcıları Olarak Covid-19 Korkusu, Stresle Başa Çıkma ve Ailedeki Koruyucu Etkenler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20(1), 1-24.

- Baltas, A. (1993). *Eğitim Başarısını Yükseltmede, Sağlıklı ve Mutlu İnsanlar Yetiştirmede Ailenin Rolü*. Ed.: Yavuzer, H. Ana-Baba Okulu (4. Baskı) (s.157-194). Remzi Kitabevi.
- Baños, R. M., Etchemendy, E., Mira, A., Riva, G., Gaggioli, A., & Botella, C. (2017). Online positive interventions to promote well-being and resilience in the adolescent population: A narrative review. *Frontiers in Psychiatry*, 8, 10.
- Başak, S. (2003). Kuramsal yaklaşımlarda yapıya ilişkin ikilemler. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(3), 133-160.
- Barrett, P. (2007). Structural equation modelling: Adjudging model fit. *Personality and Individual Differences*, 42(5), 815-824.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Bauer, A. M., & Boyce, W. T. (2004). Prophecies of childhood: How children's social environments and biological propensities affect the health of populations. *International Journal of Behavioral Medicine*, 11(3), 164-175.
- Baykan, N. (2015). *Anne-baba tutumları ile internet bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi.
- Baykul, Y. (2015). *Eğitimde ve psikolojide ölçme: klasik test teorisi ve uygulaması*. Pegem Akademi.
- Bayram, N. (2004). *Sosyal bilimlerde SPSS ile veri analizi*. Ezgi Kitabevi.
- Belsky, J. (1981). Early human experience: a family perspective. *Developmental Psychology*, 17(1), 3.
- Berthon, P., Ewing, M., & Hah, L. L. (2005). Captivating company: dimensions of attractiveness in employer branding. *International Journal of Advertising*, 24(2), 151-172.
- Bi, X., Yang, Y., Li, H., Wang, M., Zhang, W., & Deater-Deckard, K. (2018). Parenting styles and parent-adolescent relationships: The mediating roles of behavioral autonomy and parental authority. *Frontiers in psychology*, 9, 2187.

- Bildik, Ç. (2019). *Sosyal destek ve aile ilişkilerinin ergenlerin mental sağlıklarındaki rollerin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Biricik, Z. (2011). *Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile uyum düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Bjarnason, T., Bendtsen, P., Arnarsson, A. M., Borup, I., Iannotti, R. J., Löfstedt, P., ... & Niclasen, B. (2012). Life satisfaction among children in different family structures: A comparative study of 36 western societies. *Children & Society*, 26(1), 51-62.
- Blier, M. J., & Blier-Wilson, L. A. (1989). Gender differences in self-rated emotional expressiveness. *Sex Roles*, 21, 287-295.
- Branje, S. (2018). Development of parent–adolescent relationships: Conflict interactions as a mechanism of change. *Child Development Perspectives*, 12(3), 171-176.
- Bronstein, P., Briones, M., Brooks, T., & Cowan, B. (1996). Gender and family factors as predictors of late adolescent emotional expressiveness and adjustment: A longitudinal study. *Sex Roles*, 34, 739-765.
- Bulut, I. (1990). *Aile değerlendirme ölçeği*. Özgüzel Matbaası
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi.
- Canatan, K ve E. Yıldırım (2013). *Aile sosyolojisi*. Açılım Kitap Pınar Yayıncılık.
- Carlson J., Sperry L., Lewis J.A. (2005). *Family therapy techniques: Intergrating and tailoring treatment* (s. 25-46). New York and Hove: Routledge
- Carr, A. (2015). *The handbook of child and adolescent clinical psychology: A contextual approach* (3rd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315744230>
- Carlson J., Sperry L., Lewis J.A. (2005). *Family therapy techniques: intergrating and tailoring treatment* (s. 25-46). New York and Hove: Routledge
- Ceyhan, E. ve Doğan, M. (2008). Genel lise öğrencilerinin aile işlevlerinin ve denetim odaklarının incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 15(15), 67-82.
- Chappel, A. M., Suldo, S. M., & Ogg, J. A. (2014). Associations between adolescents' family stressors and life satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 23, 76-84.

- Chi, X., Hong, X., & Chen, X. (2020). Profiles and sociodemographic correlates of Internet addiction in early adolescents in southern China. *Addictive Behaviors*, 106, 106385.
- Cirhinlioğlu, F. (2006). *Çocuk gelişimi ve ruh sağlığı* (3.Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Coll, K. M., Powell, S., Thobro, P., & Haas, R. (2010). Family functioning and the development of trust and intimacy among adolescents in residential treatment. *The Family Journal*, 18(3), 255-262.
- Coşkun, Y. (2007). *Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülükleri ve aile içi ilişkileri* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Crockett, L. J., & Randall, B. A. (2006). Linking adolescent family and peer relationships to the quality of young adult romantic relationships: The mediating role of conflict tactics. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(5), 761-780.
- Crockett, L. J., Brown, J., Russell, S. T., & Shen, Y. L. (2007). The meaning of good parent–child relationships for Mexican American adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 17(4), 639-668.
- Cüceloğlu, D. (1994). *İnsan ve davranışı* (5. Baskı). Remzi Kitabevi.
- Çalış, N. (2019). *Ergenlik döneminde bulunan öğrencilerin aile ilişkilerinin okul yaşamına yansımaları ve okul sosyal hizmeti* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Çankaya, Z. C. ve Meydan, B. (2018). Ergenlik döneminde mutluluk ve umut. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(65), 207-222.
- Çimen, İ. D., Coşkun, A., Nasıroğlu, S., ve Etiler, N. (2017). İzmit'te yaşayan ergenlerde kendine zarar verme davranışı ve aile özellikleri ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(3), 257-264.
- Çırak, Z. D., Yetiş, G., ve Gürbüz, P. (2018). Üniversite Öğrencilerinin İnternet Kullanımlarının Aile İlişkileri ve Sorumluluklarını Yerine Getirmelerindeki Etkisi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 6(2), 1-8.
- Dam, H. (2008). Öğrencinin okul başarısında ailenin rolü. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(14), 75-99,

- David, K. M., & Murphy, B. C. (2004). Interparental conflict and late adolescents' sensitization to conflict: The moderating effects of emotional functioning and gender. *Journal of Youth and Adolescence*, 33, 187-200.
- Davies, P. T., & Windle, M. (1997). Gender-specific pathways between maternal depressive symptoms, family discord, and adolescent adjustment. *Developmental Psychology*, 33(4), 657.
- Deković, M., Janssens, J. M., & Van As, N. M. (2003). Family predictors of antisocial behavior in adolescence. *Family Process*, 42(2), 223-235.
- Demir, İ. (2007). *Gençlerin kimlik yapıları: Farklı yerellikler ekseninde nitel bir inceleme* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Dervişoğlu, K. (2018). *Erken ergenlik döneminde algılanan anne-baba tutumunun benlik saygısı ve atılganlık düzeyi ile ilişkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- DeVellis, R. F., & Thorpe, C. T. (2021). *Scale development: Theory and applications*. Sage publications.
- Doğan, M. ve Ceyhan, E. (2008). Genel lise öğrencilerinin aile işlevlerinin ve denetim odaklarının incelenmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(15), 67 – 82.
- Durak Batıgün, A. ve Say, G. (2015). Ebeveyn-ergen ilişki niteliği ölçeği'nin üniversite öğrencileri için psikometrik özellikleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 18(2), 49-58.
- Dwairy, M. (2010). Parental acceptance–rejection: a fourth cross-cultural research on parenting and psychological adjustment of children. *Journal of Child and Family Studies*, 19(1), 30-35.
- Edens, J.F., Skopp, N.A., Cahill, M.A. (2008), Psychopathic features moderate the relationship between harsh and inconsistent parental discipline and adolescent antisocial behavior. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 37(2), 472–476.
- Eftekin, P. (2015). *Ergenlik dönemindeki öğrencilerin internet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi.

- Elizur, Y., Spivak, A., Ofran, S., & Jacobs, S. (2007). A gender-moderated model of family relationships and adolescent adjustment. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 36(3), 430-441.
- Erkoç, B., Lotfi, S., & Daniş, M. (2021). A Study to Determine the Relationship Between Family Fit, Cherophobia and Psychological Well-Being Aile Uyumu, Mutluluk Korkusu ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin Tespit Edilmesine Yönelik Bir Araştırma. *Archives of Health Science and Research*, 8(3).
- Eroğlu, Y. (2011). *Koşullu öz-değer, riskli internet davranışları ve siber zorbalık/mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Eroğlu, Y. ve Peker, A. (2011). Aileden ve arkadaştan algılanan sosyal destek ve siber mağduriyet: Yapısal eşitlik modeliyle bir inceleme. *Akademik Bakış Dergisi*, 27, 120.
- Ersevım İ. (2008). *Aile tedavisi: örnekleriyle türleri, felsefesi ve terapisi*. Özgür Yayınları
- Ertem, Ü. ve Yazıcı, S. (2006). Ergenlik döneminde psiko-sosyal sorunlar ve depresyon. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9), 7-12.
- Estevez, E., Musitu, G., & Herrero, J. (2005). The influence of violent behavior and victimization at school on psychological distress: The role of parents and teachers. *Family Therapy*, 32(3), 143.
- Etikan, I., Musa, S. A., & Alkassim, R. S. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American Journal of Theoretical And Applied Statistics*, 5(1), 1-4.
- Figley, C. R., & Nelson, T. S. (1990). Basic family therapy skills, II: Structural family therapy 1. *Journal of Marital and Family Therapy*, 16(3), 225-239.
- Fletcher, A. C., Steinberg, L., & Williams-Wheeler, M. (2004). Parental influences on adolescent problem behavior: Revisiting Stattin and Kerr. *Child Development*, 75(3), 781-796.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Fogel, A. (2000). Systems, attachment, and relationships. *Human Development*, 43(6), 314-320. <https://doi.org/10.1159/000022692>

- Fok, C. C. T., Allen, J., Henry, D., & Team, P. A. (2014). The Brief Family Relationship Scale: A brief measure of the relationship dimension in family functioning. *Assessment*, 21(1), 67-72.
- Fosco, G. M., & Lydon-Staley, D. M. (2020). Implications of family cohesion and conflict for adolescent mood and well-being: Examining within-and between-family processes on a daily timescale. *Family Process*, 59(4), 1672-1689.
- Gander, M. J., Gardiner, H. W. (2015). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, (Çev. Dönmez, A., Çelen, N.). İmge Kitabevi.
- Genç, G. (1989). Ergenlik (puberte)'te fizyolojik değişiklikler. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Gladding, S.T. (2006). *Family therapy history, theory and practise* (4th ed.). Ohio: Pearson.
- Gladding, S. T. (2017). *Aile terapisi: Tarihi kuram ve uygulamaları*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Goldenberg, H. & Goldenberg, I. (2012). *Family therapy: An overview* (8th ed.). USA, Cengage Learning.
- Gorsuch, R. L. (1983). *Factor analysis*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Goss, K., & Allan, S. (2009). Shame, pride and eating disorders. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 16(4), 303-316.
- Gönen, G. (2014). *Algılanan anne baba tutumunun üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtmaları ve kişilik yapıları ile ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Gönültaş, O., Uzun K. ve Akin, M.S. (2021) Ergenlerin aile içi ilişki algılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 391-405.
- Granic, I., Hollenstein, T., Dishion, T. J., & Patterson, G. R. (2003). Longitudinal analysis of flexibility and reorganization in early adolescence—A dynamic systems study of family interaction. *Developmental Psychology*, 39(3), 606–617. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.39.3.606>

- Granrud, M. D., Steffenak, A. K. M., & Theander, K. (2019). Gender differences in symptoms of depression among adolescents in Eastern Norway: Results from a cross-sectional study. *Scandinavian Journal of Public Health*, 47(2), 157-165.
- Grevenstein, D., Bluemke, M., Schweitzer, J., & Aguilar-Raab, C. (2019). Better family relationships—higher well-being: The connection between relationship quality and health related resources. *Mental Health & Prevention*, 14, 200160.
- Grotevant, H. D., & Cooper, C. R. (1986). Individuation in family relationships. *Human Development*, 29(2), 82-100.
- Grych, J. H. (2002). Marital relationships and parenting. *Handbook of parenting*, 2, 203-226.
- Gullato, T.P., Adams, G.R. (2005), *Handbook Of Adolescent Behavioral Problems Evidence-Based Approaches To Prevention And Treatment*, New York: Springer Science.
- Günaydin, M. (2019). *Ergenlerde yeme tutumlarının aile işlevleri açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. On Dokuz Mayıs Üniversitesi.
- Güngör, A. (1989). *Lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini etkileyen etmenler* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Hair, E. C., Moore, K. A., Hadley, A. M., Kaye, K., Day, R. D., & Orthner, D. K. (2009). Parent marital quality and the parent–adolescent relationship: Profiles of relationship quality. *Marriage & Family Review*, 45(2-3), 189-217.
- Hallaç, S., ve Öz, F. (2014). Aile kavramına kuramsal bir bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(2), 142-153.
- Hamidi, F.(2012). *Ergen-ebeveyn ilişkisinin doğası, depresyon ve psikososyal işlevsellik üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi.
- Harrington, D. (2009). *Confirmatory factor analysis*. Oxford university press.
- Hasgöl Koşmaz, M. (2020). *Sosyal medyanın (dijital kültür) aile ilişkileri üzerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Adıyaman Üniversitesi.
- Haver, A., Akerjordet, K., Caputi, P., Furunes, T., & Magee, C. (2015). Measuring mental well-being: A validation of the short Warwick–Edinburgh mental well-being scale in Norwegian and Swedish. *Scandinavian Journal of Public Health*, 43(7), 721-727.

- Henry, C. S. (1994). Family system characteristics, parental behaviors, and adolescent family life satisfaction. *Family Relations*, 447-455.
- Hinde R.A, Hinde S.J. (2017). *Aile İçi İlişkiler- Karşılıklı Etkiler*. Sınırsız Kitap.
- Hines, A. M. (1997). Divorce-related transitions, adolescent development, and the role of the parent-child relationship: A review of the literature. *Journal of Marriage and the Family*, 59(2), 375-388.
- Hollenstein, T., Granic, I., Stoolmiller, M., & Snyder, J. (2004). Rigidity in parent—child interactions and the development of externalizing and internalizing behavior in early childhood. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32(6), 595-607. <https://doi.org/10.1023/b:jacp.0000047209.37650.41>
- Hollenstein, T., & Loughheed, J. P. (2013). Beyond storm and stress: Typicality, transactions, timing, and temperament to account for adolescent change. *American Psychologist*, 68(6), 444. <https://doi.org/10.1037/a0033586>
- Hortaçsu, N. (2015). *Zamanda aile ailede zaman*. İmge Kitabevi.
- Howard, S. A. (2016). *Marital quality, parent-adolescent relations, and adolescent depressive symptoms among military families* [Doctoral dissertation]. The Florida State University.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- İçli, G. (1997). Aile araştırmalarında yöntem ve yaklaşım. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3) s. 59-68
- Lichtwarck-Aschoff, A., Kunnen, S. E., & van Geert, P. L. (2009). Here we go again: A dynamic systems perspective on emotional rigidity across parent—adolescent conflicts. *Developmental Psychology*, 45(5), 1364. <https://doi.org/10.1037/a0016713>
- Lo, C. K. M., Yu, L., Cho, Y. W., & Chan, K. L. (2021). A qualitative study of practitioners' views on family involvement in treatment process of adolescent internet addiction. *International Journal of Environmental Research And Public Health*, 18(1), 86.

- Kabakçı, Ö. F., ve Korkut, F. (2010). 6-8. Sınıftaki öğrencilerin sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 33(148), 77-86.
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil Yayın Dağıtım.
- Kalyencioğlu, D., ve Kutlu, Y. (2010). Ergenlerin aile işlevi algılarına göre uyum düzeyleri. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 18(2), 56-62.
- Karacaoğlu, D. (2019). *Çocuklarda bilgisayar oyun bağımlılığı ile aile ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Karaer, Y., & Akdemir, D. (2019). Parenting styles, perceived social support and emotion regulation in adolescents with internet addiction. *Comprehensive Psychiatry*, 92, 22-27.
- Karakaya-Ozyer, K., & Aksu-Dunya, B. (2018). A Review of Structural Equation Modeling Applications in Turkish Educational Science Literature, 2010-2015. *International Journal of Research in Education and Science*, 4(1), 279-291.
- Karakuş Ö., ve Tekin H.H. (2012). Çocuk koruma kanunu uyarınca haklarında danışmanlık tedbiri uygulanan çocukların özellikleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(29), 29-44.
- Karataş, K., Çalış, N., Gencer, T. E., Ege, A. (2016, Şubat). Öğrenci sorunlarına okul sosyal hizmeti bağlamında genel bir bakış. Sosyal Hizmet Sempozyumu 2015: Türkiye'de Sosyal Hizmet Uygulamasının 50. Yılı Bildiriler Kitabı (s. 276-786). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi
- Karataş, S., Sertelin Mercan, Ç. ve Düzen, A. (2016). Ergenlerin ebeveyn ilişkilerine yönelik algıları: Nitel bir inceleme. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(36), 237-257.
- Karataş, Z. ve Uzun, K. (2021). Ergenlerin kendilerini, başkalarını ve durumları affetme eğilimlerinin yordanmasında mükemmeliyetçilik, yalnızlık ve öz-şefkatin etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (58), 248-289. DOI:10.21764/maeuefd.877884

- Kasapoğlu, A. ve Karkıner, N. (2011). Aile sosyolojisi. *TC Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını*.
- Kaya, Ş. (2017). *Ergenlerde ana-babaya bağlanma örüntüsünün benlik saygısı ve yalnızlık ile ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Kee, C. C., Jamaiah, H., Safiza, M. N., Geeta, A., Khor, G. L., Suzana, S., ... & Faudzi, Y. A. (2008). Abdominal Obesity in Malaysian Adults: National Health and Morbidity Survey III (NHMS III, 2006). *Malaysian Journal Of Nutrition*, 14(2).
- Kenny, D. A., & McCoach, D. B. (2003). Effect of the number of variables on measures of fit in structural equation modeling. *Structural Equation Modelin.*, 10(3), 333-351.
- Kavikondala, S., Stewart, S. M., Ni, M. Y., Chan, B. H., Lee, P. H., Li, K. K., ... & Leung, G. M. (2016). Structure and validity of Family Harmony Scale: An instrument for measuring harmony. *Psychological Assessment*, 28(3), 307.
- Kılıç Ceyhan, E. (2018). *Anne baba ergen ilişkileri ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin okul sosyal hizmeti açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Kılınç, M. ve Uzun, K. (2020). Ergenlerin öznel iyi oluşlarının yordayıcıları olarak akran zorbalığı ve akran mağduriyeti. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 1400-1439.
- Kırman, A. ve Doğan, Ö. (2017). Anne-baba çocuk ilişkileri: Bir meta-sentez çalışması. Hacettepe Üniversitesi, *Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(1), 28-49.
- Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford Publications.
- Kocayörük, E. (2010). Ergen gelişiminde aile işlevleri ve baba katılımı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(33), 37-45.
- Kring, A. M., & Gordon, A. H. (1998). Sex differences in emotion: expression, experience, and physiology. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 74(3), 686.
- Kulaksızoğlu, A. (2000). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Kitapevi.
- Kuzucu, Y. ve Özdemir, Y. (2013). Ergen ruh sağlığının anne ve baba katılımı açısından yordanması. *Eğitim ve Bilim*, 38(168).

- Kwan, Y. K. (2008). Life satisfaction and family structure among adolescents in Hong Kong. *Social Indicators Research*, 86, 59-67.
- Johnson, H. D., Lavoie, J. C., & Mahoney, M. (2001). Interparental conflict and family cohesion: Predictors of loneliness, social anxiety, and social avoidance in late adolescence. *Journal Of Adolescent Research*, 16(3), 304-318.
- Johnston, J., & Halocha, J. (2010). *EBOOK: Early Childhood And Primary Education: Readings And Reflections*. McGraw-Hill Education (UK).
- Joronen, K., & Åstedt-Kurki, P. (2005). Familial contribution to adolescent subjective well-being. *International Journal of Nursing Practice*, 11(3), 125-133.
- Laursen, B., Coy, K. C., & Collins, W. A. (2017). Reconsidering changes in parent-child conflict across adolescence: A meta-analysis. In *Interpersonal Development* (pp. 171-186). Routledge.
- Levin, K. A., Dallago, L., & Currie, C. (2012). The association between adolescent life satisfaction, family structure, family affluence and gender differences in parent-child communication. *Social Indicators Research*, 106, 287-305.
- Lu, Y., Liu, P. Y., Xiao, P., & Deng, H. W. (2005). Hotelling's T² multivariate profiling for detecting differential expression in microarrays. *Bioinformatics*, 21(14), 3105-3113.
- Manongdo, J. A., & Ramirez Garcia, J. I. (2007). Mothers' parenting dimensions and adolescent externalizing and internalizing behaviors in a low-income, urban Mexican American sample. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 36(4), 593-604.
- Marcoulides, G. A., & Schumacker, R. E. (Eds.). (2001). *New developments and techniques in structural equation modeling*. Psychology Press.
- Meadows, S. (2010). *The child as social person*. Routledge, New York.
- Mete, B. (2005). *Lise son sınıf öğrencilerinin empatik becerileri ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S., & Keehn, D. (2007). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: Associations with self-esteem, depression and life-satisfaction. *Journal Of Child and Family Studies*, 16(1), 39-47.

- Moos, R. H., Moos, B. S. (1994). *Family environment scale manual*. Consulting Psychologists Press.
- Moral, R. (2018). *Ergenlerde internet bağımlılığı: Anne baba ve akran ilişkileri açısından bir değerlendirme* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- McDonald, R. P., & Ho, M. H. R. (2002). Principles and practice in reporting structural equation analyses. *Psychological Methods*, 7(1), 64.
- Nazlı, S. (2007). *Aile danışmanlığı uygulamaları*. Anı Yayınları.
- Ni, X., Li, X., & Wang, Y. (2021). The impact of family environment on the life satisfaction among young adults with personality as a mediator. *Children and Youth Services Review*, 120, 105653.
- Nichols, M.P. (2017). *Aile Terapisi* (O. Gündüz, Trans.). Kaknüs yayınları
- Nystul, M. S. (2015). *Introduction to counseling: An art and science perspective*. Sage Publications.
- Offer, S. (2013). Family time activities and adolescents' emotional well-being. *Journal of Marriage and Family*, 75(1), 26-41.
- Oliver, J. M., Handal, P. J., Enos, D. M., & May, M. J. (1988). Factor structure of the Family Environment Scale: Factors based on items and subscales. *Educational and Psychological Measurement*, 48(2), 469-477.
- Olson, D. H. (2000). Circumplex model of marital and family systems. *Journal of Family Therapy*, 22(2), 144-167.
- Overbeek, G., Stattin, H., Vermulst, A., Ha, T., & Engels, R. C. (2007). Parent-child relationships, partner relationships, and emotional adjustment: a birth-to-maturity prospective study. *Developmental Psychology*, 43(2), 429.
- Özabacı, N. ve Körük, S. Algılanan aile işlevselliği ölçeği'nin (AAİÖ) geliştirilmesi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 4(2), 53-72.
- Özatça, A. (2009). *Ergenlerde sosyal ve duygusal yalnızlığın yordayıcısı olarak aile işlevleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.

- Özbay, H, Göka E, Aktaş A.M., ve Öztürk, E. (1991) Ergenlerde sigara, alkol ve madde kullanımının benlik imajı, depresyon ve anksiyete ölçümleri ile ilişkisi. *Düşünen Adam*, 4(3), 53-58.
- Özdamar, K. (2017). *Ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi IBM SPSS, IBM SPSS AMOS ve MINTAB uygulamalı*. Nisan Kitabevi.
- Özdemir, O. ve ark., (2012). Kişilik gelişimi. Psikiyatride güncel yaklaşımlar. *Current Approaches in Psychiatry* 4(4):566-589
- Özeke Kocabaş, E. (2006). Parent Involment in Education: Studies in Turkey and in The World. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (26), 143-153.
- Özdemir, S. (2015). *Ergenlerde siber zorbalık ve mağduriyetin, anne-baba ve akran ilişkilerine göre incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Psikolojik Danışma Rehberlik Eğitim Merkezi Yayınları.
- Özgüven, İ.E. (2010). *Ailede iletişim ve yaşam*. Pdrem Yayınları.
- Özkaynak, Ö.A. (2013). *Çocuk ve ergenle iletişim*. Ekinoks Yayınları.
- Öksüz, Y. (2002). Ergenin kişilik gelişiminde ebeveynin rolü. *Milli Eğitim Dergisi*, 156.
- Park, N. (2004). The role of subjective well-being in positive youth development. *The Annals of The American Academy of Political and Social Science*, 591(1), 25-39.
- Parker, J. S., & Benson, M. J. (2004). Parent-adolescent relations and adolescent functioning: Self-esteem, substance abuse, and delinquency. *Adolescence*, 39(155), 519.
- Patterson, T. (2014). A cognitive behavioral systems approach to family therapy. *Journal of Family Psychotherapy*, 25(2), 132-144.
- Pawelski, J. O. (2016). Defining the ‘positive’ in positive psychology: Part II. A normative analysis. *The Journal of Positive Psychology*, 11(4), 357-365.
- Portes, P. R., Smith, T. L., & Brown, J. H. (2000). The Divorce Adjustment Inventory-Revised: Validation of a parental report concerning children's post-custody adjustment. *Journal of Divorce & Remarriage*, 33(3-4), 93-109.

- Povedano-Diaz, A., Muñiz-Rivas, M., & Vera-Perea, M. (2020). Adolescents' life satisfaction: The role of classroom, family, self-concept and gender. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(1), 19.
- Rafferty, Y., & Griffin, K.W. (2010). Parenting behaviours among low-income mothers of preschool age children in the USA: Implications for parenting programmes. *International Journal of Early Years Education*, 18(2), 143-157.
- Rask, K., Åstedt-Kurki, P., Paavilainen, E., & Laippala, P. (2003). Adolescent subjective well-being and family dynamics. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 17(2), 129-138.
- Robin, A. L., Foster, S. L. (1989), *Negotiating Parent-Adolescent Conflict*, New York: The Guilford Press.
- Salmon, Catherine A. & Todd K. (2007). Shackelford. *Family relationships: An evolutionary perspective*. New York: Oxford University Press,
- Santrock, J. W. (2012). *Yaşam boyu gelişim: Gelişim psikolojisi* (G. Yüksel, Trans.; 3rd ed.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Santrock, J. W. (2017). *Ergenlik* (D.M. Siyez, Trans.; 14th ed.). Nobel Yayıncılık.
- Sarı, C. ve Karadeniz, H. (2019). İnternet bağımlılığının aile içi ilişkilere etkisi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(4), 294-298.
- Sarı, T. (2020). Pozitif aile terapisi. S. Nazlı (Ed.), *Evlilik ve aile psikolojik danışmanlığı* (s. 84-108). Anı Yayıncılık.
- Satir, V. (2001). *İnsan Yaratmak*. Beyaz Yayınevi.
- Sayın, Ö. (1987). Aile içi ilişkilerin toplum ve birey boyutunda çözümü. *E.Ü. Edebiyat Fak. Sosyoloji Dergisi*, (1), 80
- Savi-Çakar, F., Girgin, M., & Uzun, K. (2020). Ergenlerin intihar girişimlerinde risk faktörleri ve psikolojik yardım alma durumlarının incelenmesi. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(68), 3599-3618.
- Saygılı, S. (2017). *Ergenlik sorunları*. Türdav Yayın Grubu.

- Scharf, M., & Mayseless, O. (2008). Late adolescent girls' relationships with parents and romantic partner: The distinct role of mothers and fathers. *Journal of Adolescence*, 31(6), 837-855.
- Schrodt, P. (2020). Emotion labor with parents as a mediator of family communication patterns and young adult children's mental well-being. *Journal of Family Communication*, 20(1), 66-81.
- Seçer, İ. (2018). *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Anı yayıncılık.
- Seçkin, S. (2015). *Ergenlerde ebeveynlerden algılanan ilgi/kabul ile ergenin sosyal uyumu ve dürtü kontrol düzeyi arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Sertçelik, M. (2016). *Ergenlerde sorunlu internet kullanımı ile kronotip ilişkisi ve ebeveyn tutumlarının bu ilişkiye etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 1-19.
- Shek, D. T. (1998). A longitudinal study of the relations between parent-adolescent conflict and adolescent psychological well-being. *The Journal of Genetic Psychology*, 159(1), 53-67.
- Shek, D. T., Sun, R. C., & Yu, L. (2013). Internet addiction. *Neuroscience in the 21st century: From Basic to Clinical*.
- Shevlin, M., & Miles, J. N. (1998). Effects of sample size, model specification and factor loadings on the GFI in confirmatory factor analysis. *Personality and Individual Differences*, 25(1).
- Sitota, G., & Tefera, B. (2022). Adaptation of the "Brief Family Relationship Scale" for Measuring Perceived Quality of Family Relationship in the Ethiopian Context. *East African Journal of Sciences*, 16(1), 57-68.
- Smetana, J. G. (1989). Adolescents' and parents' reasoning about actual family conflict. *Child Development*, 60, 1052-1067. <https://doi.org/10.2307/1130779>

- Smetana, J. G. (2008). Smetana, J. G. (2008). "It's 10 o'clock: Do you know where your children are?" Recent advances in understanding parental monitoring and adolescents' information management. *Child Development Perspectives*, 2(1), 19-25. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2008.00036.x>
- Solter, A. (2018). *Oyun oynama sanatı* (T. Özer, Trans). Doğan Egmont Yayıncılık.
- Steinberg, L. (2001). We know some things: Parent-adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11(1), 1-19.
- Steinberg, L., & Morris, A. S. (2001). Adolescent development. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 83-110.
- Steinberg, L. (2005). Steinberg, L. (2005). Cognitive and affective development in adolescence. *Trends in Cognitive Sciences*, 9(2), 69-74. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2004.12.005>
- Steinberg, L. (2013). *Ergenlik* (F. Çok, Trans; 3rd ed.). İmge Kitabevi
- Stewart-Brown, S., Tennant, A., Tennant, R., Platt, S., Parkinson, J., & Weich, S. (2009). Internal construct validity of the Warwick-Edinburgh Mental Well-being Scale (WEMWBS): a Rasch analysis using data from the Scottish Health Education Population Survey. *Health and Quality of Life Outcomes*, 7, (15), 1-8.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E., ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Şanlı, D., ve Öztürk, C. (2015). Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumlar üzerine kültürün etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(4), 240-246
- Tarhan, N. (2007). *Makul çözüm aile içi iletişim rehberi* (3.Baskı). Timaş Yayınları.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Nobel Basımevi.
- Thompson, B. (2008). *Foundations of behavioral statistics: An insight-based approach*. Guilford Press.
- Tilton-Weaver, L., Kerr, M., Pakalniskeine, V., Tokic, A., Salihovic, S., & Stattin, H. (2010). Open up or close down: How do parental reactions affect youth information

- management? *Journal of Adolescence*, 33(2), 333-346.
<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2009.07.011>
- Tomori, M., & Zalar, B. (2000). Gender differences in psychosocial risk factors among Slovenian adolescents. *Adolescence*, 35(139).
- Totan, T, Yöndem, Z. (2007). Ergenlerde Zorbalığın Anne Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(2), 53-68.
- Tsai, C. C., & Lin, S. S. (2003). Internet addiction of adolescents in Taiwan: An interview study. *Cyberpsychology & Behavior*, 6(6), 649-652.
- Tucker, C. J., McHale, S. M., & Crouter, A. C. (2003). Dimensions of mothers' and fathers' differential treatment of siblings: Links with adolescents' sex-typed personal qualities. *Family Relations*, 52(1), 82-89. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2003.00082.x>
- Tunç, A. ve Tezer, E. (2006). Çocuk yetiştirme stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 37-44.
- Turan, S. (2023). *Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile duygu ifade etme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Tuzgöl, M. (2000). Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(14), 39 – 48.
- Ulusoy, M. D., Demir, N. Ö., ve Baran, A. G. (2005). Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ve ergen problemleri: Ankara ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 367-386.
- UNİCEF (2015). *Family and parenting support policy and provision in a global context*. [Çevrim-ici: https://www.unicefirc.org/publications/pdf/01%20family_support_layout_web.pdf, Erişim tarihi: 10 Şubat 2023]
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*. (Genişletilmiş İkinci Baskı). Detay Yayıncılık.

- Vetere, A. (2001). Structural family therapy. *Child Psychology and Psychiatry Review*, 6(3), 133-139.
- Videon, T. M. (2002). The effects of parent-adolescent relationships and parental separation on adolescent well-being. *Journal of Marriage and Family*, 64(2), 489- 503.
- Wang, B., Stanton, B., Li, X., Cottrell, L., Deveau, L., & Kaljee, L. (2013). The influence of parental monitoring and parent-adolescent communication on Bahamian adolescent risk involvement: A three-year longitudinal examination. *Social Science & Medicine*, 97, 161-169.
- Williams, A. (2003). Adolescents' relationships with parents. *Journal of language and social psychology*, 22(1), 58-65.
- Wissink, I. B., Dekovic, M., & Meijer, A. M. (2006). Parenting behavior, quality of the parent-adolescent relationship, and adolescent functioning in four ethnic groups. *The Journal of Early Adolescence*, 26(2), 133-159.
- Yaprak, B. (2007). *İlkoğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analiziyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi üzerine bir uygulama* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Osmangazi Üniversitesi.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85.
- Yavuzer, H. (2016). *Ana – baba ve çocuk* (13. Baskı). Remzi Kitapevi
- Yıldız, E., ve Erci, B. (2011). Anne baba tutumları ile adölesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 6-11.
- Yılmaz, E., Yılmaz, E., ve Karaca, F. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Genel Tıp Dergisi*, 18(2).
- Yoo, C. C., Kim, K. ve Stout, P. A. (2004). Assessing the Effects of Animation in Online Banner Advertising: Hierarchy of Effects Model. *Journal of Interactive Advertising*, 49- 60.
- Zimmer-Gembeck, M. J., & Collins, W. A. (2006). Autonomy development during adolescence. In G. R. Adams & M. D. Berzonsky (Eds.), *Blackwell handbook of adolescence* (s. 175–204). Blackwell Publishing.

- Wang, C. W., Chan, C. L., Mak, K. K., Ho, S. Y., Wong, P. W., & Ho, R. T. (2014). Prevalence and correlates of video and internet gaming addiction among Hong Kong adolescents: A pilot study. *The Scientific World Journal*, 2014.
- Wang, J. N., Liu, L., & Wang, L. (2014). Prevalence and associated factors of emotional and behavioural problems in Chinese school adolescents: a cross-sectional survey. *Child: Care, Health and Development*, 40(3), 319-326.
- Winnicott, D.W. (2013). Oyun ve gerçeklik. (T. Birkan, trans.; 2nd ed.) Metis Yayınları. (Original work published 1971)
- Xiang, G., Li, Q., Du, X., Liu, X., Xiao, M., & Chen, H. (2020). Links between family cohesion and subjective well-being in adolescents and early adults: The mediating role of self-concept clarity and hope. *Current Psychology*, 1-10.

EKLER

EK-1. Aile İlişkileri Ölçeği

1. Cinsiyetiniz: Kız ☐ Erkek ☐
2. Sınıfınız: 9 ☐ 10 ☐ 11 ☐ 12 ☐
3. Yaşınız: (yazınız)
4. Okulunuzun Adı:(yazınız)

Aile İlişkileri Ölçeği Aşağıda aile ilişkilerinize ilişkin 16 cümle verilmiştir. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve bunlara katılma/katılmama derecenizi “Hiç Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Biraz Katılıyorum”, “Katılıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” ifadelerinden birisini işaretleyerek gösteriniz	1.Hiç Katılmıyorum	2.Katılmıyorum	3.Biraz Katılıyorum	4.Katılıyorum	5.Tamamen Katılıyorum
1. Ailemizde birbirimize gerçekten yardım eder ve destek oluruz.					
2. Ailemizde çok tartışırız.					
3. Ailemizde birlikte evde bir şeyler yaparak çok vakit geçiririz					
4. Ailemizde ev içinde açıkça konuşabiliriz.					
5. Ailemizde birbirimize gerçekten çok fazla sinirleniriz.					
6. Ailemizde ev içinde yaptığımız şeyler için çok çalışırız.					
7. Ailemizde birliktelik duygusu vardır.					
8. Ailemizde bazen birbirimize kişisel sorunlarımızdan bahsederiz.					
9. Ailemizde çok fazla öfkeleniriz.					
10. Ailemizde sık sık birbirimizi aşağılarız.					
11. Aile üyeleri birbirini gerçekten destekler.					
12. Aile üyelerimiz bazen şiddete başvurur.					
13. Ailemizin bir parçası olmaktan gurur duyuyorum.					
14. Ailemizde birbirimizle gerçekten iyi geçiniriz.					
15. Ailemizde kolayca görüşme başlatabiliriz.					
16. Ailemizde sinirlendiğimizde sesimizi yükseltiriz.					

Ek-2. Ergen İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Aşağıda son bir yıldaki internet kullanımınızla ilgili bazı sorular yer almaktadır. Lütfen her maddeyi dikkatlice okuyup size uygun olan ifadelerin karşısına “Hiçbir zaman”, “Nadir olarak”, “Bazen”, “Sık sık” ve “Her zaman” şeklinde görüşlerinizi (X) işareti koyarak belirtiniz.	Hiçbir zaman	Nadir olarak	Bazen	Sık sık	Her zaman
Son 1 yılda					
1.İnternette olmadığınız zamanlarda kendinizi huzursuz hissettiğiniz oldu mu?					
2.İnternete girmeyi durdurmak istediğiniz ancak kendinizi yine internette bulduğunuz oldu mu?					
3.İnternete çok fazla girdiğiniz için diğer insanlarla problem yaşadınız mı?					
4.İnternette olmadığınız zamanlarda bile zihninizi sürekli olarak internet ile meşgul halde bulduğunuz oldu mu?					
5.Sürekli olarak planladığınızdan daha fazla internette zaman geçirdiğiniz oldu mu?					
6.İnternette uzun süre kaldığınız için temel ihtiyaçlarınızı (yeme, içme, uyku vb.) ertelediğiniz oldu mu?					
7.İnternette geçirdiğiniz süreyle ilgili diğer insanları yanılttığınız oldu mu?					
8.İnterneti sizi rahatsız eden duygu ve durumlardan kurtulmak için kullandığınız oldu mu?					
9.İnternette çok zaman geçirdiğiniz için aile fertleriniz ve diğer kişilerle çok ciddi anlaşmazlıklar yaşadınız mı?					

Ek-3. Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği Kısa Formu

Değerli katılımcılar, aşağıda duygular ve düşüncelerle ilgili bazı ifadeler verilmiştir. Lütfen her bir ifadeyi son 2 hafta içindeki yaşantınıza göre işaretleyiniz.	Hiçbir	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her zaman
1. Gelecek konusunda iyimserim.					
2. Kendimi işe yarar hissediyorum.					
3. Kendimi rahat hissediyorum.					
4. Sorunlarla iyi bir biçimde başa çıkıyorum.					
5. Sağlıklı düşünüyorum.					
6. Çevremdeki diğer insanlara kendimi yakın hissediyorum.					
7. Kendi kararlarımı kendim verebiliyorum.					

Ek-4. Aile Yaşam Doyumu Ölçeği

“Evde ailem ile birlikte olduğum zamanlar, genellikle kendimihissederim”.

İfadesini tamamlayan sıfatlar için, sizi en iyi yansıtan rakamın üzerine (X) işareti koyunuz.

1=Çok az, 2= Az, 3=Orta, 4= Çok, 5=Tamamen

	1	2	3	4	5
1. mutlu	☐	☐	☐	☐	☐
2.yalnız	☐	☐	☐	☐	☐
3.neşeli	☐	☐	☐	☐	☐
4. teselli bulmuş	☐	☐	☐	☐	☐
5. anlaşılmış	☐	☐	☐	☐	☐
6.huzurlu	☐	☐	☐	☐	☐
7.hoşnutsuz	☐	☐	☐	☐	☐
8.güvensiz	☐	☐	☐	☐	☐
9.keyifli	☐	☐	☐	☐	☐
10.memnun	☐	☐	☐	☐	☐
11.engellenmiş	☐	☐	☐	☐	☐
12.cesaretlendirilmemiş	☐	☐	☐	☐	☐
13.desteklenmemiş	☐	☐	☐	☐	☐
14.rahatsız	☐	☐	☐	☐	☐
15.yorgun	☐	☐	☐	☐	☐
16. saygı görmemiş	☐	☐	☐	☐	☐
17.gevşemiş	☐	☐	☐	☐	☐
18.dışlanmış	☐	☐	☐	☐	☐
19.telaşlı	☐	☐	☐	☐	☐
20.sakin	☐	☐	☐	☐	☐
21.korunmuş	☐	☐	☐	☐	☐
22.sevinçli	☐	☐	☐	☐	☐
23.özgür	☐	☐	☐	☐	☐
24.takdir edilmiş	☐	☐	☐	☐	☐
25.yakın	☐	☐	☐	☐	☐
26.teşvik edilmiş	☐	☐	☐	☐	☐
27.kötü	☐	☐	☐	☐	☐

EK-5. Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 07.03.2023-595827

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ : 06.03.2023
TOPLANTI SAYISI : 06
KARAR SAYISI : 111

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyesi **Doç. Dr. Arzu TAŞDELEN KARÇKAY**'ın danışmanlığını, **Seda GEDİZ**'in araştırmacılığını üstlendiği, "Ergenler İçin Aile İlişkileri Ölçeği: Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması" konulu çalışmanın, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurusu ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
Kurul Başkanı

Başkan
Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA

Başkan Yrd.
Prof. Dr.
Sibel MEHTER AYKIN

Üye
Prof. Dr.
Ebru İÇİGEN

Üye
Prof. Dr.
Nurşen ADAK

Üye
Prof. Dr.
Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM

Üye
Prof. Dr.
Taner KORKUT

Üye
Prof. Dr.
Gökhan AKYÜZ

EK- 6. Ölçek İzinleri

Dear Carlotta

I am an post graduate student at the University of Akdeniz in psychological counseling and guidance. The reason I am writing you an e mail is because I would like to pass you a request I have impressed me academically a great deal of your "The Brief Family Relationship Scale ". I and my lecturer, associate professor Arzu Taşdelen Karçkay, examined the scales developed in the field of family relationship our country. As a result, we realized that there is not enough scale in the field of family relationship in Turkey at the moment. The scale you have developed will contribute greatly to the research to be conducted in the field of family counseling in our country. However, in order to use The Brief Family Relationship Scale, we need to adapt it to Turkish context. We would like to adapt your scale to Turkish. I would appreciate it if you would allow us to adapt it in the Turkish context. Thank you for your time.

Note.

- If you have a specific statement of attribution that you would like me to include, please provide it in your response.
- At your request, I will send a copy of my completed research study to you upon completion of the study.

Seda Gediz
Antalya/Türkiye

Seda Gediz
Antalya/Türkiye

Ching
Alıcı: ben

İngilizce > Türkçe İletiyi çevir

Sure please go ahead
Carlotta

Sayın İbrahim

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışma alanında yüksek lisans öğrencisiyim. Danışmanım Doç.Dr. Arzu TAŞDELEN ile yürüteceğim "Ergenler İçin Aile İlişkileri: Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması" konulu tez çalışmamda "Ergenler İçin İnternet Bağımlılığı Ölçeği" nizi izniniz olursa kullanmak istiyorum.İzin vermeniz halinde ölçek bilgilerini paylaşırsanız sevinirim. Sizden gelecek cevaba istinaden çalışmalarına başlayacağım. Teşekkür ederim. İyi günler dilerim.

İbrahim

Alıcı: ben

Merhaba Seda

Ölçeği kullanman beni memnun edecektir. Ölçek maddeleri ile güvenirlik geçerlik bilgileri ektedir. İyi çalışmalar

İbrahim

Doç. Dr.

Sakarya Üniversitesi/İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

Psikoloji Bölümü/Gelişim Psikolojisi Anabilim Dalı

54050 Kocaeli/Karapınar Kampüsü, Serdivan/Sakarya

İbrahim

Associate Professor

Sakarya University/Faculty of Humanities and Social Sciences

Sayın Arzu TAŞDELEN

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışma alanında yüksek lisans öğrencisiyim. Danışmanım siz Doç.Dr. Arzu TAŞDELEN ile yürüteceğim "Ergenler İçin Aile İlişkileri: Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması" konulu tez çalışmamda "Aile Yaşam Doyumu Ölçeği"nizi izniniz olursa kullanmak istiyorum. Sizden gelecek cevaba istinaden çalışmalarına başlayacağım. Teşekkür ederim. İyi günler dilerim.

Arzu Taşdelen

30 Ocak Pzt 12:36

Alıcı: ben

Sede Gediz,

Ölçeğe ilgili dokümanlar ekte, iyi çalışmalar dilerim

Doç. Dr. Arzu Taşdelen

Akdeniz Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Bölümü

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD

Antalya, Türkiye

Sayın Sibel

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışma alanında yüksek lisans öğrencisiyim. Danışmanım Doç.Dr. Arzu TAŞDELEN ile yürüteceğim "Ergenler İçin Aile İlişkileri: Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması" konulu tez çalışmamda "Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği Kısa Formu"nu izniniz olursa kullanmak istiyorum. Sizden gelecek cevaba istinaden çalışmalarına başlayacağım. Teşekkür ederim. İyi günler dilerim.

AYŞE SİBEL

22:45 (38 dakika önce)

Alıcı: ben

Seda merhaba,

Tabii ki kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar diliyorum.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Seda GEDİZ
Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Kocaeli Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Yüksek Lisans Öğrenimi : Akdeniz Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar :

İletişim

E-Posta Adresi :

Tarih :

İNTİHAL RAPORU

AİLE İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ KISA FORMU: TÜRKÇE'YE UYARLAMA GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

ORJİNALLİK RAPORU

% 17	% 17	% 6	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	%2
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	%2
3	acikerisim.maltepe.edu.tr İnternet Kaynağı	%2
4	toad.halileksi.net İnternet Kaynağı	%2
5	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	%1
6	acikerisim.akdeniz.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
7	dspace.akdeniz.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
8	kefad.ahievran.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
9	paperity.org İnternet Kaynağı	<%1

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin/Raporumun 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

11/09/2023

Seda GEDİZ